

ความต้องการโครงการส่งเสริมการเกษตรของเกษตรกร
ในศูนย์พัฒนาโครงการหลวงแก๊น้อยอำเภอเชียงดาว
จังหวัดเชียงใหม่

ธนพงศ์ บุญญประภา

รายงานการค้นคว้าอิสระนี้เป็นส่วนหนึ่งของความสมบูรณ์ของการศึกษาตามหลักสูตร
ปริญญาวิทยาศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาพัฒนารัพยากรชนบท
บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยแม่โจ้

พ.ศ. 2556

ลิขสิทธิ์ของมหาวิทยาลัยแม่โจ้

ใบรับรองรายงานการค้นคว้าอิสระ
บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยแม่โจ้
ปริญญาวิทยาศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาพัฒนบริหารการชนบท

ชื่อเรื่อง

ความต้องการโครงการส่งเสริมการเกษตรของเกษตรกร
ในศูนย์พัฒนาโครงการหลวงแก่งน้อยอำเภอเชียงดาว
จังหวัดเชียงใหม่

โดย

ธนพงศ์ บุญญประภา

พิจารณาเห็นชอบโดย

ประธานกรรมการที่ปรึกษา

(รองศาสตราจารย์ ดร.นครศ รังควัต)

วันที่ ๒๓ เดือน ๖ พ.ศ. ๒๕๕๖

กรรมการที่ปรึกษา

(ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.พหล ศักดิ์กะทัศน์)

วันที่ ๒๓ เดือน ๖ พ.ศ. ๒๕๕๖

กรรมการที่ปรึกษา

(อาจารย์ ดร.สายสกุล ฟองมูล)

วันที่ ๒๓ เดือน ๖ พ.ศ. ๒๕๕๖

ประธานกรรมการประจำหลักสูตร

(ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.พหล ศักดิ์กะทัศน์)

วันที่ ๒๓ เดือน ๖ พ.ศ. ๒๕๕๖

บัณฑิตวิทยาลัยรับรองแล้ว

(ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.จตุพงศ์ วาฤทธิ์)

คณบดีบัณฑิตวิทยาลัย

วันที่ ๒๕ เดือน ๖ พ.ศ. ๒๕๕๖

ชื่อเรื่อง	ความต้องการ โครงการส่งเสริมการเกษตรของเกษตรกรในศูนย์พัฒนาโครงการหลวงแกน้อย อำเภอเชียงดาว จังหวัดเชียงใหม่
ชื่อผู้เขียน	นายธนพงศ์ บุญญาประภา
ชื่อปริญญา	วิทยาศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาพัฒนบริหารการชนบท
ประธานกรรมการที่ปรึกษา	รองศาสตราจารย์ ดร.นครเศ รังควัด

บทคัดย่อ

การศึกษานี้มีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษา 1) ลักษณะส่วนบุคคล เศรษฐกิจ และสังคมของเกษตรกร 2) ความต้องการ โครงการส่งเสริมการเกษตรของเกษตรกรในศูนย์พัฒนาโครงการหลวงแกน้อย และ 3) ปัจจัยที่มีความสัมพันธ์กับความต้องการของเกษตรกรในการดำเนินกิจกรรมของศูนย์พัฒนาโครงการหลวงแกน้อย จากกลุ่มตัวอย่างเกษตรกรชนเผ่าซึ่งอยู่ในรับเขตรับผิดชอบของศูนย์พัฒนาโครงการหลวงแกน้อย จำนวน 223 ราย ซึ่งได้มาจากการสุ่มตัวอย่างง่าย (simple random sampling) ตามแบบของ Yamane โดยใช้แบบสัมภาษณ์เป็นเครื่องมือในการเก็บรวบรวมข้อมูล ทำการประมวลผลข้อมูลด้วยโดยใช้โปรแกรมสำเร็จรูปเพื่อการวิจัย

ผู้ให้ข้อมูลเป็นเพศชายและเพศหญิงในสัดส่วนใกล้เคียงกัน มีอายุเฉลี่ยประมาณ 41 ปี โดย เกือบครึ่งหนึ่งไม่เคยได้รับการศึกษา มีสมาชิกภายในครอบครัวเฉลี่ย 3.14 คน พื้นที่ทำการเกษตรเฉลี่ย 4.59 ไร่ โดยมีรายได้รวมทั้งหมดเฉลี่ย 137,392.38 บาทเป็นสมาชิกโครงการหลวงมาเป็นระยะเวลาเฉลี่ย 5.72 ปี มีประสบการณ์ในการทำการเกษตร เฉลี่ย 15.16 ปี มีจำนวนแรงงานที่ใช้ในการเกษตรเฉลี่ย 4.81 คน เป็นสมาชิกสหกรณ์การเกษตรและธนาคารเพื่อการเกษตรและสหกรณ์การเกษตร ร้อยละ 55.37 ได้รับข่าวสารการเกษตรจากสื่อโทรทัศน์และเพื่อนบ้าน ร้อยละ 82.06 เคยติดต่อกับเจ้าหน้าที่โครงการหลวงจำนวน 1 ครั้งต่อฤดูกาลผลิต ไม่เคยได้รับการฝึกอบรมเลยในฤดูกาลผลิตที่ผ่านมา ร้อยละ 34.08

ผลการศึกษาความต้องการ โครงการส่งเสริมการเกษตร พบว่า ผู้ให้ข้อมูลมีความต้องการโครงการส่งเสริมการเกษตรด้านการส่งเสริมการเกษตรโดยรวมในระดับมาก (ค่าเฉลี่ย 3.51) โดยผู้ให้ข้อมูลมีความต้องการในระดับมากในด้านการปลูกพืช และด้านอื่นๆ และมีความต้องการในระดับปานกลาง ในด้านงานหัตถกรรม (ค่าเฉลี่ย 3.26) และด้านการเลี้ยงสัตว์ (ค่าเฉลี่ย 3.15) ตามลำดับ มีความต้องการโครงการส่งเสริมการเกษตรด้านความต้องการการบริการการเกษตรโดยรวมในระดับมาก โดยผู้ให้ข้อมูลมีความต้องการในระดับมากที่สุดในการปลูก

พืช มีความต้องการในระดับมากในด้านปัจจัยการผลิต และมีความต้องการในระดับปานกลางในด้านวิธีการส่งเสริม ตามลำดับ

ผลการศึกษาความสัมพันธ์ระหว่างลักษณะส่วนบุคคล เศรษฐกิจ สังคม กับความต้องการโครงการส่งเสริมการเกษตร พบว่า เพศ จำนวนสมาชิกในครัวเรือน การเป็นสมาชิกกลุ่ม การเปิดรับแหล่งการเรียนรู้ข่าวสารการเกษตร และการติดต่อกับโครงการหลวงแกน้อย มีผลต่อความต้องการโครงการส่งเสริมการเกษตรที่ระดับนัยสำคัญที่ 0.05 และเมื่อพิจารณาในภาพรวมทุกตัวแปรอิสระแล้ว พบว่าระดับความสัมพันธ์ระหว่างตัวแปรตามและตัวแปรอิสระทุกตัว โดยมีค่า $R^2 = 0.486$ หรือร้อยละ 48.60 นั่นคือ ตัวแปรอิสระทั้งหมดสามารถอธิบายความผันแปรของตัวแปรตามได้ร้อยละ 48.60 ส่วนที่เหลืออีกร้อยละ 51.40 เป็นอิทธิพลจากตัวแปรอื่นๆ

Title	Needs for an Agricultural Extension Project of Farmers in the Kaenoi Royal project Development Center, Chiangdao District, Chiangmai Province
Author	Mr. Thanupong Boonyaprapa
Degree of	Master of Science in Rural Resource Development
Advisory Committee Chairperson	Associate Professor Dr. Nakarate Rungkawat

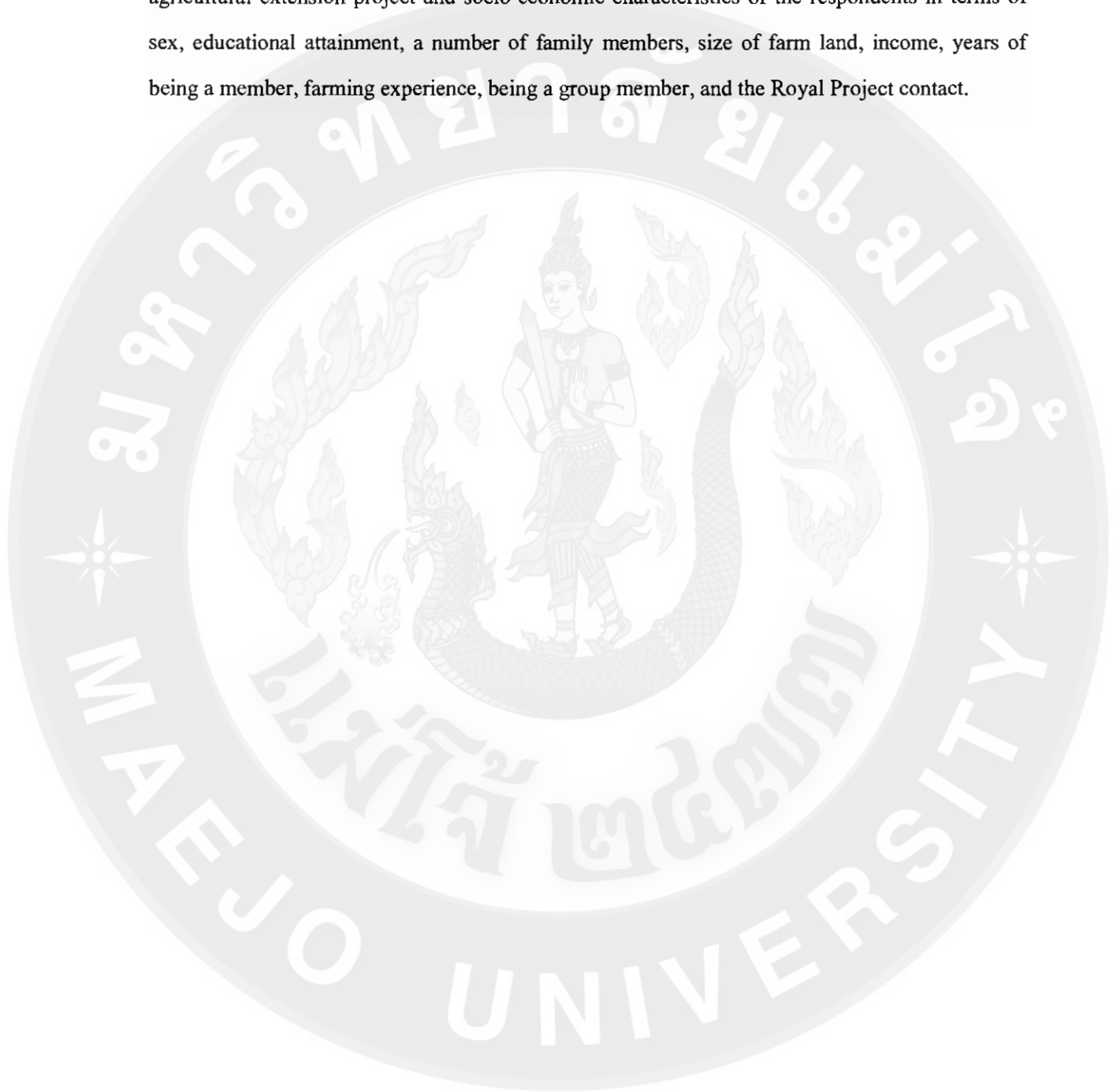
ABSTRACT

The objectives of this study were to explore: 1) socio- economic characteristics of farmers in the Kaenoi Royal Project Development center; 2) needs for an agricultural extension project of the farmers; and 3) factors related to needs of the farmers. A set of questionnaires was used for data collection administered with 223 farmers in the center. All of them were obtained by simple random sampling in accordance with that of Yamane. Obtained data were analyzed by using the statistical package.

Results of the study revealed that a number of female and male respondents were almost the same. Their average age was 41 years old and almost one-half of them had never attended a school. They had 3.14 family members on average. They had 5.38 rai of land and 4.59 rai was for farming on average. They earned an annual income for 137,392.38 baht on average from agricultural and non-agricultural sectors. They had been a member of the Royal Project for 5.72 years and their farming experience was for 15.16 years on average. They also were members of the Bank for Agriculture and Agricultural Cooperatives. They contacted personnel of the Royal Project center once per production season. They had never attained training during the previous production season.

It was found that the respondents had a high level of needs for agricultural extension training; particularly on cultivation. However, they had a moderate level of needs for training on handicrafts and animal domestication, respectively. As a whole, the respondents had a high level of needs on agricultural services and cultivation was found at a highest level. Besides, they had a high level of needs for production factors but a moderate level on extension method. Findings showed that there was a statistically significant relationship between needs for an

agricultural extension project and socio-economic characteristics of the respondents in terms of sex, educational attainment, a number of family members, size of farm land, income, years of being a member, farming experience, being a group member, and the Royal Project contact.

กิตติกรรมประกาศ

รายงานการค้นคว้าอิสระฉบับนี้สำเร็จลุล่วงด้วยดี จากความกรุณาของ ศาสตราจารย์ ดร.นครเศร รังควัต ประธานกรรมการที่ปรึกษา รวมทั้ง ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.พหล ศักดิ์กะทัศน์ และอาจารย์ ดร.สายสกุล ฟองมูล กรรมการที่ปรึกษา ที่ให้ความรู้คำแนะนำและ ตรวจสอบแก้ไขข้อบกพร่องต่างๆด้วยดียิ่งจนรายงานการค้นคว้าอิสระฉบับนี้เสร็จสมบูรณ์ ตลอดจนขอบพระคุณคณาจารย์ทุกท่านที่ได้ประสาทวิชาความรู้ต่างๆแก่ผู้วิจัย ซึ่งผู้วิจัย ขอกราบ ขอบพระคุณไว้ ณ โอกาสนี้เป็นอย่างสูง

เหนือสิ่งอื่นใด ผู้วิจัยขอน้อมรำลึกถึงพระคุณบิดา-มารดา ที่คอยเป็นกำลังใจและ ให้การสนับสนุนทางด้านการศึกษาวิจัย ได้ประสบผลสำเร็จตามความมุ่งหวัง ตลอดจน เจ้าหน้าที่สาขาวิชาส่งเสริมและพัฒนาการเกษตร คณะผลิตกรรมการเกษตร มหาวิทยาลัยแม่โจ้ ที่มี ส่วนช่วยสนับสนุนในการวิจัยครั้งนี้

ธนพงศ์ บุญญาประภา

เมษายน 2556

สารบัญ

	หน้า
บทคัดย่อ	(3)
ABSTRACT	(5)
กิตติกรรมประกาศ	(7)
สารบัญ	(8)
สารบัญตาราง	(10)
สารบัญภาพ	(12)
บทที่ 1 บทนำ	1
ปัญหาการวิจัย	2
วัตถุประสงค์ของการวิจัย	3
ประโยชน์ที่คาดว่าจะได้รับ	3
ขอบเขตการวิจัย	4
นิยามศัพท์	4
บทที่ 2 การตรวจเอกสาร	6
มูลนิธิต้องการหลวงแก่น้อย	6
แนวความคิดและทฤษฎีเกี่ยวกับการส่งเสริมการเกษตร	18
แนวคิดทฤษฎีเกี่ยวกับความต้องการ	27
งานวิจัยที่เกี่ยวข้อง	29
ภาคสรุป	31
กรอบแนวคิดในการวิจัย	32
สมมติฐานการวิจัย	33
บทที่ 3 วิธีการดำเนินการวิจัย	34
สถานที่ดำเนินการวิจัย	34
ประชากรและกลุ่มตัวอย่าง	35
เครื่องมือที่ใช้ในการรวบรวมข้อมูล	36
การทดสอบเครื่องมือ	37
การวิเคราะห์ข้อมูล	37

ระยะเวลาที่ใช้ในการวิจัย	39
บทที่ 4 ผลการวิจัยและวิจารณ์	40
ส่วนที่ 1 ลักษณะส่วนบุคคล สถานภาพทางเศรษฐกิจ และสังคมของ ผู้ให้ข้อมูล	40
ส่วนที่ 2 ระดับความต้องการ โครงการส่งเสริมการเกษตรของผู้ให้ข้อมูล	52
ส่วนที่ 3 ความสัมพันธ์ระหว่างปัจจัยลักษณะบุคคล เศรษฐกิจ และสังคม กับความต้องการ โครงการส่งเสริมการเกษตรของผู้ให้ข้อมูล	66
ปัญหาและอุปสรรคในการดำเนินการร่วมกับศูนย์พัฒนาโครงการหลวง แก่งน้อย	77
บทที่ 5 สรุป อภิปรายผล และข้อเสนอแนะ	78
สรุปผลการวิจัย	78
อภิปรายผลการวิจัย	81
ข้อเสนอแนะ	83
บรรณานุกรม	85
ภาคผนวก	90
ภาคผนวก ก แบบสัมภาษณ์	91
ภาคผนวก ข ประวัติผู้วิจัย	99

สารบัญตาราง

ตาราง		หน้า
1	จำนวนประชากรที่รับการส่งเสริมของศูนย์พัฒนาโครงการหลวงแก๊น้อยแต่ละหมู่บ้าน	34
2	จำนวน และร้อยละของผู้ให้ข้อมูลจำแนกตามลักษณะส่วนบุคคล	42
3	จำนวนและร้อยละของผู้ให้ข้อมูลจำแนกตามลักษณะทางเศรษฐกิจ	45
4	จำนวนและร้อยละของผู้ให้ข้อมูลจำแนกตามลักษณะทางสังคม	50
5	ระดับความต้องการ โครงการส่งเสริมการเกษตรด้านการส่งเสริมการเกษตร	52
6	จำนวน ร้อยละ ค่าเฉลี่ย และความต้องการ โครงการส่งเสริมการเกษตรด้านการส่งเสริมการเกษตรของผู้ให้ข้อมูล ด้านการปลูกพืช	55
7	จำนวน ร้อยละ ค่าเฉลี่ย และความต้องการ โครงการส่งเสริมการเกษตรด้านการส่งเสริมการเกษตรของผู้ให้ข้อมูล ด้านการเลี้ยงสัตว์	57
8	จำนวน ร้อยละ ค่าเฉลี่ย และความต้องการ โครงการส่งเสริมการเกษตรด้านการส่งเสริมการเกษตรของผู้ให้ข้อมูล ด้านงานหัตถกรรม	59
9	จำนวน ร้อยละ ค่าเฉลี่ย และความต้องการ โครงการส่งเสริมการเกษตรด้านการส่งเสริมการเกษตรของผู้ให้ข้อมูล ด้านอื่นๆ	60
10	ระดับความต้องการ โครงการส่งเสริมการเกษตรด้านความต้องการการบริการการเกษตร	61
11	จำนวน ร้อยละ ค่าเฉลี่ย และความต้องการ โครงการส่งเสริมการเกษตรการบริการการเกษตรของผู้ให้ข้อมูล ด้านวิธีการส่งเสริม	63
12	จำนวน ร้อยละ ค่าเฉลี่ย และความต้องการ โครงการส่งเสริมการเกษตรการบริการการเกษตรของผู้ให้ข้อมูล ด้านปัจจัยการผลิต	64
13	จำนวน ร้อยละ ค่าเฉลี่ย และความต้องการ โครงการส่งเสริมการเกษตรการบริการการเกษตรของผู้ให้ข้อมูล ด้านการตลาด	65
14	ตัวแปรที่ใช้ในการศึกษาความต้องการโครงการส่งเสริมการเกษตรของเกษตรกร	67
15	เมตริกซ์ความสัมพันธ์ระหว่างตัวแปรอิสระกับตัวแปรตามที่ใช้ในการวิเคราะห์	68
16	การวิเคราะห์การถดถอยพหุ ของคุณสมบัติทั่วไปที่มีผลต่อปัจจัยความต้องการโครงการส่งเสริมการเกษตรของเกษตรกร	71

ตาราง

หน้า

17	การวิเคราะห์การถดถอยพหุ ของคุณสมบัติทั่วไปที่มีผลต่อปัจจัยความต้องการ
โครงการส่งเสริมการเกษตรของเกษตรกรในด้านการส่งเสริมการเกษตร	74
18	การวิเคราะห์การถดถอยพหุ ของคุณสมบัติทั่วไปที่มีผลต่อปัจจัยความต้องการ
โครงการส่งเสริมการเกษตรในด้านการบริการการเกษตร	76

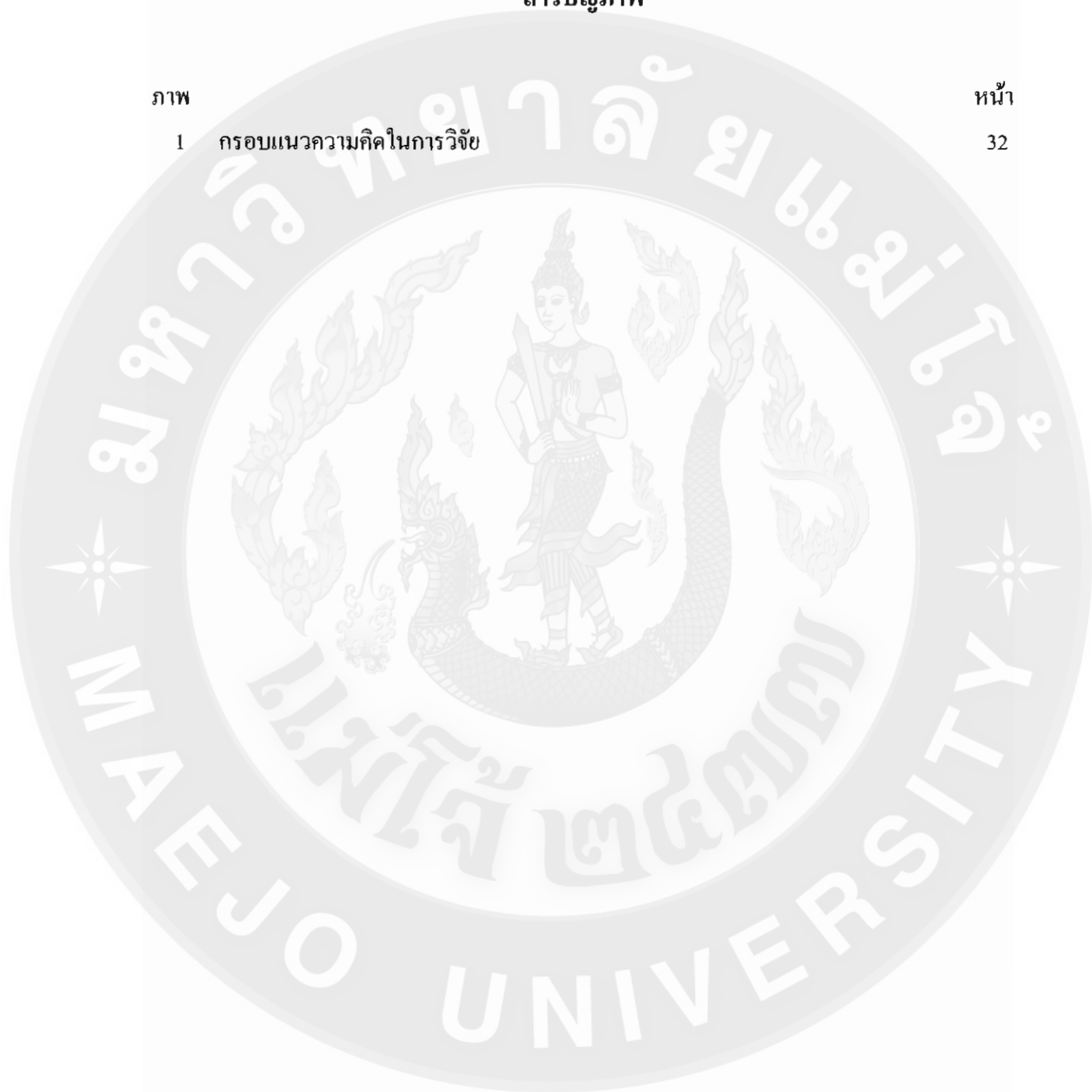
สารบัญภาพ

ภาพ

1 กรอบแนวความคิดในการวิจัย

หน้า

32

บทที่ 1

บทนำ

“โครงการหลวงได้เริ่มขึ้นเป็นกิจกรรมที่เล็กๆ ซึ่งไม่เป็นโครงการ แต่เป็นการไปเที่ยวมากกว่า คือ ไปเที่ยวตามหมู่บ้านต่างๆ ก็ได้เห็นว่า ควรที่จะช่วยประชาชนในการอาชีพ จึงได้นำสิ่งของไปให้เขาเพื่อที่จะพัฒนาการอาชีพของชาวบ้าน ต่อมาก็ได้เพิ่มขึ้น มีผู้เชี่ยวชาญและหน่วยงานราชการได้เข้ามาช่วยและมีคนส่วนหนึ่งช่วยเพื่อที่จะให้เกิดการส่งเสริมความเป็นอยู่ของประชาชนดีขึ้นต่อมาได้มีการร่วมมือของทางองค์กรต่างประเทศตลอดจนรัฐบาลต่างประเทศด้วย จึงขึ้นมาเป็น โครงการที่เรียกว่า “โครงการหลวง”

พระราชดำริสของพระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัว รับสั่งที่พระตำหนักจิตรลดารโหฐาน เมื่อวันที่พฤหัสบดีที่ 24 กุมภาพันธ์ 2537

จุดกำเนิดของโครงการหลวง ย้อนหลังไปเกือบ 40 ปี เมื่อครั้งที่พระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัว เสด็จแปรพระราชฐานไปจังหวัดเชียงใหม่ ทรงเสด็จขึ้นไปเยี่ยมราษฎรบนคอยต่างๆ ทรงพบเห็นสภาพความแร้นแค้น และยากไร้ ของชาวเขา ที่ดำรงชีพอยู่ด้วยการปลูกฝิ่น และถางป่าเผาป่าเพื่อทำไร่เลื่อนลอย ไม่มีที่ทำกินเป็นหลักแหล่ง โยกย้ายไปเรื่อยๆ ป่าคั่นน้ำลำธารถูกทำลายเป็นจำนวนมาก

สิ่งที่พระองค์ทรงพบเห็นในครั้งนั้น ทำให้พระราชทานแนวพระราชดำริ และพระราชทรัพย์ส่วนพระองค์ตั้งโครงการหลวงขึ้นในปี พ.ศ. 2512 เพื่อพัฒนาเกษตรบนที่สูง ลดการปลูกฝิ่น และอนุรักษ์ป่าต้นน้ำลำธาร โดยมีพระประสงค์จะช่วยเหลือนราษฎรชาวไทยภูเขาให้มีความเป็นอยู่ที่ดีขึ้น “เรื่องที่จะช่วยชาวเขา และโครงการชาวนานี้ มีประโยชน์โดยตรงกับชาวเขา เพื่อส่งเสริม และ สนับสนุนให้ชาวเขามีความเป็นอยู่ที่ดีขึ้น สามารถเพาะปลูกสิ่งที่มีประโยชน์ และเป็นรายได้ให้กับเขาเอง จุดประสงค์อย่างหนึ่ง คือ มนุษยธรรม หมายถึงให้ผู้ที่อยู่ในถิ่นทุรกันดารสามารถมีความรู้พุงตัว มีความเจริญได้ อีกอย่างหนึ่งเป็นเรื่องช่วยในทางที่ทุกคนเห็นว่า ควรจะช่วยเพราะเป็นปัญหาใหญ่ คือ ปัญหาเรื่องยาเสพติด ถ้าช่วยชาวเขาปลูกพืชที่เป็นประโยชน์บ้าง เขาจะเลิกปลูกยาเสพติด คือ ฝิ่น ทำให้นโยบายการระงับ การปราบปรามการปลูกฝิ่น และค้าฝิ่นได้ผลดี อันนี้เป็นผลอย่างหนึ่ง อีกอย่างหนึ่งคือชาวเขาตามที่รู้ เป็นผู้ทำการเพาะปลูกโดยวิธีไม่ถูกต้อง ถ้าพวกเราทุกคนไปช่วยเขา ก็เท่ากับช่วยบ้านเมืองให้มีความดี อยู่ดี กินดี และปลอดภัยได้อีกทั่วประเทศ ถ้าสามารถทำโครงการนี้สำเร็จ ให้ชาวเขาอยู่เป็นหลักแหล่ง และสนับสนุนนโยบายจะรักษาป่าไม้ รักษาดินให้เป็นประโยชน์ต่อไป และยั่งยืนมาก”

ปัญหาการวิจัย

พระราชดำรัสที่พระราชทานแก่ผู้เข้าเฝ้าทูลละอองธุลีพระบาทเมื่อวันที่ 10 มกราคม 2517 ถึงเหตุผลที่ว่าทำไมต้องช่วยชาวเขา ที่คณะเกษตรศาสตร์มหาวิทยาลัยเชียงใหม่ ในครั้งนั้น เปรียบเสมือนนโยบายสำคัญของโครงการปลูกพืชทดแทนฝิ่น โครงการแรกของโลก ที่เริ่มต้นขึ้นอย่างเต็มตัวหลังจากนั้น

จากโครงการเล็กๆ ที่มีคนทำงานในระยะเริ่มแรกไม่กี่คน เริ่มขยายใหญ่และกว้างขวางขึ้น มีหน่วยงาน กรม กองต่างๆ ของรัฐ อาสาสมัคร ผู้เชี่ยวชาญทั้งในและต่างประเทศ เข้ามาช่วยกันทำงาน ประสานงานกันมากขึ้น จึงมีพระราชดำริ จัดตั้งเป็นมูลนิธิโครงการหลวงขึ้นเมื่อปี 2535 เพื่อให้เป็นองค์กรนิติบุคคล มีกฎหมายรองรับ มีระบบการบริหารจัดการอย่างมืออาชีพ สามารถทำงานได้อย่างต่อเนื่องมั่นคง (โครงการหลวงของพระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัว, 2550)

ศูนย์พัฒนาโครงการหลวงแก่งน้อย เป็นหน่วยงานหนึ่งในมูลนิธิโครงการหลวง ก่อตั้งขึ้น ซึ่งมีวัตถุประสงค์เพื่อแก้ปัญหาหาเสพติดในพื้นที่โดยส่งเสริมให้ปลูกพืชอื่นที่มีรายได้ทัดเทียมหรือดีกว่าการปลูกฝิ่น มีการสนับสนุนการใช้พื้นที่ขนาดเล็กให้มีประสิทธิภาพสูงสุดเพื่อลดการตัดไม้ทำลายป่า ทำไร่เลื่อนลอย ตลอดจนส่งเสริมการรวมกลุ่มในการประกอบอาชีพให้ชาวเขามีความเป็นอยู่ที่ดีขึ้น งานพัฒนาชาวเขาเป็นงานที่ค่อนข้างยาก เพราะเป็นงานที่ต้องการความละเอียดอ่อน ความพร้อมในด้านต่างๆ การสังเกต ซึ่งเจ้าหน้าที่ส่งเสริมต้องมีความรู้พื้นฐานที่แท้จริงเกี่ยวกับลักษณะทางสังคม วัฒนธรรม เศรษฐกิจ และระบบความสัมพันธ์ของชาวเขา เจ้าหน้าที่ส่งเสริมต้องมีมนุษยสัมพันธ์ที่ดี มีความตั้งใจ ความจริงใจในการช่วยเหลือ การแก้ไข ปัญหาต่างๆ มีการเลือกใช้วิธีการต่างๆ ที่เหมาะสม อีกทั้งต้องมีการประสานงานที่มีประสิทธิภาพด้วย

ตลอดระยะเวลาที่ผ่านมาแม้ว่าโครงการหลวงได้ดำเนินการในด้านการส่งเสริมให้เกษตรกรมีรายได้โดยการปลูกพืช เลี้ยงสัตว์ และการประมง ในรูปแบบของการจัดทำโครงการฝึกอบรมให้กับสมาชิกเกษตรกรก่อนเพื่อให้เกษตรกรเข้าใจและสามารถปฏิบัติงานส่งเสริมได้อย่างถูกต้อง เป็นระบบ และสามารถสร้างผลผลิตได้จริง โดยเจ้าหน้าที่โครงการหลวงจะเป็นผู้กำหนดข้อมูลพื้นฐานในการเพาะปลูกของพื้นที่และข้อมูลทางการตลาดที่สำคัญ โดยมีได้สอบถามความต้องการสมาชิกเกษตรกร โครงการหลวงว่าเกษตรกรต้องการที่จะปลูกพืชชนิดใดหรือเลี้ยงสัตว์อะไร เป็นผลทำให้การส่งเสริมอาชีพในบางโครงการไม่ได้รับการตอบรับจากเกษตรกร ซึ่งส่งผลโดยตรงต่อประสิทธิผลหรือผลที่คาดว่าจะได้รับ และส่งผลกระทบทางอ้อมต่อความคาดหวังและศรัทธาที่เกษตรกรมีให้ต่อโครงการหลวงตลอด ทั้งยังมีส่วนทำให้ปริมาณความร่วมมือของสมาชิก

ต่อโครงการหลวงลดลงไปด้วย รวมทั้งด้านการตลาดที่โครงการหลวงวางแผนและตั้งเป้าหมาย ก็จะไม่ประสบความสำเร็จตามไปด้วย เพราะมีผลผลิตป้อนที่มีคุณภาพและปริมาณไม่ตรงกับความต้องการของตลาด (สำนักงานปลัดกระทรวงเกษตรและสหกรณ์ กองพัฒนาเกษตรที่สูง, 2545) ดังนั้นผู้วิจัยจึงมีความสนใจศึกษาความต้องการ โครงการส่งเสริมการเกษตรของเกษตรกรในศูนย์พัฒนาโครงการหลวงแก๋น้อย อำเภอเชียงดาว จังหวัดเชียงใหม่ ทั้งในด้านความต้องการการส่งเสริมการเกษตร และความต้องการการบริการการเกษตร รวมทั้งมีปัจจัยในข้างที่มีความสัมพันธ์กับความต้องการของเกษตรกรในการดำเนินกิจกรรมของศูนย์พัฒนาโครงการหลวงแก๋น้อย

วัตถุประสงค์ของการวิจัย

การวิจัยเรื่อง ความต้องการ โครงการส่งเสริมการเกษตรของเกษตรกรในศูนย์พัฒนาโครงการหลวงแก๋น้อย อำเภอเชียงดาว จังหวัดเชียงใหม่ มีวัตถุประสงค์การวิจัยในประเด็นต่างๆ ดังต่อไปนี้

1. เพื่อศึกษาลักษณะส่วนบุคคล เศรษฐกิจ และสังคม ของเกษตรกรในพื้นที่รับผิดชอบในการดำเนินกิจกรรมของศูนย์พัฒนาโครงการหลวงแก๋น้อย
2. เพื่อศึกษาความต้องการ โครงการส่งเสริมการเกษตรของเกษตรกรในศูนย์พัฒนาโครงการหลวงแก๋น้อย
3. เพื่อศึกษาปัจจัยที่มีความสัมพันธ์กับความต้องการของเกษตรกรในการดำเนินกิจกรรมของศูนย์พัฒนาโครงการหลวงแก๋น้อย

ประโยชน์ที่คาดว่าจะได้รับ

ผลของการวิจัยในครั้งนี้จะเป็นประโยชน์ต่อหน่วยงานและบุคคลที่เกี่ยวข้องดังนี้

1. เพื่อนำข้อมูลดังกล่าวมาใช้เป็นแนวทางในการกำหนดพิจารณาขยายและปรับปรุงการวางแผนพัฒนาส่งเสริม เพื่อให้เหมาะสมกับสภาพของเกษตรกรในพื้นที่ศูนย์พัฒนาโครงการหลวงที่อื่นๆ
2. ผลการวิจัยนี้จะเป็นประโยชน์ต่อผู้บริหาร ผู้ประสานงาน ตลอดจนเจ้าหน้าที่ผู้ปฏิบัติงานในมูลนิธิโครงการหลวง เพื่อใช้เป็นแนวทางในการดำเนินงานตามเป้าหมาย เกิดประโยชน์สูงสุดแก่เกษตรกรในพื้นที่มูลนิธิโครงการหลวงรับผิดชอบและเป็นประโยชน์แก่

นักศึกษา นักวิจัย และผู้สนใจ ที่ต้องการศึกษาเกี่ยวกับการมีส่วนร่วมของเกษตรกรในการดำเนินกิจกรรมของมูลนิธิโครงการหลวง เป็นแนวทางประกอบการค้นคว้า

ขอบเขตการวิจัย

การศึกษาครั้งนี้ได้กำหนดขอบเขตของการศึกษาไว้ดังนี้

1. ขอบเขตด้านประชากร ศึกษาเฉพาะเกษตรกรในเขตรับผิดชอบของศูนย์พัฒนาโครงการหลวงแก๋น้อย ซึ่งประกอบด้วย หมู่บ้าน 14 กลุ่มบ้าน คือบ้านเมืองนะ บ้านนาหวาย บ้านโละป่าหาญ บ้านโป่งอาง บ้านน้ำรู บ้านห้วยไส้ บ้านจองคำ บ้านไชยา บ้านอรุโณทัย บ้านหนองแถม บ้านหนองเขียว บ้านเจ็ญจันทร์ บ้านใหม่สามัคคี บ้านแก๋น้อย จำนวน 521 ครัวเรือน
2. ขอบเขตด้านเนื้อหา ศึกษาเฉพาะความต้องการ โครงการส่งเสริมการเกษตรของเกษตรกรในศูนย์พัฒนาโครงการหลวงแก๋น้อย ในด้านการส่งเสริมการเกษตร และด้านการบริการการเกษตร
3. ขอบเขตด้านระยะเวลา ศึกษาเป็นระยะเวลาทั้งสิ้น 10 เดือน คือตั้งแต่เดือนพฤศจิกายน 2554 ถึง เดือน สิงหาคม 2555

นิยามศัพท์

โครงการส่งเสริมทางการเกษตร หมายถึง กระบวนการถ่ายทอดความรู้ ทักษะ ประสบการณ์ ข้อมูลข่าวสาร และบริการอื่นๆ ที่จำเป็นต่อการผลิตทางการเกษตร โดยวิธีการฝึกอบรม ฝึกปฏิบัติจริง และเน้นถึงการให้ความช่วยเหลือเพื่อให้เกษตรกรสามารถช่วยเหลือตนเองได้

มูลนิธิโครงการหลวง หมายถึง มูลนิธิของพระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวซึ่งใช้พระราชทรัพย์ส่วนพระองค์เพิ่มพูนด้วยเงินสนับสนุนจากราษฎร รัฐบาลไทย และต่างประเทศ เข้ามาช่วยกันทำงาน ประสานงานกันมากขึ้น จึงมีพระราชดำริ จัดตั้งเป็นมูลนิธิโครงการหลวงขึ้นเมื่อปี 2535 เพื่อให้เป็นองค์กรนิติบุคคล มีกฎหมายรองรับ มีระบบการบริหารจัดการอย่างมืออาชีพสามารถทำงานได้อย่างต่อเนื่องมั่นคง

ศูนย์พัฒนาโครงการหลวงแก๋น้อย หมายถึง โครงการพระราชดำริศูนย์พัฒนาโครงการหลวง ที่ดำเนินงานตามนโยบายมูลนิธิโครงการหลวง โดยดำเนินงานจัดกิจกรรมในเขตพื้นที่ หมู่บ้าน 14 กลุ่มบ้าน ในอำเภอเชียงดาว จังหวัดเชียงใหม่ คือ บ้านเมืองนะ บ้านแก๋น้อย

บ้านนาหวาย บ้านโละป่าหาญ บ้านโป่งอาง บ้านน้ำรุ บ้านห้วยไส้ บ้านจองคำ บ้านไซยา บ้าน
อรุโณทัย บ้านหนองแถม บ้านหนองเจียว บ้านเจ็ยจันทร์บ้านใหม่สามัคคี

เกษตรกร หมายถึง ผู้มีอาชีพการเกษตรเป็นหลัก หรือประกอบอาชีพทางการ
เกษตรควบคู่กับอาชีพอื่น ที่อยู่ในพื้นที่รับผิดชอบของศูนย์พัฒนาโครงการหลวงแก๋นน้อย

ลักษณะส่วนบุคคล เศรษฐกิจ และสังคม หมายถึง ลักษณะต่างๆ ทางกายภาพ
เศรษฐกิจ และสังคม ได้แก่ เพศ อายุ สถานภาพสมรส ระดับการศึกษา รวมทั้งรายได้ ที่มีผลถึงความ
เป็นอยู่ของเกษตรกร ที่มีความต้องการ โครงการส่งเสริมการเกษตรของเกษตรกรในพัฒนาโครงการ
หลวงแก๋นน้อย

ความต้องการ หมายถึง สิ่งที่เกษตรกรมีความปรารถนาอยากได้รับในเรื่อง ความ
ต้องการโครงการส่งเสริมการเกษตรของเกษตรกรในศูนย์พัฒนาโครงการหลวงแก๋นน้อย อำเภอเชียง
ดาว จังหวัดเชียงใหม่ ใน 2 ประเด็นคือ ด้านการส่งเสริมการเกษตร และด้านการบริการการเกษตร

การส่งเสริมการเกษตร หมายถึง สิ่งที่เกษตรกรต้องการรับส่งเสริมและสนับสนุน
เกี่ยวกับการปลูกพืช การเลี้ยงสัตว์ การทำหัตถกรรมพื้นบ้าน และการจัดการด้านการตลาด เป็นต้น

การบริการการเกษตร หมายถึง สิ่งที่เกษตรกรต้องการรับส่งเสริมและสนับสนุน
เกี่ยวกับรูปแบบวิธีการส่งเสริม การสนับสนุนปัจจัยการผลิต และการตลาด

บทที่ 2

การตรวจเอกสาร

การศึกษาเรื่อง ความต้องการโครงการส่งเสริมการเกษตรของเกษตรกรในศูนย์พัฒนาโครงการหลวงแกน้อย อำเภอเชียงดาว จังหวัดเชียงใหม่ ผู้วิจัยได้ตรวจสอบเอกสารโดยครอบคลุมเนื้อหา ดังนี้

1. มุลนิธิโครงการหลวงแกน้อย
2. แนวความคิดและทฤษฎีเกี่ยวกับการส่งเสริมการเกษตร
3. แนวคิดทฤษฎีเกี่ยวกับความต้องการ
4. งานวิจัยที่เกี่ยวข้อง

มูลนิธิการุโครงการหลวงแกน้อย

ประวัติความเป็นมาโครงการหลวง

พระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวฯ ทรงพระกรุณาโปรดเกล้าฯ พระราชทานพระราชดำริและพระราชทรัพย์ส่วนพระองค์ให้ดำเนินงานโครงการหลวงมาตั้งแต่ปี พ.ศ. 2512 เพื่อพัฒนาการเกษตรที่สูง ลดการปลูกพืชเสพติด และการอนุรักษ์ป่าต้นน้ำลำธาร โดยมีพระราชประสงค์จะทรงช่วยเหลือราษฎรชาวไทยภูเขาในท้องถิ่นทุรกันดารให้มีชีวิตความเป็นอยู่ที่ดีขึ้น

งานโครงการหลวงส่วนใหญ่เริ่มขึ้นระหว่าง พ.ศ. 2512-2524 ซึ่งพระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวฯ โปรดเกล้าฯ ให้ดำเนินงานพัฒนาในพื้นที่ราษฎรชาวไทยภูเขาซึ่งมีชีวิตความเป็นอยู่ยากจน พื้นที่ดังกล่าวมักเป็นพื้นที่ห่างไกลจากการดูแลของรัฐ มีการปลูกฝิ่น การตัดไม้ทำลายป่า และการทำไร่เลื่อนลอย นอกจากนี้ในพื้นที่โครงการหลวงหลายแห่งเมื่อเริ่มโครงการมีปัญหาด้านความมั่นคง

เมื่อ พ.ศ. 2535 พระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวฯ ทรงพระกรุณาโปรดเกล้าฯ พระราชทานพระราชดำริในการเปลี่ยนแปลงสถานภาพโครงการหลวง โดยให้โครงการหลวงจดทะเบียนเป็นมูลนิธิ เพื่อจะได้เป็นองค์กรนิติบุคคล มีกฎหมายรองรับ และดำเนินงานด้วยความโปร่งใสนับไป โครงการหลวงได้จดทะเบียนเป็น มูลนิธิโครงการหลวง เมื่อเดือนเมษายน พ.ศ. 2535 โดยพระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวทรงเป็นนายกิตติมศักดิ์ มีหม่อมเจ้าภีศเดช รัชนี เป็นประธานมูลนิธิ และ ดร.จิรายุ อิศรางกูร ณ อยุธยา เป็นเลขาธิการ

มูลนิธิโครงการหลวง ได้ดำเนินการสนองตามพระราชดำริพระบาทสมเด็จพระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัว ที่ทรงมีพระราชประสงค์ที่จะ “ช่วยชาวเขาให้ช่วยตนเองในการปลูกพืชที่มีประโยชน์และมีมาตรฐานความเป็นดีขึ้น” โดยมีเป้าหมายของโครงการคือ

1. ช่วยชาวเขาเพื่อยกระดับคุณภาพชีวิต
2. ช่วยชาวเขาโดยลดการทำลายทรัพยากรธรรมชาติ คือ ดินน้ำป่า
3. กำจัดการปลูกฝิ่น
4. รักษาดินและพื้นที่ให้ถูกต้อง คือ ให้ป่าอยู่ในส่วนที่ควรเป็นป่า และทำไร่ทำสวนในส่วนที่ควรเพาะปลูก อย่าให้ส่วนทั้งสองนี้รุกรานซึ่งกันและกัน

5. ผลิตพืชผลเพื่อเพิ่มประโยชน์ทางเศรษฐกิจแก่ประเทศ

นอกจากนี้โปรดเกล้าฯพระราชทานวิธีดำเนินการเพื่อให้สามารถบรรลุวัตถุประสงค์ ดังนี้

1. ลดขั้นตอน
2. ปิดทองหลังพระ
3. เร็ว ๆ เข้า
4. ช่วยเขาเพื่อให้ช่วยตัวเอง

กิจกรรมหลัก

1. งานวิจัย
2. งานพัฒนา (กองพัฒนาเกษตรที่สูง, 2544: 2-5)

ทศวรรษที่ 1 บุญเบิกและวิจัย พ.ศ. 2512 - 2521

กำเนิดโครงการหลวง ใน พ.ศ. 2502 รัฐบาลจอมพลสฤษดิ์ ธนะรัชต์ มีคำสั่งคณะปฏิวัติให้มีการปราบยาเสพติดอย่างจริงจัง ชาวเขาที่ปลูกฝิ่นได้รับผลกระทบจากคำสั่งดังกล่าวเป็นปัญหาที่ไม่สามารถแก้ไขได้ด้วยสันติวิธี

พ.ศ. 2507 พระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัว เสด็จพระราชดำเนินแปรพระราชฐานไปประทับแรม ณ พระตำหนักภูพิงคราชนิเวศน์ เสด็จพระราชดำเนินเยี่ยมชาวเขา ได้ทอดพระเนตรเห็นการทำลายป่าเพื่อปลูกฝิ่นและทำไร่เลื่อนลอยซึ่งนอกจากจะเป็นการละเมิดกฎหมายแล้ว ยังเป็นการทำลายป่าต้นน้ำลำธาร

เมื่อทางเจ้าหน้าที่กวาดขัน และใช้มาตรการรุนแรงทำให้ชาวเขาบางกลุ่มถูกชักชวนให้เข้าร่วมกับผู้ก่อการร้ายคอมมิวนิสต์

พระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัว ทรงเล็งเห็นถึงปัญหา จึงมีพระราชดำริว่าจะให้ชาวเขาเลิกปลูกฝิ่นก็ต้องหาพืชอื่นที่ขายได้ราคาดีและเหมาะสมที่จะปลูกในที่สูงมาให้ชาวเขาปลูก

ทดแทนเป็นรายได้เสียก่อน จึงสามารถเลิกปลูกฝิ่นได้ ทรงมอบให้ ม.จ. ภิศเดช รัชนี เป็นผู้รับสนองพระราชประสงค์ พระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัว โปรดเกล้าฯ ให้ตั้งโครงการพระบรมราชนุเคราะห์ชาวเขาขึ้นใน พ.ศ. 2512 เพื่อหาทางแก้ไขปัญหาด้วยสันติวิธี ค่อยมาได้มีการเปลี่ยนชื่อให้เหมาะสมกับสภาพการณ์เป็น

- โครงการหลวงพัฒนาชาวเขา
- โครงการหลวงภาคเหนือ
- โครงการหลวง

ปี 2513 พระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัว ทรงขับรถพระที่นั่งไปบ้านแม่วาคอยปุย ใกล้พระตำหนักภูพิงคราชนิเวศน์ และได้ทอดพระเนตรต้นท้อ (Peach) มีรับสั่งถามเจ้าของว่าปลูกฝิ่นได้เงินเท่าไร และเก็บท้อพื้นเมืองขายได้กี่บาท ก็ทรงทราบว่าฝิ่นกับท้อพื้นเมืองทำเงินให้เกษตรกรเท่า ๆ กัน

พระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัว ทรงคิดว่าถ้าท้อลูกชนิด ๆ ยังทำเงินให้เกษตรกรได้ดีเท่าฝิ่นแล้ว เราก็ควรจะเปลี่ยนยอดให้ออกลูกมาเป็นท้อใหญ่ เพื่อรายได้จากท้อและผลไม้อื่นสูงกว่าฝิ่น ฝิ่นก็จะสาบสูญไปเองตามธรรมชาติ ไม่ต้องใช้กำลังผลักดันแต่อย่างใด

วันที่ 28 มกราคม 2513 มีรับสั่งให้ดำเนินการ และพระราชทานเงิน 200,000 บาท แคมมหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์ เพื่อซื้อสวนใหญ่ใกล้ ๆ กัน เพื่อเป็นสิริมงคลสวนนี้จึงชื่อว่า สวนสองแสน

ฝิ่นเป็นพืชที่เกี่ยวข้องกับโครงการหลวงอย่างมาก โดยเฉพาะในระยะต้น ๆ ฝิ่นเป็นพืชที่ต้องการอากาศเย็น ในประเทศไทยจึงต้องปลูกบนที่สูงราว 1,000 เมตรขึ้นไป โดยที่บนคอกเคยมีแต่ชาวเขา ผู้ปลูกฝิ่นจึงเป็นชาวเขามิแม่ว, เข่า, มูเซอ, อีก้อ และลีซอ อีกสองเผ่า คือ ลัวะ และ กะเหรี่ยงตามธรรมดาไม่ปลูกฝิ่น

สิ่งที่สำคัญที่สุดในการทำงานของโครงการหลวงคืองานวิจัย ซึ่งได้ทำมาตั้งแต่เริ่มโครงการจนถึงทุกวันนี้ ซึ่งจะหยุดไม่ได้ ต้องทำอย่างต่อเนื่องอันได้แก่วิจัยพืชเมืองหนาว และกิ่งหนาวทุกชนิด เนื่องจากการปลูกพืชเหล่านี้เป็นเรื่องใหม่สำหรับสิ่งแวดล้อมบ้านเรา

มูลนิธิโครงการหลวงแบ่งการดำเนินงานหลักเป็น 3 ลักษณะคือ การวิจัย การพัฒนา และการตลาด

โครงการหลวงได้ทำงานวิจัยเรื่องการอนุรักษ์และฟื้นฟูทรัพยากรธรรมชาติ ดิน น้ำ ป่าไม้ แม้กระทั่งงานวิจัยทางด้านสังคมการศึกษา สาธารณสุข และวัฒนธรรม โดยได้รับความช่วยเหลือสนับสนุนจากนานาประเทศ อาทิ สหรัฐอเมริกา ไต้หวัน ญี่ปุ่น

ทศวรรษที่ 2 สู่เกษตรกร พ.ศ. 2522–2531

ผลสำเร็จของงานวิจัยนี้ได้นำไปสู่การถ่ายทอดเทคโนโลยี และส่งเสริมให้แก่เกษตรกรจนเกิดกระบวนการเรียนรู้ในทศวรรษที่ 1. เป็นการช่วยเหลือพวกเขา เพื่อให้พวกเขาช่วยเหลือตนเองได้อย่างมั่นคงและยั่งยืนต่อไป

“ศูนย์พัฒนาโครงการหลวง” จะจัดทำแปลงทดสอบสาธิตการปลูกพืชและเลี้ยงสัตว์ชนิดต่าง ๆ เน้นวิธีการเพาะปลูกที่ปลอดภัยจากสารเคมี ไม่เกิดผลกระทบต่อพืชที่ปลูกและแหล่งน้ำ

หน่วยอารักขาพืช ของโครงการหลวง ทำหน้าที่แนะนำและควบคุมดูแลการใช้สารเคมี ให้ปลอดภัยอย่างใกล้ชิดเป็นรายแปลง มีการตรวจวิเคราะห์การตกค้างในพืชผักผลไม้ ทั้งก่อนและหลังเก็บเกี่ยว การส่งเสริมและพัฒนาไม่ได้มีเพียงด้านเกษตรกรรมเท่านั้น ยังขยายผลไปถึงการส่งเสริมและพัฒนาสังคมและชุมชนอีกด้วย

ฟื้นฟู อนุรักษ์ธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม

สิ่งสำคัญไม่ยิ่งหย่อนไปกว่าการส่งเสริมและพัฒนาอาชีพ คือการฟื้นฟูป่าต้นน้ำลำธาร ส่งเสริมให้ชาวบ้านมีส่วนร่วมในการปลูกป่าในรูปแบบของป่า 3 อย่าง ให้ประโยชน์ 4 อย่าง ตามพระราชดำริของพระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัว คือ ป่ากินได้, ป่าฟืน, ป่าใช้สอย และป่าสร้างบ้าน แต่ได้ประโยชน์อย่างี่ 4 คือ ได้ป่าอนุรักษ์เพื่อฟื้นฟูป่าต้นน้ำลำธารเพิ่มขึ้นอีกด้วย

โครงการหลวงได้จัดตั้งหน่วยตลาดขึ้นเพื่อทำหน้าที่วางแผนการผลิต และการตลาดร่วมกับเจ้าหน้าที่และเกษตรกร การรวบรวมผลผลิต การขนส่ง และการจัดจำหน่าย ภายใต้ตราสินค้า “คอยคำ”

ผลจากความสำเร็จของโครงการหลวงในทศวรรษนี้ ทำให้ได้รับรางวัล แมกไซไซ สาขา International Understanding เมื่อวันที่ 31 สิงหาคม 2531

เป็นงานที่สำคัญมากพืชผลแต่ละชนิดต้องผ่านการวิจัยอย่างถี่ถ้วนว่าทำอะไรจึงจะสูญเสียให้น้อยที่สุดในระหว่างที่เก็บเกี่ยวไปจนถึงการวางขายในท้องตลาด มีการตรวจสอบคุณภาพผลิตผลแต่ละชนิดตามหลัก วิชาและมาตรฐานสากลของ Codex ซึ่งเป็นมาตรฐานที่ยอมรับกันทั่วโลก

โครงการหลวงพัฒนาคุณภาพของผลผลิตได้มาตรฐานจนสินค้า “คอยคำ” ได้รับการคัดเลือกจาก Thai Expo Award 1988 ให้ได้รับรางวัลมาตรฐาน “สินค้าไทยส่งออก” ดีเด่นประจำปี 2531

ช่วงนี้เริ่มเข้าสู่งานส่งเสริม พระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัว ได้ทรงส่งเสริมอาชีพการเกษตรแก่ชาวเขา เพื่อให้เลิกปลูกฝิ่นได้พระราชทานพืชผักและพันธุ์สัตว์ต่าง ๆ และ

พระราชทานพระราชดำริให้มีการวิจัยเพื่อปรับงานพืชผลควบคู่กันไป พืชที่ปลูกในระยะแรกได้แก่ ท้อ, สตรอเบอร์รี่, มันฝรั่ง และลิ้นจี่ โดยเฉพาะสตรอเบอร์รี่ จนได้ชื่อว่าพันธุ์พระราชทานมาจนปัจจุบัน

ประชาชนรู้จักผลิตผลโครงการหลวงแล้ว ม.จ. ภิศเดช รัชนี จึงทรงคิดตรา “คอยคำ” ขึ้นใช้กับผลิตผลทุกชนิดของโครงการ ฯ รวมทั้งสร้างความเชื่อถือว่าตราคอยคำเป็นสินค้ามีคุณภาพ สด สะอาด ปลอดภัย โดยที่โครงการ ฯ มีหน่วยงาน

ทศวรรษที่ 3 มั่นคง แข็งแรง พ.ศ. 2532–2542

นับตั้งแต่ปี 2531 เป็นต้นมาเป็นยุคที่เกษตรกรรู้จักการปลูกพืชทดแทนการปลูกฝิ่นอย่างกว้างขวางมากขึ้น เป็นผลให้การปลูกฝิ่นหมดไปจนประเทศไทยได้รับการยกย่องว่าการปลูกฝิ่นหมดไปจากประเทศ

ก่อตั้งมูลนิธิ มีนาคม 2535 พระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัว ทรงพระกรุณาโปรดเกล้า ฯ ให้โครงการหลวงเปลี่ยนสถานภาพเป็น “มูลนิธิโครงการหลวง” มีสถานะเป็นองค์กรสาธารณประโยชน์ที่ถาวร พระราชทานเงินจำนวน 500,000 บาท เพื่อเป็นทรัพย์สินเริ่มแรกของมูลนิธิฯ พระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัว ทรงดำรงตำแหน่งนายกิตติมาศักดิ์ และหม่อมเจ้าภิศเดช รัชนี ทรงดำรงตำแหน่งประธานมูลนิธิ ฯ

นับเป็นก้าวใหม่ของโครงการ ฯ ที่ก้าวขึ้นเป็นองค์กรเพื่อการสาธารณประโยชน์ที่ถาวร มีระบบงานที่แน่นอนคล่องตัว และมีประสิทธิภาพมากยิ่งขึ้นเพื่อความร่วมมือและการประสานงานกับส่วนราชการและเอกชนต่าง ๆ ในรูปแบบที่เป็นเอกลักษณ์ของการริเริ่มวิจัยใหม่ ๆ สู่การพัฒนาและการผลิตที่แน่นอน มีตลาดรองรับ รวมทั้งโครงการนำร่อง และการถ่ายทอดเทคโนโลยีใหม่ ๆ ที่สำคัญแก่การพัฒนาในที่สูง การสร้างมูลค่าเพิ่มกับผลผลิตและผลิตภัณฑ์ของโครงการหลวง โดยมีการอนุรักษ์สิ่งแวดล้อมและการรักษาสภาพต้นน้ำลำธารของประเทศไว้

การดำเนินงานของมูลนิธิโครงการหลวง ถือเป็นโครงการส่วนพระองค์ที่ดำเนินงานสืบเนื่องจากโครงการหลวง พระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัว ภูมิพลอดุลยเดช พระราชทานกำเนิดมูลนิธิฯ ทรงเป็นนายกิตติมาศักดิ์ โดยมีคณะกรรมการมูลนิธิโครงการหลวงประกอบด้วย

หม่อมเจ้าภิศเดช	รัชนี	ประธานกรรมการ
พลอากาศตรีกำธร	สินขวานนท์	รองประธานกรรมการ
นายแก้วขวัญ	วัชรโรทัย	กรรมการ
ปลัดกระทรวงเกษตรและสหกรณ์		กรรมการ
ศาสตราจารย์คุณหญิงนงเยาว์ ชัยเสรี		กรรมการ

นายสันทัต	โรจนสุนทร	กรรมการ
นายสุทัศน์	ปลื้มปัญญา	กรรมการ
คุณหญิงประจิตต์	คำภู	กรรมการ
นายจิรายุ	อิสรางกูร ณ อยุธยา	เลขานุการ

ทศวรรษที่ 3 งานของมูลนิธิฯ ได้ก้าวหน้าขึ้นมาก มีการพัฒนาองค์กรของตัวเอง เพื่อให้กิจการของมูลนิธิฯ เป็นไปในลักษณะที่ทันสมัย และเกิดประโยชน์ยิ่งขึ้น ที่สำคัญได้แก่

1. การจัดตั้งบริษัท คอยคำ อาหารสำเร็จรูป โดยให้สำนักงานทรัพย์สินส่วนพระมหากษัตริย์เป็นหุ้นส่วนใหญ่ เพื่อให้กิจกรรมด้านนี้ดำเนินงานแบบทันสมัย และพึ่งตนเองในรูปแบบเชิงธุรกิจ ชื่อคอยคำ ม.จ. ภิศเดช รัชนี้ เป็นผู้คิดซื้อนี้ เป็นที่เหมาะสมมากเพราะคอยคำทำรายได้ให้ปีละ 2,000,000 บาท
2. ปรับการดำเนินงานของโครงการดอกไม้แห้ง เพื่อให้สามารถบริหารงานได้ในลักษณะที่คล่องตัว และมีรายได้พึ่งตนเองในลักษณะที่คล่องตัว และมีรายได้พึ่งตนเอง ในลักษณะการดำเนินธุรกิจ
3. จัดตั้งห้องปฏิบัติการวิจัย และพัฒนาการเพาะเลี้ยงเนื้อเยื่อพืช โดยความร่วมมือของคณะเกษตรศาสตร์ มหาวิทยาลัยเชียงใหม่ เพื่อทำการวิจัยและพัฒนา รวมทั้งการขยายพันธุ์พืช ด้วยวิธีการเพาะเลี้ยงเนื้อเยื่อ
4. จัดตั้งโครงการร่วมมือกับธนาคารเพื่อการเกษตร และสหกรณ์การเกษตร เพื่อปรับปรุงการให้สินเชื่อเกษตรกรในพื้นที่โครงการหลวง ให้เป็นเช่นเดียวกับเกษตรกรทั่วไป
5. ความร่วมมือกับส่วนราชการต่าง ๆ โดยผ่านคณะกรรมการอำนวยการประสานงานมูลนิธิโครงการหลวงที่มีนายกรัฐมนตรีเป็นประธาน มีกองพัฒนาเกษตรที่สูง สำนักงานปลัดกระทรวงเกษตรและสหกรณ์ ทำหน้าที่เป็นฝ่ายเลขานุการในการประสานงานด้านต่าง ๆ

ทศวรรษที่ 4 สู่มาตรฐานสากล พ.ศ. 2543-ปัจจุบัน

ยุคของการพัฒนาสู่ผลผลิตตามมาตรฐานสากล โดยผลผลิตมูลนิธิโครงการหลวงได้เข้าสู่ระบบมาตรฐานโลก GAP (Good Agricultural Practice) รวมทั้งพืชผักหลายชนิดได้รับการรับรองผลิต พืชตามมาตรฐานยุโรป EUREP GAP และ Globalgap

นอกจากนี้ยังนำระบบเย็นเร็ว หรือ Pre cooling มาใช้เพื่อรักษาความสดของพืชให้นานมากยิ่งขึ้น

ปี 2546 โครงการหลวงยังได้รับเลือกให้รับรางวัลโคลัมโบแพลน The Colombo Plan = Drug Advisory Program (DAP) ในฐานะองค์กรเดียวของโลกที่แก้ไขปัญหาการปลูกฝิ่นในเชิงสร้างสรรค์ เป็นผลสำเร็จ

จากผลสำเร็จอย่างงดงามนี้ จึงทำให้โครงการหลวงได้รับยกย่องว่าเป็นต้นแบบของการพัฒนาพื้นที่สูง ดังจะเห็นได้จากการเป็นแหล่งศึกษาดูงานการพัฒนาเกษตรที่สูงของประเทศในแถบภูมิภาคและการแลกเปลี่ยนบุคลากรกับประเทศต่าง ๆ อาทิ โคลัมเบีย อัฟกานิสถาน ซึ่งนำแนวคิดการพัฒนาเกษตรอย่างยั่งยืนของโครงการหลวงไปใช้แก้ปัญหาการปลูกพืชเสพติดของประเทศภูฏาน มิตรสหายใกล้ชิดทั้งในแง่ความสัมพันธ์ระหว่างประเทศ และพระราชวงศ์ ได้มีการแลกเปลี่ยนความร่วมมือด้านเทคโนโลยี การผลิตไม้เมืองหนาว

ศูนย์ผลิตผลโครงการหลวง ซึ่งเป็นศูนย์กลางที่รวบรวมผลผลิตจากศูนย์พัฒนาโครงการหลวง ทั้ง 38 แห่ง ยังได้รับการรับรองมาตรฐานทั้งจากหน่วยงานในประเทศ และต่างประเทศ ได้แก่ ระบบวิธีการที่ดีในการผลิตอาหาร (GMP) และระบบวิเคราะห์จุดวิกฤติที่ต้องควบคุมในการผลิตอาหารในโรงงาน (HACCP) ตามมาตรฐาน CODEX จากแคมป์เดน และเชอร์วูด ประเทศอังกฤษ และได้ขยายตลาดสินค้าไปสู่ต่างประเทศ ได้แก่ ไต้หวัน สิงคโปร์ฮ่องกง

แนวทางปฏิบัติในอนาคต ถือการทำงานที่มีระบบแน่นอนชัดเจน โดยเฉพาอย่างยิ่งในความร่วมมือประสานงานกับหน่วยงานราชการและเอกชนอื่น ๆ โดยเน้นเอกลักษณ์ของการริเริ่มงานวิจัยใหม่ ๆ และโครงการนำร่องที่จะไปสู่การพัฒนาการผลิตผลผลิตของเกษตรกรชาวเขาที่มีตลาดรองรับ มีการถ่ายทอดเทคโนโลยี และจิตสำนึกที่ชัดเจนในการอนุรักษ์สิ่งแวดล้อมและต้นน้ำลำธาร บนพื้นที่สูงของประเทศ

การสร้างความมั่นคงแก่มูลนิธิโครงการหลวง

1. รักษาแนวปฏิบัติพระราชทานในอดีต มุ่งเน้นการปฏิบัติที่รวดเร็วทันการณ์ ไม่ทำงานเอาหน้า เน้นให้ชาวเขาช่วยตนเองได้

2. กำหนดทิศทางการดำเนินการของโครงการหลวง ซึ่งมีความเบ็ดเสร็จในแง่การวิจัย การพัฒนา การผลิต การขาย มีหน่วยงานดูแลการวิจัย งานพัฒนาและงานตลาดโดยตรง

งานด้านการวิจัย และพัฒนาสิ่งใหม่ ๆ หรือแก้ไขปัญหาต่าง ๆ ยังคงให้ความสำคัญในการปฏิบัติต่อไป โดยเป็นการฝึกอบรมชาวเขาในบริเวณอื่น และเผ่าอื่น ๆ ตลอดจนประเทศอื่น ๆ ในภูมิภาคที่มีการปฏิบัติงานบนที่สูงแบบเดียวกัน

3. กำหนดหมู่บ้านต้นแบบ ของโครงการหลวง เพื่อการถ่ายทอดและพัฒนาไปสู่หมู่บ้านอื่น ๆ บริเวณพื้นที่สูงการกำหนดหมู่บ้านต้นแบบ ทำดังนี้

3.1 ศึกษาข้อมูลพื้นที่จากภาพถ่ายทางอากาศ

3.2 กำหนดพื้นที่ตามศักยภาพของพื้นที่ GIS (Geographical Information System)

3.3 รักษาสมดุลการใช้พื้นที่อย่างเคร่งครัด โดยคำนึงถึงการอยู่ร่วมกันของคนและป่า

3.4 สร้างอาชีพสุจริต การอยู่ดีกินดี มีจิตสำนึกรักษาดี

4. การสร้างระบบที่เหมาะสม

คือระบบเบ็ดเสร็จครบวงจร คือจากการผลิต การขนส่ง การคัดบรรจุ และหรือการแปรรูป ตลอดจนถึงการตลาดระบบต่าง ๆ

5. งานถ่ายทอดกับผลผลิตจากงานพัฒนา

การถ่ายทอดเทคโนโลยีจำเป็นสำหรับการผลิตระดับที่เป็นการค้าได้ คือทั้งปริมาณและคุณภาพตามกำหนด นอกจากนี้ทางปฏิบัติงานบนพื้นที่สูงจำเป็นต้องมีการดูแลรักษาทรัพยากรธรรมชาติควบคู่ไปด้วย

6. งานการตลาดของผลผลิตโครงการหลวง

ในแง่การขาย โครงการหลวงต้องแสวงหาภาคเอกชนที่เหมาะสมเป็นตัวแทนในการจัดจำหน่าย โดยโครงการหลวงจะทำหน้าที่กำกับดูแลและวางแผนการผลิตทั้งด้านคุณภาพและปริมาณ เพื่อให้สามารถตอบสนองตลาดได้ตามต้องการ

ศูนย์พัฒนาโครงการหลวง มีทั้งหมดจำนวน 38 ศูนย์ 4 สถานีวิจัย ตั้งอยู่ในพื้นที่ 5 จังหวัดภาคเหนือตอนบน ได้แก่ จังหวัดเชียงใหม่ จำนวน 27 ศูนย์ จังหวัดเชียงราย จำนวน 7 ศูนย์ จังหวัดพะเยา จำนวน 1 ศูนย์ จังหวัดแม่ฮ่องสอน จำนวน 2 ศูนย์ และจังหวัดลำพูน จำนวน 1 ศูนย์ พื้นที่ส่วนใหญ่อยู่ในระดับความสูงจากระดับน้ำทะเลเกินกว่า 800 เมตร มีสภาพเป็นพื้นที่ในหุบเขาหรือพื้นที่ตามเชิงเขาที่มีความลาดชัน อยู่ในท้องถิ่นทุรกันดารที่ห่างไกลจากชุมชนทั่วไปส่วนใหญ่เป็นพื้นที่ป่าสงวน จึงต้องการดูแลอย่างใกล้ชิด ไม่ให้เกิดการชะล้างพังทลายของผิวน้ำดินและเกิดผลกระทบกับสิ่งแวดล้อม ศูนย์พัฒนาโครงการหลวงแต่ละแห่งมีสภาพพื้นที่ที่แตกต่างกันไปสภาพดังกล่าวก่อให้เกิดความได้เปรียบเสียเปรียบหลายประการแตกต่างกันไปเช่นเดียวกัน ดังนั้นเพื่อให้เกิดความในการปฏิบัติงานจึงแบ่งกลุ่มพื้นที่ของศูนย์พัฒนาโครงการหลวงออกเป็น 3 กลุ่มตามระดับความสูง ดังนี้

1. พื้นที่กลุ่มศูนย์ที่มีระดับความสูงค่อนข้างมาก (ระดับความสูงเกิน 1,000 เมตร ประกอบด้วยศูนย์พัฒนาโครงการหลวงทั้งหมด จำนวน 14 แห่ง ได้แก่ อ่างาง แกน้อย ม่อนเงาะ หนองหอย ขุนวาง แม่แฮ ปางอุ้ง อินทนนท์ ห้วยสัปปาย ขุนแปะ แม่โถ แม่ปุนหลวง ห้วยน้ำขุ่น ปางหินฝน และแม่ลาน้อย

2. พื้นที่กลุ่มศูนย์ที่มีระดับความสูงปานกลาง (ระดับความสูงระหว่าง 800–1,000 เมตร) ประกอบด้วยศูนย์พัฒนาโครงการหลวง จำนวน 8 แห่ง ได้แก่ ป่าเมี่ยง แม่สาใหม่ วัดจันทร์ ปางตะ พุ่งหลวง ห้วยน้ำริน ห้วยแล้ง ผาตั้ง และแม่สะเรียง

3. พื้นที่กลุ่มศูนย์ที่มีระดับความสูงค่อนข้างต่ำ (ระดับความสูง 400–800 เมตร) ประกอบด้วยศูนย์พัฒนาโครงการหลวง จำนวน 14 แห่ง ได้แก่ ห้วยเสี้ยว ห้วยลึก หนองเขียว แม่หลอด หมอกจ๋าม ดินดก แม่ทาเหนือ ม่อนเงาะ แม่สะป๊อก พุ่งเริง พุ่งเรา พระบาทห้วยต้ม ปังค่า ห้วยโป่ง และ สะโง๊ะ

ประวัติความเป็นมาศูนย์พัฒนาโครงการหลวงแก๋น้อย

27 กุมภาพันธ์ 2523 พระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัว ทรงเสด็จพระราชดำเนินเยี่ยมราษฎร ชาวเขาเผ่ามูเซอ ณ บ้านแก๋น้อย ตำบลเมืองนะ อำเภอเชียงดาว จังหวัดเชียงใหม่ ทรงทราบถึงปัญหาความเดือดร้อนของราษฎร ที่ได้อาศัยอยู่บนผืนแผ่นดินแห่งนี้ ที่คล้ายคลึงกับชาวเขาเผ่าอื่นๆ ที่อาศัยอยู่ทางภาคเหนือของประเทศเป็นเวลานานมาแล้วที่ชุมชนที่ตั้งถิ่นฐานอาศัยอยู่ ณ บ้านแก๋น้อย มีวิถีชีวิตที่ทุกข์ยากลำบากอยู่กับการปลูกฝิ่น ขยายฝิ่น และดัดฝิ่น และปลูกข้าวไร่บ้างเพื่อเลี้ยงชีพตนเอง..เพราะรู้จักแต่ทำการเพาะปลูกกับการเก็บเกี่ยว แต่ผลผลิต ด้วยเศษฟางอาศัยอยู่แต่กับที่ดิน ที่อุดมด้วยนาอาหาร ดังนั้นในวันหนึ่งเมื่ออาหารในดินหมดลง ประกอบกับที่ดินที่เพาะปลูกเป็นที่ลาดเท ที่การเพาะปลูกสามารถกัดเซาะหน้าดินได้โดยง่าย วันแห่งความแห้งแล้ง ที่นำไปสู่การมีชีวิตที่แร้นแค้นก็ได้เกิดขึ้น ณ หมู่บ้านแห่งนี้..แต่เพราะพวกเขาเกิดอยู่บนผืนแผ่นดินไทย ภายใต้ร่มพระบรมโพธิสมภารของพระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัว ที่ทรงเมตตาห่วงใยช่วยเหลือพสกนิกร ให้พ้นจาก ความทุกข์ยาก ณ ทุกหนทุกแห่งของประเทศนี้ 27 กุมภาพันธ์ 2523 พระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัว ก็ได้เสด็จขึ้นดั้นไปจนถึงหมู่บ้านแก๋น้อย ทรงเยี่ยม และทรงซักถามความเป็นอยู่ ประกอบกับแผนที่ที่ถืออยู่ในพระหัตถ์ แล้วก็ทรงมีพระราชดำรัส กับหม่อมเจ้าภิศเดช รัชนี องค์ประธานมูลนิธิโครงการหลวง ให้รับเข้าอยู่ในโครงการหลวง

มีนาคม 2523 หม่อมเจ้าภิศเดช รัชนี องค์ประธานมูลนิธิโครงการหลวง ได้มอบหมายให้คณะเกษตรศาสตร์ มหาวิทยาลัยเชียงใหม่ จัดตั้งศูนย์พัฒนาโครงการหลวงแก๋น้อย ขึ้นในเขตหมู่บ้านแก๋น้อย หมู่ 2 และบ้านไชยา หมู่ 9 ตำบลเมืองนะ อำเภอเชียงดาว จังหวัดเชียงใหม่ รวมอาณาเขตความรับผิดชอบ ของศูนย์พัฒนาโครงการหลวงแก๋น้อย ครอบคลุมพื้นที่ทั้งหมดประมาณ 80 ตารางกิโลเมตร มีพื้นที่การเกษตรประมาณ 5,000 ไร่ โดยมีชาวเขาเผ่าต่างๆ คือ มูเซอ มูเซอดำ จีนฮ่อ และไทยใหญ่ ตั้งบ้านเรือนกระจัดกระจายในพื้นที่แห่งนี้ รวม 7 หมู่บ้าน

415 ครอบครัว ศูนย์พัฒนาโครงการหลวงแก่งน้อย ได้รับพระราชทานพระราชทรัพย์ส่วนพระองค์ เป็นงบประมาณในการดำเนินงาน ในระยะเริ่มต้น และตั้งแต่เดือนมิถุนายน 2523 - เดือน พฤษภาคม 2526 ได้รับทุนสนับสนุนเพิ่มเติม ในรูปของโครงการส่งเสริมพืชทดแทนฝิ่น และการ พัฒนาขั้นพื้นฐาน จากกระทรวงเกษตรสหรัฐอเมริกา.และปี 2525 องค์ประธานมูลนิธิโครงการ หลวง ได้โปรดให้ กรมส่งเสริมการเกษตรดำเนินงานร่วมกับคณะเกษตรศาสตร์ มหาวิทยาลัยเชียงใหม่ ทำการจัดสรรบุคลากร และวัสดุการเกษตรบางส่วนสมทบ เพื่อปฏิบัติงาน ของศูนย์พัฒนาโครงการหลวงแก่งน้อยจนกระทั่งถึงปัจจุบัน ในวันที่ 3 มีนาคม 2525 พระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัว ได้เสด็จพระราชดำเนินพร้อมด้วย สมเด็จพระนางเจ้าสิริกิติ์ พระบรมราชินีนาถ และพระวรวงศ์เธอพระองค์เจ้าโสมสวลีพระวรราชทินนัดามาตุ เพื่อเยี่ยมเยียน ราษฎรในพื้นที่แห่งนี้อีกครั้งหนึ่ง เพื่อทอดพระเนตรสภาพพื้นที่ และพระราชทานคำแนะนำ นำ แนวทางการพัฒนาพื้นที่.26 มกราคม 2527 สมเด็จพระนางเจ้าสิริกิติ์พระบรมราชินีนาถ เสด็จพระ ราชดำเนิน พร้อมด้วยสมเด็จพระเทพรัตนราชสุดาฯ สยามบรมราชกุมารี เยี่ยมราษฎรในหมู่บ้าน ชาวเขา และทอดพระเนตร ความก้าวหน้า ในการดำเนินงานของศูนย์พัฒนาโครงการหลวงแก่งน้อย

จากนั้น วันที่ 15 กุมภาพันธ์ 2530 สมเด็จพระเจ้าลูกเธอเจ้าฟ้าจุฬาภรณวลัยลักษณ์ ได้เสด็จพระดำเนินเยี่ยมราษฎร พร้อมกับพระราชทานการรักษาพยาบาลให้แก่ชาวเขาที่เจ็บป่วย.3 กุมภาพันธ์ 2533 สมเด็จพระเทพรัตนราชสุดาฯ สยามบรมราชกุมารี เสด็จพระราชดำเนินเยี่ยมราษฎร ชาวเขา และทอดพระเนตรความก้าวหน้า ในการดำเนินงานส่งเสริมการเกษตรของศูนย์พัฒนา โครงการหลวงแก่งน้อย และในวันที่ 28 กุมภาพันธ์ 2538 สมเด็จพระนางเจ้าสิริกิติ์ พระบรมราชินีนาถ ได้ทรงโปรดเกล้าฯ ให้หม่อมเจ้ากฤษเดชน์ รัชนี และท่านผู้หญิงสุประภาดา เกษม สันต์เป็นผู้แทนพระองค์ เยี่ยมราษฎร และกิจกรรมความก้าวหน้าของศูนย์พัฒนาโครงการหลวงแก งน้อย พร้อมกันนี้ก็ได้พระราชทานการรักษาพยาบาล ให้แก่ชาวเขาที่เจ็บป่วย และสิ่งของเครื่องใช้ที่ จำเป็นแก่ราษฎร..ราษฎรที่ได้อาศัยบนผืนแผ่นดินต่างรู้สึกซาบซึ้ง และสำนึกในพระมหากรุณาธิคุณ ที่เมื่อยู่ห่างไกลจากความเจริญมากเพียงใด การคมนาคมยากลำบากเท่าใด “พ่อหลวง” “แม่หลวง” และพระบรมวงศานุวงศ์ มิได้ทอดทิ้งเขาเหล่านั้นแต่ประการใด ดังพระราชกรณียกิจที่ปรากฏทำให้ เขาได้รู้สึกถึงความเป็นคนไทยและรักในความเป็นชาติไทย

งานวิจัยของโครงการ

ศูนย์พัฒนาโครงการหลวงแก่งน้อย ได้ดำเนินการวิจัย และทดลอง โดยมีวัตถุประสงค์เพื่อส่งเสริมให้แก่เกษตรกรทำการเพาะปลูกต่อไป งานวิจัยที่ผ่านมาประกอบด้วย

1. งานวิจัยเห็ดหอม ด้วยการเพาะปลูกในถุงพลาสติก โดยใช้วัสดุประเภทขี้เลื่อย ไม้ไมยราพยักษ์ทดแทนการใช้ขี้เลื่อยไม้ยางพารา และไม้ก่อกที่มีราคาแพงและหาได้ยาก
2. งานวิจัยแฟกมูลนิธิโครงการหลวง มีการทดลองขยายพันธุ์ภายในศูนย์พัฒนาโครงการหลวงแก่งน้อยและทดลอง ปลูกหญ้าแฝกเพื่อป้องกันวัชพืชในแปลงเพาะปลูก
3. งานวิจัยพืชสมุนไพร เช่น ขมิ้นดำ ขมิ้นชัน ขมิ้นขาว เป็นต้น
4. งานวิจัยเห็ดชวย ด้วยการนำกล้าพันธุ์จากสถานีโครงการหลวงอินทนนท์ มาขยายพันธุ์เพื่อส่งเสริมให้เกษตรกร
5. งานวิจัยโหระพา ข้าวสาลี ถั่วแดงหลวง และถั่วขาว
6. งานวิจัยไม้ไผ่เร็วและระบบวนเกษตร

งานส่งเสริมการปลูกพืช

1. ส่งเสริมการปลูกพืชผักเมืองหนาว เพื่อการค้าได้แก่ หอมญี่ปุ่น กระเทียมต้น พริกทองญี่ปุ่น ผักกาดหอมใบแดง และผักกาดบัตเตอร์เฮด
2. ส่งเสริมการปลูกไม้ผลได้แก่ บัวยง สาลี่ พลับ พลัม ท้อ แอปเปิ้ล และเสาวรส
3. ส่งเสริมการปลูกพืชไร่ได้แก่ ข้าวสาลี ถั่วลิสง ถั่วแดงหลวง โหระพา กาแฟ และเห็ดชวย
4. ส่งเสริมการปลูกไม้ดอก ได้แก่ แกลดิโอลัส

ศูนย์พัฒนาโครงการหลวงแก่งน้อย ดำเนินการสนับสนุนจัดหาเมล็ดพันธุ์ และแนะนำวิธีการปลูกที่ถูกต้อง การบำรุงรักษาดินด้วยการใส่ปุ๋ย การใช้ยาปราบศัตรูพืชที่ถูกต้อง และการจัดจำหน่ายผ่านฝ่ายตลาดมูลนิธิโครงการหลวง นับได้ว่าเป็นการส่งเสริมอาชีพให้กับราษฎรได้ครบวงจร

งานด้านสวัสดิบาล

ศูนย์พัฒนาโครงการหลวงห้วยน้อย ได้ทดลองและส่งเสริมให้เกษตรกรเลี้ยงสัตว์ ได้แก่ วัวนม วัวพันธุ์พื้นเมือง ม้า เป็ดและไก่ โดยที่ศูนย์พัฒนาโครงการหลวงห้วยน้อยจัดหาตลาดเพื่อส่งนมขาย และศูนย์พัฒนาโครงการหลวงห้วยน้อยได้สนับสนุนเปิดและไก่บางส่วน เป็นอาหารกลางวัน เด็กนักเรียนรวมทั้งส่งเสริมให้ครู- นักเรียน ร่วมกันจัดหาโรงเลี้ยงไก่ และเลี้ยงไก่ไปพร้อมๆ กันด้วย

งานปลูกป่า

ศูนย์พัฒนาโครงการหลวงห้วยน้อย ได้จัดแบ่งเขตเกษตรกรรมแยกออกจากเขตป่า และเขตต้นน้ำของหมู่บ้านไว้อย่างชัดเจน โดยได้ดำเนินงานเพื่อการอนุรักษ์ด้วยการปลูกหญ้าแฝก และไม้โตเร็ว ได้แก่ กระถินไต้หวัน แฟรงคินัส และการบูร ตามแนวระดับในพื้นที่บริเวณป่าต้นน้ำ ที่มีสภาพค่อนข้างเสื่อมโทรม ซึ่งได้ดำเนินการไปแล้วบนพื้นที่ประมาณ 30 ไร่ ที่บ้านห้วยถ้ำ ทั้งนี้ ได้ให้ความรู้การปลูกป่าสาธิต และป้าชาวบ้านแก่ราษฎรไปพร้อม ๆ กัน..ส่งเสริมให้เกษตรกร เพาะปลูกในพื้นที่ของตนเอง ที่เหมาะสมต่อการเกษตรกรรมตลอดจน การส่งเสริมให้เกษตรกรปลูก ไม้ผล ซึ่งเป็น ไม้ยืนต้นที่นับว่าเป็นการสร้างฝืนป่าคืนให้แก่ธรรมชาติได้อีกด้วยวิธีทางหนึ่ง ที่มอบ ประโยชน์ให้แก่ทั้งเกษตรกร และประเทศชาติโดยส่วนรวม

งานพัฒนาปัจจัยพื้นฐาน.

ซึ่งประกอบด้วย

1. สำหรับกิจกรรมอนามัยพื้นฐาน ได้มีการจัดตั้งกองทุนยาประจำหมู่บ้านขึ้น จำนวน 5 หมู่บ้าน ซึ่งมีคณะกรรมการหมู่บ้านกองทุนยาเป็นผู้รับผิดชอบด้านการขาย อาสาสมัคร จากคณะพยาบาลศาสตร์โรงพยาบาลมหาราช มหาวิทยาลัยเชียงใหม่ ได้ช่วยอบรมให้ความรู้ด้านการ ใช้ยา และรักษาพยาบาลราษฎรที่เจ็บป่วยด้วย
2. จัดตั้งธนาคารข้าวขึ้น จำนวน 3 แห่ง คือ บ้านห้วยถ้ำ บ้านแม่แกน และป่าบางเก่า โดยศูนย์พัฒนาโครงการหลวงห้วยน้อยได้จัดหาวัสดุเพื่อการดำเนินงาน

3. สนับสนุนการดำเนินงานกลุ่มเกษตรกร 2 กลุ่ม คือ กลุ่มผู้ปลูกพืช ไม้ให้ การสนับสนุนด้านพันธุ์ไม้ผลเมืองหนาวเมล็ดพันธุ์ผักสวนครัว และปุย สำหรับกลุ่มผู้เลี้ยงสัตว์ ได้ให้ การสนับสนุนด้วยการแจกจ่ายลูกไก่ ลูกเป็ด พร้อมอาหาร

4. การปรับปรุงระบบน้ำเพื่อการบริโภคในหมู่บ้าน โดยศูนย์พัฒนาโครงการ หลวงแกน้อย ให้การสนับสนุนอุปกรณ์ ก่อสร้างได้แก่ ปูนซีเมนต์ เหล็กเส้น ลวดมัดเหล็ก ท่อน้ำ และอื่นๆ เพื่อจัดทำบ่อพักน้ำ

สำหรับน้ำที่เกษตรกรนำมาใช้ เพื่อการเกษตรกรรมนั้นใช้น้ำจากอ่างเก็บน้ำ และ เหมืองฝายที่กรมชลประทานได้จัดสร้างไว้.ศูนย์พัฒนาโครงการหลวงแกน้อย ได้ปฏิบัติงานสนอง พระราชดำริพระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัว มาด้วยระยะเวลาเกือบ 15 ปีแล้ว.ในวันนี้ พสกนิกรของ พระองค์ ได้ก้าวผ่านความแร้นแค้นของชีวิตไปสู่ความกินดีอยู่ดี มีรายได้จากอาชีพการเกษตรที่ศูนย์ พัฒนาโครงการหลวงแกน้อย ได้แนะนำและส่งเสริม เด็กมีโอกาสดูได้ศึกษาเล่าเรียน ราษฎรมีที่ทำ กินเป็นหลักแหล่ง และเลิกการปลูกฝิ่นเป็นอาชีพ อันจะนำไปสู่การ หยุตบุตรกรุกทำลายป่าไม้ต้นน้ำ ลำธาร ของประเทศได้ในที่สุด

แนวความคิดและทฤษฎีเกี่ยวกับการส่งเสริมการเกษตร

ความหมายของการส่งเสริมการเกษตร

การส่งเสริมการเกษตร เป็นกระบวนการถ่ายทอดวิชาความรู้ ทักษะ ประสบการณ์ และการบริการอื่นๆ ที่จำเป็นต่อการผลิตทางการเกษตรโดยอาศัยการให้การศึกษาแบบนอก โรงเรียน (Non-Formal Education) แก่เกษตรกร ครอบครัวเกษตรกร (Farmer and Farm Family) และบุคคลอื่นที่สนใจ โดยวิธีการฝึกปฏิบัติจริง (Learning by doing)และเน้นถึงการให้ความ ช่วยเหลือเพื่อให้เกษตรกรสามารถช่วยเหลือตนเองได้ (Help them for they can help them selves) ในการปรับปรุงพัฒนาประสิทธิภาพในการผลิตและความเป็นอยู่ดีขึ้นอย่างยั่งยืน ทั้งทางเศรษฐกิจ สังคม และวัฒนธรรม (For sustainable better living condition both socio-economic and cultural pactices)

ความสำคัญของการส่งเสริมการเกษตร

1. การส่งเสริมการเกษตร เป็นการให้การศึกษาที่มุ่งเน้นในการเพิ่มประสิทธิภาพในการผลิต การเกษตร พร้อมทั้งมีการอนุรักษ์ พัฒนาและใช้ทรัพยากรธรรมชาติที่เป็นปัจจัยการผลิตอย่างฉลาด ที่สอดคล้องกับสถานะและความต้องการของตลาด การอุตสาหกรรม อันจะเป็นการสร้างและพัฒนาคุณภาพชีวิตของประชาชนและพื้นฐานทางเศรษฐกิจ สังคมและความมั่นคงประเทศ

2. การส่งเสริมการเกษตร เป็นการสนับสนุนช่วยเหลือผู้ประกอบการอาชีพเกษตรกรกร ที่เป็น ชาวไร่ ชาวนาผู้เลี้ยงปศุสัตว์และประมง ขุมเกษตรกร และแม่บ้านเกษตรกร ที่ทำการผลิตโดยใช้ทรัพยากรธรรมชาติที่มีอยู่ทั้งในชุมชน ท้องถิ่นชนบท ให้เกิดประโยชน์สูงสุดอย่างยั่งยืนในการแก้ปัญหาต่างๆ ที่เกิดขึ้นในสังคม เพื่อเป็นการเพิ่มรายได้ เพิ่มประสิทธิภาพในการทำงาน และ เป็นการปรับปรุงของสังคมและเศรษฐกิจของประชาชนและของประเทศให้ดีขึ้น

3. การส่งเสริมการเกษตรที่มีคุณภาพ จะช่วยปรับปรุงและเสริมสร้างประสิทธิภาพและสมรรถภาพของเกษตรกรในการประกอบอาชีพและการดำรงชีพ การส่งเสริมที่ดีสามารถช่วยให้เกษตรกรเกิดความรู้ ความเข้าใจ มีทัศนคติที่ดีต่ออาชีพ เพิ่มทักษะสมรรถภาพ และความสามารถ และประสิทธิภาพในการผลิตของเกษตรกร เป็นการสร้างแรงเสริม กระตุ้นเตือนให้เกิดความปรารถนาอย่างแรงกล้าที่จะเรียนรู้เพื่อการพัฒนาอาชีพและคุณภาพชีวิตของตนเองและครอบครัวตลอดไป

ความจำเป็นที่ต้องมีการส่งเสริมการเกษตร

ประเทศไทยจำเป็นต้องมีการส่งเสริมการเกษตรด้วยเหตุผลดังต่อไปนี้

1. ประเทศไทยมีพื้นฐานเศรษฐกิจที่พึ่งพิงระบบเกษตรกรรม และประชากรส่วนใหญ่ของประเทศประกอบอาชีพการเกษตรหรือเกี่ยวข้องกับกิจกรรมด้านการเกษตร
2. จำนวนประชากรเพิ่มขึ้นทั้งของประเทศและของโลก ข้อมต้องการอาหารเพิ่มขึ้นทั้งปริมาณและคุณภาพ ขณะเดียวกันความต้องการในด้านปริมาณและคุณภาพอาหารของผู้บริโภคมีการเปลี่ยนแปลงอยู่เสมอ
3. การผลิตมีการแข่งขัน ในด้านชนิด ปริมาณ คุณภาพและราคาผลผลิตในตลาดโลกและผลผลิตสามารถทดแทนกันสูง

4. เกษตรกรมีพื้นฐานการศึกษาต่ำซึ่งส่วนใหญ่สำเร็จการศึกษาภาคบังคับคือชั้นประถมศึกษาจึงทำให้มีข้อจำกัดในการรับรู้และเข้าใจในวิชาการเทคโนโลยีสมัยใหม่ที่เกี่ยวข้องกับการผลิต

5. เกษตรกรยังขาดการรวมกลุ่ม เพื่อร่วมกันดำเนินการผลิต การแปรรูปและการจำหน่าย ทำให้ขาดพลังต่อรองในการจำหน่าย

6. ทรัพยากรธรรมชาติเสื่อมโทรมโดยเฉพาะทรัพยากรดิน ทรัพยากรน้ำ และ ทรัพยากรป่าไม้ที่มีการใช้เพื่อการผลิตที่ไม่ฉลาด ปราศจากการอนุรักษ์และพัฒนา

7. การผลิตทางการเกษตรมีประสิทธิภาพต่ำ ทั้งพืช สัตว์ และประมง

8. เทคโนโลยีการเกษตรได้รับการพัฒนาให้ก้าวหน้าอย่างรวดเร็วทำให้ต้องส่งเสริมเผยแพร่เพื่อให้เกษตรกรสามารถนำไปใช้ประโยชน์ในการผลิตอย่างเต็มศักยภาพและตรงตามความต้องการจำเป็น

วัตถุประสงค์ของการส่งเสริมการเกษตร

การส่งเสริมการเกษตรมีวัตถุประสงค์หลัก ดังต่อไปนี้

1. เพื่อให้บริการเผยแพร่ความรู้ทางวิชาการและเทคโนโลยีที่จำเป็นในการพัฒนาพฤติกรรมของบุคคลเป้าหมายที่เป็นตัวเกษตรกร แม่บ้านเกษตรกร เยาวชนเกษตรกร และผู้สนใจทั่วไปในการพัฒนาด้วยตนเอง เพื่อตนเองในด้าน

- 1.1 ความรู้ ความเข้าใจ
- 1.2 ทักษะการปฏิบัติ
- 1.3 ทศนคติที่นิยมชมชอบ
- 1.4 นิสัยที่ดีในการเพิ่มประสิทธิภาพการผลิต
- 1.5 คุณภาพชีวิตที่ดี

2. เพื่อพัฒนามาตรฐานความเป็นอยู่ของครอบครัวของบุคคลเป้าหมายและของประเทศชาติในด้าน

- 2.1 อาหาร
- 2.2 เกษกิจในครัวเรือน
- 2.3 รายได้
- 2.4 ความสัมพันธ์ในครัวเรือน

2.5 ประสิทธิภาพในการผลิต

3. เพื่อพัฒนาชุมชนเกษตรให้เจริญก้าวหน้าในด้าน

- 3.1 ด้านจิตใจ สังคม วัฒนธรรม สันทนาการและชีวิตชุมชนชนบท
- 3.2 ความสัมพันธ์ระหว่างคนในชุมชน
- 3.3 การมีอำนาจต่อรอง
- 3.4 การเข้าถึงการบริการจากรัฐ
- 3.5 สภาพแวดล้อมของชุมชนที่สามารถพึ่งตนเองได้

4. เพื่อเพิ่มประสิทธิภาพการผลิตและกำไรสุทธิด้านการเกษตรอย่างยั่งยืน โดยใช้เทคนิควิธีการผลิตที่เหมาะสมในด้าน

- 4.1 พันธุ์พืช / สัตว์
- 4.2 การเตรียมดิน การเพาะปลูก
- 4.3 การบำรุงดูแลรักษา
- 4.4 การเก็บเกี่ยวและการจัดการผลผลิต
- 4.5 การตลาด ป้อนจ่ายการผลิตและผลผลิต
- 4.6 การใช้ปัจจัยการผลิต

5. เพื่อให้เกษตรกรได้รับข่าวสารข้อมูลและการบริการสนับสนุนที่จำเป็นและเพียงพอต่อการผลิตด้านการเกษตรในด้าน

- 5.1 ด้านวิชาการเทคโนโลยี
- 5.2 ด้านการตลาด
- 5.3 ด้านการแปรรูป
- 5.4 แหล่งสินเชื่อเงินทุน
- 5.5 โรค / แมลงศัตรูพืช
- 5.6 ด้านอื่นๆ

6. เพื่อให้เกษตรกรรู้จักการอนุรักษ์และการใช้ประโยชน์ทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อมอย่างชาญฉลาดในด้าน

- 6.1 ทรัพยากรดิน

6.2 ทรัพยากรน้ำ

6.3 ทรัพยากรป่าไม้

6.4 ทรัพยากรสัตว์ป่า

ลักษณะสำคัญของการส่งเสริมการเกษตร

1. เป็นกระบวนการให้การศึกษาแบบนอกระบบโรงเรียนที่ยึดบุคคลเป้าหมายเป็นศูนย์กลางให้สามารถนำไปใช้ประโยชน์ได้ทันที จําแนกเป็น

1.1 แบบอย่างไม่เป็นทางการ (non – formal education)

1.2 แบบตามอัธยาศัย (informal education)

1.3 แบบต่อเนื่อง (Continuing education)

2. กลุ่มเป้าหมายมีหลายกลุ่มหลายอาชีพหลายระดับ ทั้งในระดับกลุ่ม ชุมชน สังคม ประกอบด้วย

2.1 เกษตรกร

2.2 แม่บ้านเกษตรกร

2.3 เยาวชนเกษตรกร

2.4 ชุมชน

2.5 บุคคลผู้สนใจที่ไม่เป็นเกษตรกร

3. ดำเนินการอย่างเป็นกระบวนการเป็นขั้นตอนที่มีการวางแผนมีความต่อเนื่องและมีความยืดหยุ่น

4. มุ่งให้เกิดการเปลี่ยนแปลงพฤติกรรมของบุคคลเป้าหมายทั้งจิตใจและร่างกายด้วยความสมัครใจในการพัฒนาตนเอง เน้นพัฒนาปัจเจกบุคคล (individual human development) ในด้าน

4.1 ความรู้ (Knowledge)

4.2 ทักษะ (Attitude)

4.3 ทักษะ ประสบการณ์การปฏิบัติ (Skill)

4.4 นิสัย (Habit)

4.5 คุณภาพชีวิต(Aspiration)

5. มุ่งปรับปรุงและพัฒนาบุคคลเป้าหมาย ในด้าน

5.1 การเกษตร

5.2 เกษกิจเกษตร

5.3 เศรษฐกิจ

5.4 สังคม / กลุ่ม

5.5 ทรัพยากรธรรมชาติที่เป็นปัจจัยการผลิต

6. เป็นสื่อกลางระหว่างสถาบันศึกษาวิจัยที่เป็นแหล่งความรู้และชุมชนเป้าหมายด้วยวิธีการติดต่อสื่อสารแบบบุคคลวิถี (two-way communication) ที่มีลักษณะ

6.1 เสนอปัญหา / ความต้องการ / ความจำเป็นจากชุมชนเป้าหมาย สถาบันศึกษาวิจัย

6.2 นำความรู้ / เทคโนโลยี / แนวทางแก้ไขปัญหามาจากสถาบันศึกษาวิจัย ชุมชนเป้าหมาย โดยอาศัยวิธีการสาธิตเน้นการปฏิบัติจริง และใช้ผู้นำท้องถิ่นเป็นกลไกสำคัญในการพัฒนาคน

รูปแบบของวิธีการส่งเสริมการเกษตร

การส่งเสริมการเกษตรแบ่งออกเป็น 3 รูปแบบใหญ่ ๆ ได้แก่ แบบรายบุคคล (individual methods) แบบกลุ่ม (group methods) และแบบมวลชน (mass methods) ซึ่งรายละเอียดของแต่ละรูปแบบ มีดังนี้ (ชัชชาญ วงศ์สามัญ, 2538)

1. วิธีการส่งเสริมแบบรายบุคคล (Individual Methods) เป็นการส่งเสริมแบบ ตัวต่อตัว (face-to-face) ระหว่างนักส่งเสริมกับเกษตรกร เป็นวิธีการที่มีประสิทธิภาพ เพราะเกษตรกรและนักส่งเสริมปฏิสัมพันธ์กันได้อย่างเต็มที่ ตัวอย่างของวิธีการส่งเสริมแบบนี้ ได้แก่ การเยี่ยมชมไร่นา (farm visit) การมาเยี่ยมสำนักงานของเกษตรกร การติดต่อจดหมายและการติดต่อทางโทรศัพท์ แต่วิธีการที่เป็นที่นิยมมากที่สุด ได้แก่ การเยี่ยมชมไร่นา

อย่างไรก็ตาม วิธีการส่งเสริมแบบรายบุคคลมีข้อเสียอยู่บางประการ ได้แก่ ผู้ได้รับประโยชน์มี จำนวนน้อยราย เสียเวลาและงบประมาณมาก นักส่งเสริมอาจจะให้คำแนะนำที่

ผิดพลาดโดยไม่มี การตรวจสอบจากบุคคลภายนอก และการถ่ายทอดความรู้จะได้ผลก็ต่อเมื่อ เกษตรกร มีความเชื่อถือในตัวนักส่งเสริม

2. วิธีการส่งเสริมแบบกลุ่ม (Group Methods) เป็นวิธีการที่มีประสิทธิภาพและใช้กันอย่างแพร่หลาย ในการถ่ายทอดเทคโนโลยี เพราะเป็นวิธีการ ที่มีผู้ได้รับประโยชน์จำนวนมากพอสมควร เกษตรกรผู้เข้าร่วมกิจกรรมได้มีโอกาสพบปะและ แลกเปลี่ยนความรู้ประสบการณ์ซึ่งกันและกัน นักส่งเสริมผู้ทำหน้าที่ถ่ายทอดความรู้ สามารถจัดกระบวนการเรียนรู้ให้เหมาะสมกับความต้องการของกลุ่ม ลักษณะของความรู้และ เทคโนโลยีที่ต้องการถ่ายทอด และสภาพสิ่งแวดล้อมต่างๆ ได้ นอกจากนี้ วิธีการส่งเสริมแบบกลุ่ม ยังเปิดโอกาสให้มีการตรวจสอบความถูกต้องของข้อมูลและความเหมาะสมของเทคโนโลยีระหว่าง ผู้ถ่ายทอดและผู้รับได้เป็นอย่างดี ที่สำคัญ คือ เป็น วิธีการที่สามารถส่งเสริมให้เกษตรกร นำความรู้และเทคโนโลยีใหม่ ๆ ไปทดลองปฏิบัติได้ดีกว่าการส่งเสริมแบบรายบุคคล

2.1 การฝึกอบรม (Training) เป็นวิธีการส่งเสริมที่มีการใช้กันมากที่สุดวิธีการหนึ่ง ใน แต่ละปี หน่วยงานต่าง ๆ ที่เกี่ยวข้องกับการพัฒนาการเกษตร ได้ใช้งบประมาณ บุคลากร และเวลา เป็นจำนวนมากไปกับการจัดฝึกอบรม การฝึกอบรมจะประสบความสำเร็จก็ต่อเมื่อ มีการเตรียมการ ที่ดี มีการดำเนินกิจกรรมการฝึกอบรมที่เหมาะสม ประเมินผลหลังจากการ จัดฝึกอบรม

2.2 การบรรยาย (Lecture) การบรรยายเป็นวิธีการที่มีการใช้มากในทางส่งเสริมการเกษตร โดยการบรรยายส่วนใหญ่มักจะเปิดโอกาสให้ผู้เข้ารับฟังได้ซักถาม และแลกเปลี่ยนความคิด เห็นด้วย การบรรยายที่ดีควรมีการการเตรียมตัว การเตรียมเนื้อหาและการนำเสนอที่เหมาะสม กับกลุ่มผู้ฟังและเวลาที่กำหนด

2.3 การสัมมนา (Seminar) การสัมมนาโดยทั่วไป จะเป็นกิจกรรมที่มีกลุ่มคนจำนวนหนึ่งมาร่วมกันแลกเปลี่ยนความคิดเห็น โดยมีผู้เชี่ยวชาญคอยให้ คำปรึกษา ในตอนแรก ผู้เชี่ยวชาญมักจะบรรยายสั้นๆเพื่อให้ความรู้พื้นฐานที่มุ่งให้เกิดประเด็น การอภิปรายในการแลกเปลี่ยนความคิดเห็นและให้แนวทางทั่วไปเกี่ยวกับการอภิปราย ปกติการสัมมนามักจะเหมาะสมกับผู้ที่มีประสบการณ์มากพอสมควรในเรื่องที่สัมมนา จึงจะได้ข้อสรุป ที่ลึกซึ้งและเป็นประโยชน์ในเชิงพัฒนา

2.4 การอภิปรายคณะ (Panel Discussion) เป็นกิจกรรมการอภิปรายที่มีผู้เชี่ยวชาญจำนวนหนึ่ง อาจจะเป็น 3-5 คน โดยให้แต่ละคนมานำเสนอข้อมูลและข้อคิดเห็นเกี่ยวกับเรื่องใดเรื่องหนึ่งร่วมกัน เพื่อให้ได้มุมมองของเรื่องนั้น ๆ แตกต่างกันไป ผู้เชี่ยวชาญที่มาร่วมอภิปรายจึงควรมาจาก หลายวิชาชีพ ผู้ร่วมรับฟังก็จะได้ทราบทรรศนะที่ค่อนข้างลึก ซึ่งต่อประเด็น

ใดประเด็นหนึ่ง จากผู้ร่วมอภิปราย นอกจากนั้น ผู้ร่วมฟังยังมีโอกาสซักถามปัญหาเพื่อให้แสดงความคิดเห็น เพิ่มเติมการอภิปรายจะดำเนินไปด้วยความราบรื่นก็ต่อเมื่อมีผู้นำการอภิปราย (moderator) ที่ดี ซึ่งผู้นำการอภิปรายนี้จะทำหน้าที่แนะนำผู้ร่วมอภิปราย สรุปการอภิปราย ควบคุมการอภิปราย และเปิดโอกาสให้ผู้ร่วมรับฟังได้ซักถาม

2.5 การแลกเปลี่ยนความคิดเห็นแบบไม่เป็นทางการ (Informal Discussion) เป็นวิธีการส่งเสริมแบบกลุ่มที่มีการใช้กันมาก โดยเฉพาะอย่างยิ่งในการแลกเปลี่ยนความคิดเห็น และประสบการณ์ระหว่างเพื่อนบ้าน ผู้นำกลุ่มและสมาชิก นักส่งเสริมและเกษตรกรกลุ่ม เป้าหมายสามารถนัดหมายและดำเนินการได้ง่าย อย่างไรก็ตามควรมีประเด็นสำหรับการแลกเปลี่ยนความคิดเห็นที่ชัดเจน และเป็นปัญหาร่วมกันของคนเข้าร่วมประชุม มีการเปิดโอกาสให้ทุกคนได้แสดงความคิดเห็นและที่ประชุมควรหาข้อสรุปร่วมกันจากการแลกเปลี่ยนความคิดเห็นในแต่ละครั้ง

2.6 การระดมสมอง (Brain-Storming) การระดมสมอง เป็นวิธีการแลกเปลี่ยนความคิดเห็น ระหว่างบุคคลในกลุ่ม โดยมุ่งที่จะรวบรวมประเด็นความคิดเห็นต่อเรื่องใดเรื่องหนึ่งให้มากที่สุด โดยไม่คำนึงว่าความคิดเห็นที่แต่ละคนแสดงออกมาจะมีความเหมาะสมหรือสามารถไปใช้ในทาง ปฏิบัติได้มากน้อยเพียงใด ความสามารถของสมาชิกกลุ่มในการแสดงความคิดเห็นอย่างรวดเร็วและ การมีความคิดริเริ่มสร้างสรรค์จะเป็นส่วนสำคัญต่อความสำเร็จของวิธีการแบบนี้ การระดมสมอง ควรกระทำในกลุ่มที่มีคนไม่เกิน 20 คน เมื่อมีคนเสนอความคิดเห็นต้องมีการจดบันทึกทันที โดยให้ทุกคนสามารถมองเห็นว่ามีใครเสนอข้อคิดเห็นอะไรไปแล้ว และพยายามรวบรวมข้อคิดเห็น จากแต่ละคนในกลุ่มให้ได้มากที่สุด โดยไม่มีการประเมินหรือแสดงทศนะใด ๆ ต่อการเสนอ ความคิดเห็นของแต่ละคน การประเมินและสรุปควรทำหลังจากที่มีการระดมสมองเสร็จเรียบร้อยแล้ว

2.7 การสาธิต (Demonstration) หมายถึง การบรรยายประกอบการแสดง เพื่อให้ผู้เรียนได้เรียนรู้เรื่องราวที่นำมาสาธิตอย่างต่อเนื่อง วิธีการนี้อาจจะใช้สอนร่วมกับวิธีอื่น เช่น การจัดการบรรยายนิทรรศการ เป็นต้น (การเขียนไโรนาเกษตรกร อาจารย์ดวงกมล สุวรรณฤทธิ์ ภาควิชาส่งเสริมการเกษตร)คณะเกษตรศาสตร์ มหาวิทยาลัยขอนแก่นการสาธิตแบ่งออกเป็น 2 แบบ ได้แก่ การสาธิตวิธี (method demonstration) และการสาธิตผล (result demonstration) ซึ่งในการเตรียมการและ ดำเนินงานของแต่ละแบบ มีดังนี้

1) การสาธิตวิธี (Method Demonstration) เป็นการแสดงวิธีการปฏิบัติงานอย่างใดอย่างหนึ่งอย่างเป็นขั้นตอน เช่น การแสดงวิธีการรีดนมโค วิธีการฉีดวัคซีนสัตว์ วิธีการปลูกพืช หรือวิธีการใส่ปุ๋ยเคมีแก่แปลงพืช เป็นต้น ซึ่งหากจะให้ได้ดี ยิ่งขึ้น ควรเปิดโอกาสให้ ผู้ร่วมกิจกรรมได้ทดลองปฏิบัติด้วย เพื่อให้เกิดความเข้าใจและพัฒนา ทักษะในการปฏิบัติงาน ดังกล่าว

2) การสาธิตผล (Result Demonstration) เป็นวิธีการแสดงความแตกต่างระหว่างสิ่งใหม่ และ สิ่งเก่า เพื่อให้กลุ่มบุคคลเป้าหมายสามารถประเมินข้อดีและข้อเสียของผลที่ได้รับ เช่น การจัดทำแปลงสาธิตการปลูกข้าวพันธุ์ใหม่และพันธุ์เก่า การแสดงผลการใช้ปุ๋ยพืชสดในแปลงนา และการ เปรียบเทียบการเจริญเติบโตของผลผลิตอาหารพันธุ์ต่าง ๆ เป็นต้น

2.8 ทักษะศึกษา (Study Tour) เป็นการทำให้กลุ่มคนได้มีโอกาสเดินทางไปดูวิธีการปฏิบัติ ทางเกษตร การสาธิต การดำเนินงานของกลุ่มและอื่น ๆ โดยมีจุดมุ่งหมายเพื่อให้ผู้เดินทางได้ดูของจริงจากผู้ปฏิบัติ ได้มีโอกาสสอบถามและแลกเปลี่ยนกับเจ้าของสถานที่ที่ไปดูงานโดยตรง และเป็นการเปลี่ยนบรรยากาศในการเรียนรู้ของผู้เดินทางสถานที่ดูงาน อาจจะ เป็น สถานีวิจัย ไร่นาเกษตรกร ครอบครัวยุทธศาสตร์ กลุ่มเกษตรกร สหกรณ์การเกษตร หรือตลาดทางการเกษตรก็ได้ ขึ้นอยู่กับวัตถุประสงค์ของการทัศนศึกษาแต่ละครั้ง การทัศนศึกษา เป็นวิธีการส่งเสริมที่มีประสิทธิภาพอย่างหนึ่ง แต่ต้องมีการ เตรียมการและดำเนินการที่ดี

3. วิธีการส่งเสริมแบบมวลชน (Mass Methods) เป็นวิธีการส่งเสริมที่สามารถ ส่ง ข่าวสารข้อมูลถึงบุคคลกลุ่มเป้าหมายได้เป็นจำนวนมาก เช่น การใช้วิทยุ โทรทัศน์ ภาพยนตร์ หนังสือพิมพ์ วารสาร การจัดนิทรรศการ และสื่อสิ่งพิมพ์ต่าง ๆ ซึ่งวิธีการส่งเสริมแบบนี้เหมาะสำหรับ ทำให้คนที่ได้รับข่าวสารทราบถึงความรู้และเทคโนโลยีใหม่ ๆ เพื่อให้ตระหนัก (awareness) และเกิดความสนใจ (interest) ที่จะศึกษาหาความรู้และประสบการณ์เพิ่มเติม หาก ข่าวสาร ที่ได้รับมีความสำคัญต่ออาชีพและชีวิตความเป็นอยู่ของตนเอง ตัวอย่างสื่อที่ใช้ในการส่งเสริม แบบมวลชน มีดังนี้

3.1 สื่อสิ่งพิมพ์ (Printed Media) ได้แก่ หนังสือพิมพ์ จดหมายข่าว แผ่นพับ เอกสารเผยแพร่ และวารสาร เป็นต้นในการจัดเตรียมสื่อสิ่งพิมพ์ ควรคำนึงถึง การใช้ภาษาที่เข้าใจง่าย เนื้อหาสั้น และกระชับ มีการใช้ภาษาที่สละสลวย มีสิ่งกระตุ้นความสนใจ มีลำดับการนำเสนอเนื้อหา ที่เหมาะสม มีการวางรูปแบบและภาพประกอบที่ดี และพิมพ์ด้วยกระดาษที่มีคุณภาพ

3.2 สื่อโสตทัศน์ (Audio-Visual Media) เป็นสื่อที่ผู้รับสัมผัสได้ด้วยหูและตา ดังนั้นคนที่อ่านหนังสือ ไม่ออกก็สามารถรับข่าวสารข้อมูลได้ สื่อแบบนี้ ได้แก่ วิทยุ เทปเสียง โทรทัศน์ ภาพยนตร์ และชุดสไลด์ประกอบเสียง เป็นต้นในการจัดเตรียมสื่อแบบนี้ ผู้จัดทำต้องมีความชำนาญ เป็นพิเศษจึงจะสามารถผลิตสื่อที่มีคุณภาพ นอกจากนั้น ยังต้องใช้งบประมาณและเวลาในการ จัดทำค่อนข้างมาก

3.3 สื่อมวลชนอื่น ๆ ได้แก่ ป้ายประกาศ (poster) นิทรรศการ แผนที่ และแผ่นพลิก (flip chart) เป็นต้นในการวางแผนจัดทำและใช้สื่อแต่ละอย่างข้างต้น มีหลักการและ วิธีการ

โดยเฉพาะ ซึ่งนักส่งเสริมที่จำเป็นต้องจัดทำหรือใช้ควรมีการศึกษาค้นคว้า เพื่อให้สามารถใช้สื่อต่าง ๆ ได้อย่างมีประสิทธิภาพในปัจจุบันนี้ มีการเปลี่ยนแปลงทางด้านเทคโนโลยีการสื่อสารอย่างรวดเร็ว โดยมีคอมพิวเตอร์และดาวเทียมเป็นเครื่องมือที่สำคัญในการถ่ายทอดข่าวสารข้อมูล ดังนั้น นักส่งเสริมการเกษตร จึงควรให้ความสนใจต่อวิวัฒนาการที่เกิดขึ้น เพื่อให้สามารถนำข่าวสารข้อมูลที่เกี่ยวข้องจากแหล่งต่าง ๆ มาถ่ายทอดแก่เกษตรกรได้ทันกับการเปลี่ยนแปลง ด้านการเกษตรที่เกิดขึ้นในประเทศและต่างประเทศ

แนวคิดทฤษฎีเกี่ยวกับความต้องการ

มนุษย์ทุกคนมีความต้องการมีคุณภาพชีวิตที่ดี ซึ่งคุณภาพชีวิตที่ดีนำมาซึ่งความสุขทั้งกายและใจ ความสุขทางกายคือ การมีหรือได้รับการตอบสนองความต้องการทั้งด้านอาหาร เสื้อผ้า ที่อยู่อาศัย ยารักษาโรค เครื่องมือเครื่องใช้ เครื่องอำนวยความสะดวกต่าง ๆ พอสมควร และทางจิตใจคือ การมีความรัก ความอบอุ่นและความมั่นคงทางจิตใจ ได้รับการยอมรับและยกย่องจากบุคคลอื่น

ความสุขหรือความพึงพอใจในชีวิตของคนจะเกิดขึ้นได้เมื่อคนนั้นได้รับการตอบสนองความต้องการของตน (สุรกุล เจนอบรม, 2534: 39) อ้างถึงทฤษฎีความต้องการของมาสโลว์) และความต้องการนั้นจะเพิ่มระดับขึ้นตามขั้นความต้องการ 5 ขั้น จากขั้นพื้นฐานสู่ขั้นสูงขึ้น ประกอบด้วย

- ขั้นที่ 1 ความต้องการเพื่อการอยู่รอดของมนุษย์ เช่น ความต้องการอากาศ น้ำ เครื่องนุ่งห่ม ที่อยู่อาศัยและยารักษาโรค
- ขั้นที่ 2 ความต้องการความมั่นคง ปลอดภัย
- ขั้นที่ 3 ความต้องการความรัก ความเป็นเจ้าของ
- ขั้นที่ 4 ความต้องการการยอมรับนับถือ
- ขั้นที่ 5 ความต้องการที่จะบรรลุความสำเร็จสมหวังในชีวิต ต้องการที่จะเป็นคนโดยสมบูรณ์

ถ้าจัดขั้นจากความต้องการพื้นฐานของมนุษย์ พันธุ์ทิพย์ รามสูต (2537) ได้สรุปและจำแนกความต้องการของผู้สูงอายุออกเป็น 2 ประเภทคือ

1. ความต้องการพื้นฐาน คือความต้องการที่ผู้สูงอายุทุกคนแสวงหา ไม่ว่าจะอยู่ในสังคม วัฒนธรรมใด ได้แก่

- 1.1 ผู้สูงอายุพยายามมีชีวิตอยู่นานเท่าที่จะเป็นไปได้

1.2 ผู้สูงอายุพยายามรักษากล้ามเนื้อและศักยภาพทางร่างกายและทางสมองให้คงอยู่มากที่สุดและใช้ประโยชน์จากพลังและศักยภาพดังกล่าวอย่างสูงสุดเท่าที่จะทำได้

1.3 ผู้สูงอายุพยายามป้องกันและดำรงไว้ซึ่งสิทธิพิเศษที่เคยเป็นในชีวิตวัยต้น เช่น ความรู้ ความชำนาญ ทักษะสมบัติ เกียรติคุณและอำนาจ

2. ความต้องการขั้นสูงคือความต้องการซึ่งมีลักษณะเปลี่ยนแปลงง่าย อาจเป็นความต้องการเฉพาะหน้าหรือระยะยาว หรือเป็นจุดหมายปลายทางของผู้สูงอายุและเป็นความต้องการที่สอดคล้องกับลักษณะสังคมวัฒนธรรมของผู้สูงอายุ เช่น ในสังคมตะวันตก ผู้สูงอายุอาจมีความต้องการงานที่เหมาะสมกับวัย มีรายได้พอใช้จ่าย มีบริการสุขภาพที่รัฐจัดให้ มีบ้านพักอาศัย ฯลฯ ขณะที่ในสังคมไทย ความต้องการเหล่านี้อาจจะไม่ใช่สิ่งสำคัญเท่ากับการได้รับการดูแลเอาใจใส่จากบุตรหลานและครอบครัว เป็นต้น

ความต้องการขั้นสูงนี้เทียบเท่ากับความต้องการระดับที่ 4 และ 5 ของความต้องการ 5 ขั้นของมาสโลว์ ซึ่งเป็นความต้องการการเคารพยกย่อง และความต้องการที่จะเป็นคนโดยสมบูรณ์ ซึ่งสำหรับผู้สูงอายุ ความต้องการนี้ควรจะเป็นการได้มีโอกาสและสิทธิที่จะศึกษาและค้นพบคุณค่าของชีวิต ให้ผู้สูงอายุได้ใช้ชีวิตที่เหลืออยู่อย่างมีความหมาย จะทำให้เกิดความพอใจในชีวิตของผู้สูงอายุ เมื่อความตายมาถึงก็จะเป็นความตายที่น่ายินดีและเหมาะสมกับรูปแบบชีวิตของเขา (สมศักดิ์ ศรีสันติสุข, 2539)

วิไลวรรณ ทองเจริญ และ ลิวรรณ อุณนาภิรักษ์ (2543) ศึกษาความต้องการของบุคคลก่อนวัยเกษียณ พบว่า กลุ่มตัวอย่างมีความต้องการด้านต่างๆ ตามลำดับ ดังนี้

1. ความต้องการด้านสุขภาพ

ลำดับที่ 1 ต้องการความรู้ด้านสุขภาพจากแพทย์ พยาบาล

ลำดับที่ 2 ต้องการตรวจสุขภาพประจำปีฟรี ปีละ 1 ครั้ง โดยต้องการคลินิกตรวจรักษาเฉพาะสำหรับผู้สูงอายุมากที่สุด

ลำดับที่ 3 ต้องการให้รับจัดบริการส่งเสริมสุขภาพฟรี

2. ความต้องการด้านสังคม

ลำดับที่ 1 ต้องการสถานที่พักผ่อนและออกกำลังกาย

ลำดับที่ 2 ต้องการให้ชุมชนมีหน่วยงานดูแลผู้สูงอายุโดยเฉพาะ

ลำดับที่ 3 ต้องการลดหย่อนภาษีเงินได้ส่วนบุคคล

3. ความต้องการด้านจิตใจ

ลำดับที่ 1 ต้องการความเคารพนับถือยกย่องจากครอบครัวและสังคม

ลำดับที่ 2 ต้องการเข้าร่วมกิจกรรมทางศาสนา

ลำดับที่ 3 ต้องการเข้าร่วมกิจกรรมทางขนบธรรมเนียมประเพณี

4. ความต้องการด้านการเงินและการงาน

ลำดับที่ 1 ต้องการให้รัฐจัดหางานให้

ลำดับที่ 2 ต้องการเงินช่วยเหลือสำหรับผู้สูงอายุยากจน

ลำดับที่ 3 ต้องการการเกื้อหนุนทางการเงินจากลูกหลาน

งานวิจัยที่เกี่ยวข้อง

ณรงค์ ผาบัณฑา (2541) ศึกษาเรื่อง ความต้องการของเกษตรกรในการฝึกอบรม หลักสูตรระยะสั้นวิชาชีพเกษตรกรรม ในวิทยาลัยเกษตรและเทคโนโลยีลพบุรี กล่าวว่า ความต้องการของเกษตรกรที่มีต่อการฝึกหลักสูตรอบรมระยะสั้น พบว่า สาขาพืชศาสตร์อยู่ในระดับปานกลาง สาขาสัตวศาสตร์อยู่ในระดับน้อย สาขาช่างเกษตรอยู่ในระดับน้อย ผลการทดสอบสมมติฐาน พบว่า ประสิทธิภาพในการประกอบอาชีพเกษตร มีความสัมพันธ์กับความต้องการเข้ารับการฝึกอบรมของเกษตรกร ถ้าพิจารณาในแต่ละสาขาพบว่าพื้นที่ถือครองทางการเกษตรมีความสัมพันธ์กับความต้องการเข้ารับการฝึกอบรมสาขาสัตวบาลศาสตร์ ส่วนอายุของเกษตรกรมีความสัมพันธ์กับความต้องการเข้ารับการฝึกอบรมสาขาช่างเกษตร

วนรัตน์ คำกล่อมใจ (2545) ได้ทำการศึกษาเรื่องการประเมินความต้องการของเกษตรกรในการพัฒนาอาชีพเกษตรในเขตปฏิรูปที่ดินจังหวัดพะเยา พบว่า เกษตรกรมีความต้องการในการพัฒนาด้านโครงสร้างพื้นฐานด้านการผลิต ด้านความรู้และเทคโนโลยี ในระดับปานกลาง มีความต้องการด้านการจำหน่ายในระดับมาก ปัญหาของเกษตรกรในการประกอบอาชีพส่วนใหญ่คือการขาดแคลนน้ำ ขาดแคลนเงินทุน ดินไม่สมบูรณ์ โรคแมลงรบกวน การคมนาคมไม่สะดวก ไม่มีไฟฟ้าใช้ในพื้นที่ทำการเกษตร ราคาผลผลิตตกต่ำ และไม่มีตลาดจำหน่ายผลผลิต

แดนคอย พิกุลทอง (2553) ได้ทำการศึกษาเรื่องความต้องการของเกษตรกรในการรับการส่งเสริมการเกษตรจากหน่วยส่งเสริมการเกษตรและสหกรณ์ สำนักพัฒนาภาค 3 หน่วยบัญชาการทหารพัฒนา พบว่า เกษตรกรส่วนใหญ่มีความต้องการรับการส่งเสริมการเกษตรโดยการเข้ารับการฝึกอบรมด้านอาชีพเกษตรกรรม เพราะจะได้มีความรู้ความเข้าใจเพิ่มขึ้น โดยเฉพาะด้านการเกษตรใหม่ๆ ที่ทันสมัย ส่วนที่เหลือไม่ต้องการฝึกอบรมอาชีพเกษตรกรรม เพราะไม่มีเวลาและไม่จำเป็นต้องใช้ความรู้เนื่องจากเป็นเกษตรกรพื้นฐาน การส่งเสริมการเกษตรด้านการฝึกอบรมที่เกษตรกรต้องการส่วนใหญ่เป็นหลักสูตรเกี่ยวกับการเลี้ยงวัวหรือสัตว์อื่นๆ การทำไร่ ทำนา และทำสวน การขยายพันธุ์พืช โดยเลือกเวลาที่เหมาะสมในการฝึกอบรม 2-3 วัน ช่วงเวลาเลิกงานหรือพัก

เพียงในเดือนเมษายนมากที่สุด วิธีการฝึกอบรมที่ต้องการคือ การสาธิตหรือการศึกษาดูงาน วิทยากรควรเป็นเจ้าหน้าที่ทหารหรือเกษตรอำเภอก็ได้ สถานที่ที่เป็นบริเวณศาลาอเนกประสงค์ของหมู่บ้านหรือวัด โดยใช้ภาษาไทยกลางหรือภาษาท้องถิ่นก็ได้ ปัญหาและอุปสรรคที่เกษตรกรประสบจากการดำเนินการด้านการส่งเสริมการเกษตรจากหน่วยส่งเสริมการเกษตรและสหกรณ์ สำนักพัฒนาภาค 3 หน่วยบัญชาการทหารพัฒนาคือ ไม่มีโครงการจากหน่วยส่งเสริมการเกษตรและสหกรณ์ สำนักพัฒนาภาค 3 หน่วยบัญชาการทหารพัฒนาในชุมชน การได้รับบริการจากหน่วยงานไม่ทั่วถึง และไม่มีหน่วยงานใดมาแนะนำให้มีความรู้ด้านการเกษตร

กรกฎ ทราช้าว (2551) ได้ทำการศึกษาเรื่องความต้องการฝึกอบรมวิชาชีพด้านเกษตรของเกษตรกรสมาชิกโครงการหลวงแม่ทาเหนือ พบว่า ผู้ให้ข้อมูลเป็นเพศชาย มีอายุเฉลี่ยประมาณ 42 ปี จบการศึกษาในระดับประถมศึกษาภาคบังคับ ผู้ให้ข้อมูลมีสมาชิกภายในครอบครัวเฉลี่ย 4.21 คน มีลักษณะถือครองโดยมีเอกสารสิทธิ์เป็นโฉนด มีขนาดของพื้นที่ถือครองเฉลี่ยประมาณ 6 ไร่ มีรายได้ในภาคการเกษตรจากการปลูกพืช เฉลี่ย 48,232.63 บาทต่อปี จากการเลี้ยงสัตว์เฉลี่ย 14,662.16 บาทต่อปี จากอาชีพเกี่ยวเนื่องกับการเกษตรเฉลี่ย 4,372.09 บาทต่อปี โดยมีรายได้รวมในภาคการเกษตรเฉลี่ย 55,356.50 บาทต่อปี และมีรายได้นอกภาคการเกษตรเฉลี่ย 29,038.91 บาทต่อปี ส่วนใหญ่เป็นสมาชิกโครงการหลวงมาเป็นระยะเวลาเฉลี่ย 6.09 ปี มีประสบการณ์ในการทำการเกษตรเฉลี่ย 16.66 ปี มีจำนวนแรงงานที่ใช้ในการเกษตรเฉลี่ยประมาณ 3 คน ส่วนใหญ่เป็นสมาชิกของกลุ่มสหกรณ์การเกษตร ธนาคารเพื่อการเกษตรและสหกรณ์การเกษตร และกลุ่มเกษตรกร เปิดรับแหล่งการเรียนรู้ข่าวสารการเกษตรจากสื่อวิทยุ และสื่อโทรทัศน์ ติดต่อกับเจ้าหน้าที่โครงการหลวงจำนวน 1-4 ครั้งต่อฤดูกาล เคยได้รับการฝึกอบรมเกี่ยวกับการปลูกพืชเฉลี่ย 2.17 ครั้งต่อปี อบรมเกี่ยวกับการเลี้ยงสัตว์เฉลี่ย 1.31 ครั้งต่อปี อบรมเกี่ยวกับการเกษตรด้านอื่น ๆ เฉลี่ย 1.80 ครั้งต่อปี โดยได้รับการฝึกอบรมเกี่ยวกับการเกษตรโดยรวม เฉลี่ย 3.75 ครั้งต่อปี ผู้ให้ข้อมูลความต้องการในการฝึกอบรมวิชาชีพเกษตรกรรมเกี่ยวกับด้านพืชเนื้อหาการฝึกอบรมพืชผัก พืชไร่ ไม้ผล พืชสมุนไพร ด้านสัตว์ และด้านงานหัตถกรรม ในระดับปานกลาง ผลการศึกษาถึงความสัมพันธ์ระหว่างปัจจัยที่มีผลต่อความต้องการฝึกอบรมวิชาชีพด้านการเกษตร พบว่า เพศ จำนวนสมาชิกในครัวเรือน และประสบการณ์ในการทำการเกษตร ของผู้ให้ข้อมูลมีความสัมพันธ์อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติกับความต้องการฝึกอบรมวิชาชีพด้านการเกษตร ในด้านสัตว์ อายุ และระยะเวลาการเป็นสมาชิกโครงการหลวง ของผู้ให้ข้อมูลมีความสัมพันธ์อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติกับความต้องการฝึกอบรมวิชาชีพด้านการเกษตร ในด้านงานหัตถกรรม ระดับการศึกษา รายได้ และจำนวนแรงงานที่ใช้ในการเกษตร ของผู้ให้ข้อมูลมีความสัมพันธ์อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติกับความต้องการฝึกอบรมวิชาชีพด้านการเกษตร และประสบการณ์ในการฝึกอบรม ในด้านพืช

และด้านงานหัตถกรรม สภาพการถือครองที่ดินของผู้ให้ข้อมูลมีความสัมพันธ์อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติกับความต้องการฝึกอบรมวิชาชีพด้านการเกษตร ในด้านสัตว์ และด้านงานหัตถกรรม จำนวนแรงงานที่ใช้ในการเกษตร ของผู้ให้ข้อมูลมีความสัมพันธ์อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติกับความต้องการฝึกอบรมวิชาชีพด้านการเกษตร และประสบการณ์ในการฝึกอบรม ในด้านพืช และด้านสัตว์ การเป็นสมาชิกของสถาบันเกษตรกรของผู้ให้ข้อมูลมีความสัมพันธ์อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติกับความต้องการฝึกอบรมวิชาชีพด้านการเกษตร ในด้านพืช

ภาคสรุป

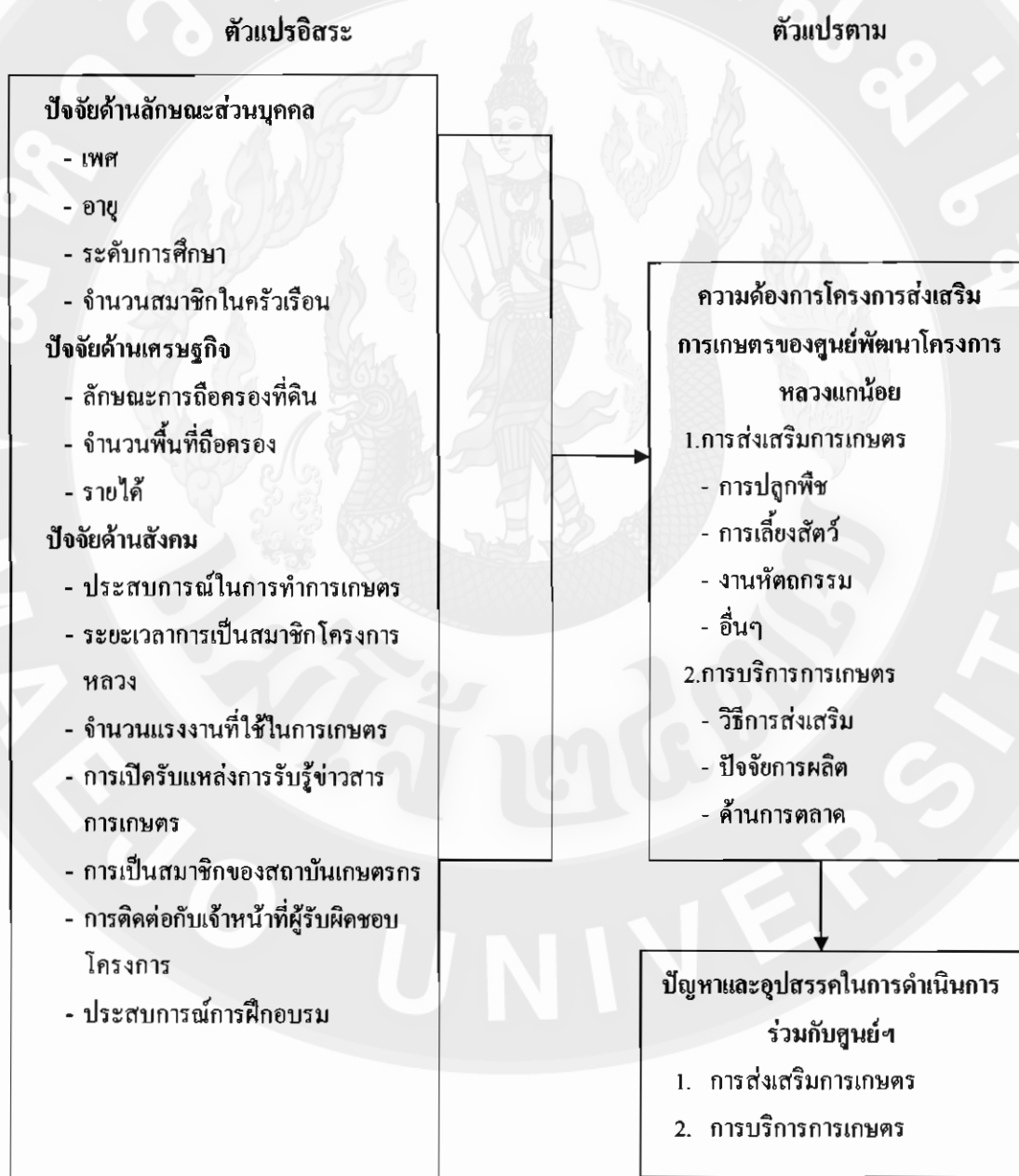
จากการตรวจสอบเอกสารที่เกี่ยวข้องกับความต้องการ โครงการส่งเสริมการเกษตร ของเกษตรกรในศูนย์พัฒนาโครงการหลวงแก๋นน้อย สรุปแนวทางการวิจัยได้คือ

โครงการหลวงเป็นโครงการพระราชดำริของพระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัว ที่มีพระราชประสงค์ให้ส่งเสริมการประกอบอาชีพเกษตรกรให้เกษตรกรในเขตพื้นที่โครงการหลวง ผู้เป็นเกษตรกรที่ยากจนมีชีวิตความเป็นอยู่ที่ดีขึ้น โดยลักษณะของโครงการหลวงมุ่งเน้นการพัฒนา ที่ให้ประชาชนที่อยู่ท้องถิ่นนั้นๆ ได้มีการพึ่งพาตนเองหรือสามารถพัฒนาศักยภาพตนเองได้อย่าง ยั่งยืน โครงการหลวงแก๋นน้อยเป็นอีกหนึ่งโครงการที่มีความมุ่งหวังในประชาชนซึ่งมีอาชีพ เกษตรกรรมและมีรายได้มีน้อยมีชีวิตความเป็นอยู่ที่ดีขึ้น โดยทางโครงการหลวงแก๋นน้อยได้เน้นการ พัฒนาในรูปแบบของการให้การศึกษาหรือการฝึกอบรมให้เกษตรกรผู้เป็นสมาชิกโครงการหลวง และอยู่ในพื้นที่แผนดำเนินงานของโครงการหลวง เพื่อให้เกิดการพัฒนาโครงการหลวงแก๋นน้อย อย่างยั่งยืน

การดำเนินงานกิจกรรมของศูนย์พัฒนาโครงการหลวงแก๋นน้อย จะบรรลุไปใน ทิศทางที่ตั้งเป้าหมายไว้ นั้นจำเป็นต้องตอบสนองความต้องการที่แท้จริงของเกษตรกร ซึ่งในการ ดำเนินงานของโครงการหลวงแก๋นน้อยนั้น เพื่อให้การดำเนินงานมีประสิทธิภาพและประสิทธิผล สูงสุดโครงการหลวงแก๋นน้อยจำเป็นต้องทราบความต้องการ โครงการส่งเสริมการเกษตรของ เกษตรกรในศูนย์พัฒนาโครงการหลวงแก๋นน้อย อำเภอเชียงดาว จังหวัดเชียงใหม่ ว่ามีความต้องการสิ่ง ใดบ้าง และมีปัจจัยใดบ้างที่มีความสัมพันธ์กับความต้องการ โครงการส่งเสริมการเกษตรของ เกษตรกรในศูนย์พัฒนาโครงการหลวงแก๋นน้อย อำเภอเชียงดาว จังหวัดเชียงใหม่ เพื่อข้อมูลที่ได้ โครงการหลวงแก๋นน้อยและหน่วยงานอื่นๆ ที่เกี่ยวข้องความนำไปใช้ และเป็นประโยชน์ในการ พัฒนาความเป็นอยู่ของเกษตรกรได้ต่อไป

กรอบแนวคิดในการวิจัย

การวิจัยครั้งนี้ได้ศึกษาความต้องการ โครงการส่งเสริมการเกษตรของเกษตรกรใน
ศูนย์พัฒนาโครงการหลวงแก๋น้อย อำเภอเชียงดาว จังหวัดเชียงใหม่

ภาพ 1 กรอบแนวคิดในการวิจัย

สมมติฐานการวิจัย

จากการศึกษาเอกสารการวิจัยผู้วิจัยตั้งสมมติฐานในการวิจัยครั้งนี้ คือ ปัจจัยด้านลักษณะบุคคล ด้านเศรษฐกิจ ปัจจัยด้านสังคม ได้แก่ เพศ อายุ ระดับการศึกษา สถานภาพสมรส จำนวนสมาชิกในครัวเรือน ลักษณะการถือครองที่ดิน จำนวนพื้นที่ถือครอง รายได้ สภาพการถือครองที่ดิน รายได้ ประสิทธิภาพในการทำการเกษตร ระยะเวลาการเป็นสมาชิกโครงการหลวง จำนวนแรงงานที่ใช้ในการเกษตร การเปิดรับแหล่งการเรียนรู้ข่าวสารการเกษตร การเป็นสมาชิกของสถาบันเกษตรกร การติดต่อกับเจ้าหน้าที่ผู้รับผิดชอบโครงการ และประสิทธิภาพการฝึกอบรม มีความสัมพันธ์กับความต้องการโครงการส่งเสริมการเกษตรของเกษตรกรในศูนย์พัฒนาโครงการหลวงแก่งไชน อําเภอเชียงดาว จังหวัดเชียงใหม่

บทที่ 3

วิธีการดำเนินการวิจัย

การวิจัยเรื่อง ความต้องการ โครงการส่งเสริมการเกษตรของเกษตรกรในศูนย์พัฒนาโครงการหลวงแกน้อย อำเภอเชียงดาว จังหวัดเชียงใหม่ ได้กำหนดวิธีการดำเนินการวิจัยดังนี้

สถานที่ดำเนินการวิจัย

สถานที่ดำเนินการวิจัยอยู่ในพื้นที่รับผิดชอบของศูนย์พัฒนาโครงการหลวงแกน้อย ซึ่งประกอบด้วย หมู่บ้าน 14 กลุ่มบ้าน คือบ้านเมืองนะ บ้านนาหวาย บ้านโละป่าหาญ บ้านโป่งอาง บ้านน้ำรู บ้านห้วยไส้ บ้านจองคำ บ้านไชยา บ้านอรุโณทัย บ้านหนองแถม บ้านหนองเขียว บ้านเจียจันทร์ บ้านใหม่สามัคคี บ้านแกน้อย

ตาราง 1 จำนวนประชากรที่รับการส่งเสริมของศูนย์พัฒนาโครงการหลวงแกน้อยแต่ละหมู่บ้าน

ลำดับที่	ชื่อหมู่บ้าน	จำนวนครัวเรือน
1	เมืองนะ	38
2	นาหวาย	48
3	โละป่าหาญ	42
4	โป่งอาง	58
5	น้ำรู	30
6	ห้วยไส้	67
7	จองคำ	15
8	ไชยา	37
9	อรุโณทัย	13
10	หนองแถม	10

ตาราง 1 (ต่อ)

ลำดับที่	ชื่อกลุ่มบ้าน	จำนวนครัวเรือน
11	หนองเขียว	35
12	เจียจันทร์	32
13	ใหม่สามัคคี	45
14	แกน้อย	33
รวม		503

ประชากรและกลุ่มตัวอย่าง

ประชากรในการวิจัยครั้งนี้ คือ เกษตรกรชนเผ่าซึ่งอยู่ในรับเขตรับผิดชอบของศูนย์พัฒนาโครงการหลวงแกน้อย ซึ่งมีจำนวน 503 ครัวเรือน จึงกำหนดขนาดตัวอย่าง(sample size)โดยใช้สูตรของ Taro Yamane และความคลาดเคลื่อนนี้มาจากการสุ่มตัวอย่าง ที่ระดับ 0.05 ได้เป็นกลุ่มตัวอย่าง 223 คน พวงรัตน์ ทวีรัตน์(2543: 284)

$$n = \frac{N}{1 + Ne^2}$$

โดยที่

n = ขนาดของกลุ่มตัวอย่าง

N = ขนาดของประชากรทั้งหมด

e = ค่า คลาดเคลื่อนของกลุ่มตัวอย่าง

ในที่นี้

$$N = 503$$

$$e = 0.05$$

$$n = \frac{503}{1 + 503(0.05)^2}$$

$$= 223$$

คำนวณจำนวนประชากรที่ต้องการศึกษาแต่ละกลุ่มเพื่อหาสัดส่วนที่เหมาะสมโดยใช้สูตรที่ (นำชัย ทนุผล, 2529: 54)

$$n_i = \frac{N_i n}{N}$$

โดย	n	=	ขนาดของกลุ่มตัวอย่าง
	N_i	=	ขนาดของประชากรในแต่ละกลุ่ม
	N	=	ขนาดของประชากรทั้งหมด
	n_i	=	ขนาดของตัวอย่างที่จะทำการสุ่มแต่ละกลุ่ม

เครื่องมือที่ใช้ในการรวบรวมข้อมูล

เครื่องมือที่ใช้ในการเก็บรวบรวมข้อมูลในการวิจัยครั้งนี้คือ แบบสัมภาษณ์ (Interview Form) ที่ผู้วิจัยสร้างขึ้นตามของวัตถุประสงค์ที่ตั้งไว้ ซึ่งเป็นคำถามแบบปลายเปิด (open-ended questions) และคำถามปลายปิด (close-ended questions) โดยในแบบสัมภาษณ์ได้แบ่งเป็นตอนๆ ดังนี้

ตอนที่ 1 เป็นคำถามเพื่อรวบรวมข้อมูลทั่วไปของกลุ่มตัวอย่าง เกี่ยวกับลักษณะพื้นฐานส่วนบุคคลเศรษฐกิจและสังคม ได้แก่ เพศ อายุ ระดับการศึกษา สถานภาพสมรส จำนวนสมาชิกในครัวเรือน ลักษณะการถือครองที่ดิน จำนวนพื้นที่ถือครอง รายได้ สภาพการถือครองที่ดิน รายได้ ประสบการณ์ในการทำการเกษตร ระยะเวลาการเป็นสมาชิกโครงการหลวง จำนวนแรงงานที่ใช้ในการเกษตร การเปิดรับแหล่งการเรียนรู้ข่าวสารการเกษตร การเป็นสมาชิกของสถาบันเกษตรกร การติดต่อกับเจ้าหน้าที่ผู้รับผิดชอบโครงการ และประสบการณ์การฝึกอบรม

ตอนที่ 2 เป็นคำถามเพื่อรวบรวมข้อมูลเกี่ยวกับระดับความต้องการ โครงการส่งเสริมการเกษตรของเกษตรกรในศูนย์พัฒนาโครงการหลวงแกน้อย อำเภอเชียงดาว จังหวัดเชียงใหม่ ในด้านความต้องการการส่งเสริมการเกษตร และความต้องการการบริการการเกษตร

การทดสอบเครื่องมือ

1. ทดสอบความเที่ยงตรงของเนื้อหา (content validity) เพื่อหาความสอดคล้องของเนื้อหาของแบบสอบถาม (Questionnaires) ที่จะใช้ในการเก็บข้อมูล โดยนำเอาแบบสอบถามไปเสนอนักอาจารย์ที่ปรึกษา และผู้เชี่ยวชาญที่เกี่ยวข้อง เพื่อตรวจสอบความถูกต้องของเนื้อหา รวมทั้งลักษณะการใช้ภาษาเพื่อนำไปแก้ไขปรับปรุงให้ถูกต้องที่สุด

2. การทดสอบความน่าเชื่อถือของแบบสอบถาม (reliability) คือนำแบบสอบถามที่ผ่านการตรวจสอบแก้ไขปรับปรุงแล้ว โดยนำไปทดสอบกับกลุ่มเกษตรกรชนเผ่าที่ไม่ใช่กลุ่มตัวอย่างจำนวน 20 รายแล้วนำมาหาความเชื่อมั่นของแบบสอบถาม โดยวิธีของครอนบาค (Chronbach's method)

ผลจากการทดสอบความน่าเชื่อถือของแบบสอบถาม ถ้าได้ค่าสัมประสิทธิ์แอลฟาสูงกว่าเกณฑ์มาตรฐานคือ ตั้งแต่ 0.70 ขึ้นไป แสดงว่าแบบสัมภาษณ์ที่ใช้สำหรับงานวิจัยครั้งนี้มีความเที่ยง น่าเชื่อถือ และให้ผลความแม่นยำ สามารถนำไปใช้ในการเก็บรวบรวมข้อมูลได้ ซึ่งผู้วิจัยได้นำแบบสัมภาษณ์ไปทดสอบหาค่าความเชื่อมั่นแล้ว ปรากฏว่าได้ค่าความเชื่อมั่นอยู่ในเกณฑ์ความเชื่อมั่นที่จะนำไปใช้ต่อไปได้

ความต้องการการส่งเสริมการเกษตร มีค่าความเชื่อมั่นเท่ากับ 0.85

ความต้องการการบริการการเกษตร มีค่าความเชื่อมั่นเท่ากับ 0.82

ภาพรวม มีค่าความเชื่อมั่นเท่ากับ 0.89

การวิเคราะห์ข้อมูล

นำข้อมูลที่ได้จากการสัมภาษณ์มาถอดรหัสและวิเคราะห์โดยใช้โปรแกรมสถิติสำเร็จรูปเพื่อการวิจัยทางสังคมศาสตร์ ซึ่งประกอบด้วยสถิติดังต่อไปนี้

1. ค่าความถี่และค่าร้อยละ (percentage) เพื่อแจกแจงความถี่ในการจัดลำดับชั้นของสถานภาพส่วนบุคคล เศรษฐกิจ และสังคมของผู้ให้ข้อมูล

2. ค่าเฉลี่ยเลขคณิต (arithmetic mean) และค่าเบี่ยงเบนมาตรฐาน (standard deviation, SD) เพื่อวัดแนวโน้มเข้าสู่ส่วนกลาง และการกระจายข้อมูลของลักษณะส่วนบุคคล เศรษฐกิจ และสังคมของผู้ให้ข้อมูล

3. ค่าคะแนนเฉลี่ย (mean) เพื่อใช้คำนวณหาระดับความต้องการ โครงการส่งเสริมการเกษตรของเกษตรกรในศูนย์พัฒนาโครงการหลวงแก่งน้อย ซึ่งผู้ให้ข้อมูลเลือกระบุความต้องการ

ในระดับ 5 ระดับ คือ มากที่สุด มาก ปานกลาง น้อย และน้อยที่สุด โดยระดับคะแนน 5-1 จากนั้น นำคะแนนความต้องการของเกษตรกรทั้ง 5 ระดับ มาคิดคำนวณหาน้ำหนักค่าคะแนนเฉลี่ยแบบ Likert (วรวงษ์ กาญจนวงศ์, 2543: 62-63)

กำหนดเกณฑ์การให้คะแนนความต้องการในกิจกรรมดังนี้

ความต้องการมากที่สุด ให้คะแนนเท่ากับ 5

ความต้องการมาก ให้คะแนนเท่ากับ 4

ความต้องการปานกลาง ให้คะแนนเท่ากับ 3

ความต้องการน้อย ให้คะแนนเท่ากับ 2

ความต้องการน้อยที่สุด ให้คะแนนเท่ากับ 1

กำหนดช่วงคะแนนเฉลี่ยเพื่อใช้เป็นเกณฑ์มาตรฐานการพิจารณาความต้องการของเกษตรกรในการดำเนินกิจกรรมของศูนย์ฯ กำหนดขนาดของชั้นจากระดับความคิดเห็นที่มีค่าวัด 5 ระดับ ดังนี้

ความหมายค่าเฉลี่ยความต้องการของเกษตรกรในการดำเนินกิจกรรมของศูนย์ฯ

มีค่าเฉลี่ยเท่ากับ 4.21-5.00 หมายถึง ความต้องการมากที่สุด

มีค่าเฉลี่ยเท่ากับ 3.41-4.20 หมายถึง ความต้องการมาก

มีค่าเฉลี่ยเท่ากับ 2.61-3.40 หมายถึง ความต้องการปานกลาง

มีค่าเฉลี่ยเท่ากับ 1.81-2.60 หมายถึง ความต้องการน้อย

มีค่าเฉลี่ยเท่ากับ 1.00-1.80 หมายถึง ความต้องการน้อยที่สุด

4. การทดสอบสมมติฐานโดยการหาความสัมพันธ์ระหว่างเพศ อายุ ระดับการศึกษา สถานภาพสมรส จำนวนสมาชิกในครัวเรือน ลักษณะการถือครองที่ดิน จำนวนพื้นที่ถือครอง รายได้ สภาพการถือครองที่ดิน รายได้ ประสิทธิภาพในการทำเกษตร ระยะเวลาการเป็นสมาชิกโครงการหลวง จำนวนแรงงานที่ใช้ในการเกษตร การเปิดรับแหล่งการเรียนรู้ข่าวสาร การเกษตร การเป็นสมาชิกของสถาบันเกษตรกร การติดต่อกับเจ้าหน้าที่ผู้รับผิดชอบโครงการ และประสิทธิภาพการฝึกอบรม กับความต้องการโครงการส่งเสริมการเกษตรของเกษตรกรในศูนย์พัฒนาโครงการหลวงแก่งน้อย อำเภอเชียงดาว จังหวัดเชียงใหม่ วิเคราะห์ด้วย การวิเคราะห์การถดถอยพหุ (Multiple Regression Analysis)

ระยะเวลาที่ใช้ในการวิจัย

ในการวิจัยครั้งนี้ใช้ระยะเวลาทั้งสิ้น 10 เดือน คือตั้งแต่เดือน พฤศจิกายน 2554 ถึง เดือน สิงหาคม 2555

บทที่ 4

ผลการวิจัยและวิจารณ์

การศึกษาความต้องการ โครงการส่งเสริมการเกษตรของเกษตรกรในศูนย์พัฒนาโครงการหลวงแก่งน้อย อำเภอเชียงดาว จังหวัดเชียงใหม่ ซึ่งการนำเสนอผลการวิเคราะห์ในรูปตารางข้อมูลประกอบคำบรรยายและวิจารณ์ผลการวิจัยในขอบเขตของข้อมูลที่รวบรวมมาได้ดังนี้

ส่วนที่ 1 ลักษณะส่วนบุคคล สถานภาพทางเศรษฐกิจ และสังคมของผู้ให้ข้อมูล

ส่วนที่ 2 ระดับความต้องการ โครงการส่งเสริมการเกษตรของผู้ให้ข้อมูล

ส่วนที่ 3 ความสัมพันธ์ระหว่างปัจจัยลักษณะบุคคล เศรษฐกิจ และสังคมกับความต้องการ โครงการส่งเสริมการเกษตรของผู้ให้ข้อมูล

ผลการศึกษามีรายละเอียดดังต่อไปนี้

ส่วนที่ 1 ลักษณะส่วนบุคคล สถานภาพทางเศรษฐกิจ และสังคมของผู้ให้ข้อมูล

ลักษณะส่วนบุคคล

เพศ

ผู้ให้ข้อมูลเป็นเพศชายและเพศหญิงในสัดส่วนใกล้เคียงกัน โดยเป็นเพศหญิง ร้อยละ 50.22 และเป็นเพศชาย ร้อยละ 49.78 (ตาราง 2) ทั้งนี้เนื่องจากบางครอบครัวสามีออกไปทำงานนอกบ้านและภรรยาอยู่บ้าน แต่อย่างไรก็ตามในสังคมชนบทส่วนใหญ่ถือว่าเพศชายเป็นหัวหน้าครอบครัวโดยเฉพาะการตัดสินใจเข้าร่วมกิจกรรม หรือเป็นตัวแทนครอบครัว ยกเว้นในกรณีส่วนหนึ่งเพศหญิงจะเป็นหัวหน้าครอบครัวเอง เนื่องจากมีสถานภาพโสดหรือเป็นหม้าย

อายุ

ผู้ให้ข้อมูลมีอายุเฉลี่ยประมาณ 41 ปี โดยมีผู้ให้ข้อมูลที่อายุน้อยที่สุดคือ 20 ปี และผู้ให้ข้อมูลที่มีอายุมากที่สุดคือ 66 ปี โดยผู้ให้ข้อมูลมากกว่าหนึ่งในสาม (ร้อยละ 35.43) มีอายุระหว่าง 36-45 ปี รองลงมาร้อยละ 31.84 มีอายุระหว่าง 46-55 ปี ร้อยละ 28.25 มีอายุไม่เกิน 35 ปี และร้อยละ 4.48 มีอายุมากกว่า 55 ปี (ตาราง 2) แสดงให้เห็นว่าผู้ให้ข้อมูลส่วนใหญ่อยู่ในวัยกลางคนขึ้นไป (ตั้งแต่ 36-45 ปี) ที่เป็นวัยทำงาน รับผิดชอบต่อครอบครัว รู้จักใช้เหตุผล มีความ

สำนึกที่ดี มีความสามารถแก้ไขปัญหาต่าง ๆ ได้ดี และมีสติปัญญาอยู่ในช่วงพัฒนามากที่สุด ส่วนคนวัยอื่นจะไปทำงานอย่างอื่นมากกว่า

ระดับการศึกษา

ผู้ให้ข้อมูลเกือบครึ่งหนึ่ง (ร้อยละ 48.43) ไม่เคยได้รับการศึกษา รองลงมาร้อยละ 42.60 จบการศึกษาระดับประถมศึกษาภาคบังคับปีที่ 4-7 ร้อยละ 6.28 จบการศึกษาในระดับมัธยมศึกษาตอนต้น ในขณะที่ร้อยละ 1.35 จบการศึกษาระดับมัธยมศึกษาตอนปลาย/ป.วช. และปริญญาตรีในสัดส่วนที่เท่ากัน ตามลำดับ (ตาราง 2) แสดงให้เห็นว่า ผู้ให้ข้อมูลส่วนใหญ่ไม่เคยได้รับการศึกษา และจบการศึกษาระดับประถมศึกษาปีที่ 4-7 เนื่องจากผู้ให้ข้อมูลส่วนใหญ่เป็นเกษตรกรที่อยู่ห่างไกลความเจริญซึ่งในอดีตระบบการศึกษายังเข้าไปไม่ถึง และระบบการศึกษาในอดีตไม่ได้มีการบังคับการศึกษา และในสังคมการเกษตรทุกคนถือว่าอาชีพนั้นสำคัญต่อการมีกินมีใช้ มีรายได้เลี้ยงครอบครัว จึงไม่ใส่ใจกับการศึกษามากนัก ตลอดจนผู้ให้ข้อมูลบางส่วนเป็นชาวเขา ซึ่งไม่จำเป็นต้องใช้ภาษาไทย พูดได้แต่อ่านภาษาไทยไม่ได้ จึงไม่ได้รับการศึกษา ในขณะที่ผู้ให้ข้อมูลที่จบการศึกษาระดับภาคบังคับแล้วก็ออกมาทำงานช่วยเหลือครอบครัว ทำให้เกษตรกรในชนบทเกษตรมีการศึกษาค่ำ

จำนวนสมาชิกในครอบครัว

ผู้ให้ข้อมูลมีสมาชิกภายในครอบครัวเฉลี่ย 3.14 คน ผู้ให้ข้อมูลที่มีสมาชิกภายในครอบครัวน้อยที่สุดคือ 1 คน และผู้ให้ข้อมูลที่มีสมาชิกภายในครอบครัวมากที่สุดคือ 7 คน โดยพบว่าผู้ให้ข้อมูลเกือบครึ่งหนึ่ง (ร้อยละ 47.98) มีสมาชิกในครอบครัว 2 คน รองลงมาร้อยละ 17.94 มีสมาชิกในครอบครัว 4 คน ร้อยละ 10.76 มีสมาชิกในครอบครัว 3 คน ร้อยละ 9.78 มีสมาชิกในครอบครัว 5 คน ร้อยละ 8.52 มีสมาชิกในครอบครัว 6 คน ร้อยละ 3.59 มีสมาชิกในครอบครัว 1 คน และมีเพียงร้อยละ 1.35 มีสมาชิกในครอบครัว 7 คน ตามลำดับ (ตาราง 2) แสดงให้เห็นว่าผู้ให้ข้อมูลมีสมาชิกภายในครอบครัวเฉลี่ยประมาณ 3 คน ซึ่งอาจประกอบด้วยพ่อ แม่ และลูก ทั้งนี้อาจเป็นเพราะปัจจุบันวิถีการดำเนินชีวิตในสังคมเริ่มเปลี่ยนแปลงไปจากสภาวะแวดล้อมที่เปลี่ยนไป บุตรหลานเมื่อแต่งงานมีครอบครัวก็แยกตัวออกไป อาจไปอยู่ต่างหมู่บ้าน หรือทำงานในเมือง ครอบครัวขนาดใหญ่ที่เคยเห็นในอดีตจึงเริ่มมีให้เห็นน้อยลงเนื่องจากการเปลี่ยนแปลงด้านสังคมวิทยาของชุมชนชนบท

ตาราง 2 จำนวน และร้อยละของผู้ให้ข้อมูลจำแนกตามลักษณะส่วนบุคคล

(n=223)

ลักษณะส่วนบุคคล	จำนวน	ร้อยละ
เพศ		
ชาย	111	49.78
หญิง	112	50.22
อายุ (ปี)		
35 หรือน้อยกว่า	63	28.25
36-45	79	35.43
46-55	71	31.84
56 หรือมากกว่า	10	4.48
$\bar{X} = 41.35$ $SD = 9.75$ $Min-Max = 20-66$		
ระดับการศึกษา		
ไม่ได้รับการศึกษา	108	48.43
ประถมศึกษาภาคบังคับปีที่ 4-7	95	42.60
มัธยมศึกษาตอนต้น	14	6.28
มัธยมศึกษาตอนปลาย/ป.วช.	3	1.35
ปริญญาตรี	3	1.35
จำนวนสมาชิกในครอบครัว (คน)		
1	8	3.59
2	107	47.98
3	24	10.76
4	40	17.94
5	22	9.87
6	19	8.52
7	3	1.35
$\bar{X} = 3.13$ $SD = 1.47$ $Min-Max = 1-7$		

ลักษณะทางเศรษฐกิจ

สภาพการถือครองที่ดิน

ผู้ให้ข้อมูลเกือบสองในสาม (ร้อยละ 63.23) มีสภาพการถือครองที่ดินเป็นโฉนด รองลงมาร้อยละ 51.57 ถือครองเป็น สปก.4-01 ร้อยละ 45.74 ถือครองในลักษณะเช่า และร้อยละ 34.98 ถือครองเป็น นส.3 (ตาราง 3) แสดงให้เห็นว่าผู้ให้ข้อมูลมีสภาพการถือครองที่ดินเป็นของตนเอง เนื่องจากที่ดินส่วนใหญ่จะได้รับการสืบทอดมรดกจากบรรพบุรุษเป็นเวลานาน ส่วนการถือครองแบบ สปก.401 เป็นการเพิ่งมาจับจอง

จำนวนพื้นที่ถือครอง

ผู้ให้ข้อมูลมีขนาดของพื้นที่ถือครองเฉลี่ย 5.58 ไร่ มีจำนวนพื้นที่ถือครองน้อยที่สุดคือ 0.5 ไร่ และมากที่สุดคือ 16 ไร่ โดยพบว่าผู้ให้ข้อมูล ร้อยละ 29.60 มีจำนวนขนาดของพื้นที่ถือครองระหว่าง 7-8 ไร่ รองลงมา ร้อยละ 22.42 มีขนาดของพื้นที่ถือครองไม่เกิน 2 ไร่ ร้อยละ 20.18 มีขนาดของพื้นที่ถือครองระหว่าง 3-4 ไร่ ร้อยละ 12.11 มีขนาดของพื้นที่ถือครองระหว่าง 5-6 ไร่ ร้อยละ 10.31 มีขนาดของพื้นที่ถือครองมากกว่า 10 ไร่ และร้อยละ 5.38 มีขนาดของพื้นที่ระหว่าง 9-10 ไร่ (ตาราง 3) แสดงให้เห็นว่าผู้ให้ข้อมูลมีพื้นที่ถือครองไม่มากนัก ทั้งนี้เนื่องจากที่ดินส่วนใหญ่จะเป็นที่ดินที่บรรพบุรุษแบ่งให้ทำมาหากิน สำหรับเกษตรกรที่ได้รับจากจัดสรรที่ดินทำกินจากสำนักงานปฏิรูปที่ดินเพื่อเกษตรกรรมนั้นก็ได้นำน้อย เนื่องจากทางสำนักงานปฏิรูปที่ดินเพื่อเกษตรกรรมจัดสรรให้คนละไม่เกิน 10 ไร่เท่านั้น

จำนวนพื้นที่ทำการเกษตร

ผู้ให้ข้อมูลมีขนาดของพื้นที่ทำการเกษตรเฉลี่ย 4.59 ไร่ มีจำนวนพื้นที่ทำการเกษตรน้อยที่สุดคือ 1 ไร่ และมากที่สุดคือ 12 ไร่ โดยพบว่าผู้ให้ข้อมูล ร้อยละ 27.35 มีขนาดของพื้นที่ทำการเกษตรระหว่าง 3-4 ไร่ รองลงมา ร้อยละ 25.56 มีขนาดของพื้นที่ทำการเกษตรไม่เกิน 2 ไร่ ร้อยละ 19.73 มีขนาดของพื้นที่ทำการเกษตร ระหว่าง 5-6 ไร่ ร้อยละ 17.04 มีขนาดของพื้นที่ทำการเกษตร ระหว่าง 7-8 ไร่ และร้อยละ 10.31 มีขนาดของพื้นที่ทำการเกษตรมากกว่า 8 ไร่ (ตาราง 3) แสดงให้เห็นว่าผู้ให้ข้อมูลมีพื้นที่ทำการเกษตรไม่มากนัก (เฉลี่ย 4.59 ไร่) ทั้งนี้เนื่องจากผู้ให้ข้อมูลมีจำนวนพื้นที่ถือครองค่อนข้างน้อย (เฉลี่ย 5.58 ไร่) โดยพื้นที่บางส่วนจะสร้างที่อยู่อาศัยส่วนที่เหลือก็จะนำไปใช้ในการทำการเกษตร

อาชีพในการเกษตร

ผลการศึกษาอาชีพการเกษตรที่ดำเนินการ พบว่า ผู้ให้ข้อมูลร้อยละ 79.82 ประกอบอาชีพปลูกพืช รองลงมาร้อยละ 29.15 ประกอบอาชีพเลี้ยงสัตว์ และร้อยละ 1.35 ประกอบอาชีพการเกษตรอื่นๆ (ตาราง 3) แสดงให้เห็นว่าผู้ให้ข้อมูลมีการทำอาชีพการเกษตรในลักษณะการปลูกพืชซึ่งสามารถดำเนินการได้ตลอดทั้งปี ในขณะที่เดียวกันก็จะมีการเลี้ยงสัตว์ควบคู่ไปด้วย

รายได้ในภาคการเกษตร

จากการศึกษาพบว่า ผู้ให้ข้อมูลส่วนใหญ่ (ร้อยละ 87.89) มีรายได้ในภาคการเกษตร มีเพียงร้อยละ 12.11 ที่ไม่มีรายได้ในภาคการเกษตร โดยผู้ให้ข้อมูลที่มีรายได้ในภาคการเกษตรมีรายได้เฉลี่ย 148,622.45 บาทต่อปี ผู้ให้ข้อมูลที่มีรายได้น้อยที่สุดคือ 30,000 บาทต่อปี และมากที่สุดคือ 300,000 บาทต่อปี โดยพบว่าผู้ให้ข้อมูลร้อยละ 48.98 มีรายได้ในภาคการเกษตรมากกว่า 150,000 บาทต่อปี รองลงมา ร้อยละ 42.86 มีรายได้ในภาคการเกษตรทั้งหมดไม่เกิน 100,000 บาทต่อปี และร้อยละ 8.16 มีรายได้ในภาคการเกษตรระหว่าง 100,001-150,000 บาทต่อปี (ตาราง 2)

อาชีพนอกภาคการเกษตร

ผลการศึกษาอาชีพนอกภาคการเกษตรแล้ว พบว่า ผู้ให้ข้อมูลประมาณสองในสาม (ร้อยละ 67.71) ไม่ได้ประกอบอาชีพนอกภาคการเกษตร ในขณะที่ร้อยละ 32.29 ไม่ได้ประกอบอาชีพนอกภาคการเกษตร โดยผู้ให้ข้อมูลที่ประกอบอาชีพนอกภาคการเกษตรส่วนใหญ่ (ร้อยละ 72.22) ประกอบอาชีพรับจ้าง รองลงมาร้อยละ 54.17 ประกอบอาชีพค้าขาย ร้อยละ 11.11 ประกอบอาชีพอื่นๆ (ตาราง 3) จากผลการศึกษาแสดงให้เห็นว่านอกจากการทำเกษตรแล้วเกษตรกรยังมีการประกอบอาชีพรับจ้างเป็นส่วนใหญ่ ทั้งนี้เนื่องจากเมื่อสิ้นฤดูกาลผลิตทางการเกษตร ก็จะออกไป รับจ้างทั่วไป และค้าขาย หรือการออกหาของป่า เพื่อหารายได้เสริม

รายได้นอกภาคการเกษตร

ผลการศึกษาพบว่า ผู้ให้ข้อมูลมีรายได้นอกภาคการเกษตรทั้งหมดเฉลี่ย 18,520.83 บาทต่อปี ผู้ให้ข้อมูลที่มีรายได้น้อยที่สุดคือ 4,000 บาทต่อปี และมากที่สุดคือ 50,000 บาทต่อปี โดยพบว่าผู้ให้ข้อมูลร้อยละ 55.56 มีรายได้นอกภาคการเกษตรทั้งหมดไม่เกิน 140,000 บาทต่อปี รองลงมา ร้อยละ 25.00 มีรายได้นอกภาคการเกษตรทั้งหมดระหว่าง 30,001-40,000 บาทต่อปี ร้อยละ 8.33 มีรายได้นอกภาคการเกษตรทั้งหมดระหว่าง 20,001-20,000 บาทต่อปี ร้อยละ 6.94 มีรายได้นอกภาคการเกษตรทั้งหมดระหว่าง 10,001-20,000 บาทต่อปี และร้อยละ 4.17 มีรายได้นอกภาคการเกษตรมากกว่า 40,000 บาทต่อปี (ตาราง 3)

รายได้รวมทั้งหมด

ผลการศึกษารายได้ทั้งในภาคเกษตรและนอกภาคการเกษตรแล้ว พบว่า ผู้ให้ข้อมูลมีรายได้รวมทั้งหมดเฉลี่ย 137,392.38 บาทต่อปี ผู้ให้ข้อมูลที่มีรายได้น้อยที่สุดคือ 14,000 บาทต่อปี และมากที่สุดคือ 300,000 บาทต่อปี โดยพบว่าผู้ให้ข้อมูลร้อยละ 47.98 มีรายได้รวมทั้งหมดไม่เกิน 100,000 บาทต่อปี รองลงมา ร้อยละ 30.05 มีรายได้ทั้งหมดระหว่าง 100,001-200,000 บาทต่อปี และร้อยละ 21.98 มีรายได้รวมทั้งหมดมากกว่า 200,000 บาทต่อปี (ตาราง 3)

ตาราง 3 จำนวนและร้อยละของผู้ให้ข้อมูลจำแนกตามลักษณะทางเศรษฐกิจ

(n=223)

ลักษณะทางเศรษฐกิจ	จำนวน	ร้อยละ
สภาพการถือครองที่ดิน*		
โฉนด	141	63.23
นส.3	78	34.98
สปก.4-01	115	51.57
เช่า	102	45.74
จำนวนพื้นที่ถือครอง (ไร่)		
ไม่เกิน 2	50	22.42
3-4	45	20.18
5-6	27	12.11
7-8	66	29.60
9-10	12	5.38
มากกว่า 10	23	10.31
$\bar{X} = 5.58$	SD = 3.56	Min-Max = 0.5-16
ขนาดพื้นที่ทำการเกษตร (ไร่)		
1-2	57	25.56
3-4	61	27.35
5-6	44	19.73
7-8	38	17.04
มากกว่า 8	23	10.31
$\bar{X} = 4.59$	SD = 3.07	Min-Max = 1-12

ตาราง 3 (ต่อ)

(n=223)

	จำนวน	ร้อยละ
อาชีพในการเกษตร*		
ปลูกพืช	178	79.82
เลี้ยงสัตว์	65	29.15
อื่นๆ	3	1.35
รายได้ในภาคการเกษตร (บาท/ปี)		
ไม่มี	27	12.11
มี	196	87.89
ต่ำกว่าหรือเท่ากับ 50,000	44	22.45
50,001-100,000	40	20.41
100,001-150,000	16	8.16
150,001-200,000	50	25.51
200,001-250,000	43	21.94
มากกว่า 250,000	3	1.53
$\bar{X} = 148,622.45$	$SD = 82,240.36$	$Min-Max = 30,000-300,000$
อาชีพนอกภาคการเกษตร		
ไม่มี	151	67.71
มี	72	32.29
รับจ้าง	52	72.22
ค้าขาย	39	54.17
อื่นๆ	8	11.11
รายได้นอกภาคการเกษตร (บาท/ปี)		
ต่ำกว่าหรือเท่ากับ 10,000	40	55.56
10,001-20,000	5	6.94
20,001-30,000	6	8.33
30,001-40,000	18	25.00
มากกว่า 40,000	3	4.17
$\bar{X} = 18,520.83$	$SD = 13,814.01$	$Min-Max = 4,000-50,000$

ตาราง 3 (ต่อ)

(n=223)

	จำนวน	ร้อยละ
รายได้รวมทั้งหมด (บาท/ปี)		
ต่ำกว่าหรือเท่ากับ 50,000	51	22.87
50,001-100,000	56	25.11
100,001-150,000	14	6.28
150,001-200,000	53	23.77
200,001-250,000	46	20.63
มากกว่า 250,000	3	1.35
$\bar{X} = 137,392.38$	$SD = 84,100.35$	$Min-Max = 14,000-300,000$

หมายเหตุ * ตอบได้มากกว่า 1 ข้อ

ลักษณะทางสังคม

ระยะเวลาในการเป็นสมาชิกโครงการหลวง

ผู้ให้ข้อมูลเป็นสมาชิก โครงการหลวงมาเป็นระยะเวลาเฉลี่ย 5.72 ปี โดยเป็นสมาชิกโครงการน้อยที่สุด 1 ปี และมากที่สุด 12 ปี โดยผู้ให้ข้อมูลร้อยละ 37.67 เป็นสมาชิกโครงการหลวงมาเป็นระยะเวลา 4-6 ปี รองลงมาร้อยละ 28.70 เป็นสมาชิกโครงการหลวงมาเป็นระยะเวลา 1-3 ปี ร้อยละ 18.39 เป็นสมาชิกโครงการหลวงมาเป็นระยะเวลามากกว่า 9 ปี และร้อยละ 15.25 เป็นสมาชิกโครงการหลวงมาเป็นระยะเวลา 7-9 ปี ตามลำดับ (ตาราง 4) แสดงให้เห็นว่าผู้ให้ข้อมูลเพิ่งเริ่มเข้ามาเป็นสมาชิกโครงการหลวงแก่น้อยเพียง 4-6 ปี ทั้งนี้อาจจะเนื่องมาจากผู้ให้ข้อมูลที่เพิ่งเข้าร่วมโครงการเห็นว่าการเข้าร่วมโครงการจะได้รับการช่วยเหลือด้านต่าง ๆ จากโครงการหลวง เช่น การฝึกอบรมเกี่ยวกับการผลิต และมีตลาดรับซื้อสินค้าจากสมาชิกโครงการหลวงทุกคน

ประสบการณ์ในการทำการเกษตร

ผู้ให้ข้อมูลมีประสบการณ์ในการทำการเกษตร เฉลี่ย 15.16 ปี โดยมีประสบการณ์น้อยที่สุดคือ 1 ปี และมากที่สุดคือ 45 ปี โดยพบว่าผู้ให้ข้อมูลร้อยละ 45.29 มีประสบการณ์ในการทำการเกษตรระหว่าง 1-10 ปี รองลงมา ร้อยละ 34.08 มีประสบการณ์ในการทำการเกษตรระหว่าง 11-20 ปี ร้อยละ 20.18 มีประสบการณ์ในการทำการเกษตรระหว่าง 21-30 ปี และร้อยละ 0.45 มีประสบการณ์ในการทำการเกษตรมากกว่า 30 ปี (ตาราง 4) แสดงให้เห็นว่าผู้ให้ข้อมูลมีประสบการณ์ในการทำการเกษตรค่อนข้างมากประมาณ 15 ปี เนื่องจากอาชีพเกษตรกรเป็นอาชีพที่ได้รับการสืบทอดมาตั้งแต่อดีต ซึ่งเกษตรกรชนเผ่าจะมีวิถีชีวิตเคยชินและสัมผัสกับอาชีพเกษตรกรมาตั้งแต่วัยเด็ก ประกอบกับผู้ให้ข้อมูลส่วนใหญ่จบการศึกษาเพียงภาคบังคับ ซึ่งเป็นการยากที่จะไปประกอบอาชีพอื่น ๆ ซึ่งเมื่อจบการศึกษาภาคบังคับแล้วก็จะออกมาช่วยพ่อแม่ทำงานในไร่ นา และเมื่อมีครอบครัวก็จะแยกออกครอบครัวออกไปทำการเกษตรต่อไป โดยพ่อแม่จะแบ่งพื้นที่ให้ทำกิน

จำนวนแรงงานที่ใช้ในการเกษตร

ผู้ให้ข้อมูลมีจำนวนแรงงานที่ใช้ในการเกษตรเฉลี่ย 4.81 คน โดยมีจำนวนแรงงานที่ใช้ในการเกษตรน้อยที่สุดคือ 1 คน และมากที่สุดคือ 17 คน โดยพบว่าผู้ให้ข้อมูลร้อยละ 39.46 มีจำนวนแรงงานที่ใช้ในการเกษตรระหว่าง 1-2 คน รองลงมา ร้อยละ 17.04 มีจำนวนแรงงานที่ใช้ในการเกษตรระหว่าง 5-6 คน ร้อยละ 16.59 มีจำนวนแรงงานที่ใช้ในการเกษตรระหว่าง 3-4 คน ร้อยละ 13.90 มีจำนวนแรงงานที่ใช้ในการเกษตรระหว่าง 7-8 คน และร้อยละ 13.00 มีจำนวนแรงงานที่ใช้ในการเกษตรมากกว่า 8 คน (ตาราง 4) แสดงให้เห็นว่าผู้ให้ข้อมูลมีจำนวนแรงงานในครอบครัวขนาดเล็ก ทั้งนี้เนื่องมาครอบครัวของคนไทยในชนบทส่วนใหญ่เมื่อบุตรมีครอบครัวก็จะแยกไปสร้างบ้านใหม่ แต่ยังมีการช่วยเหลือกันระหว่างครอบครัวของพ่อแม่และลูกตามลักษณะของการอุปถัมภ์ คนที่อยู่กับครอบครัวพ่อแม่ส่วนมากจะยังไม่ได้แต่งงานหรือบุตรคนสุดท้ายท้อง

การเป็นสมาชิกของสถาบันการเกษตร

ผู้ให้ข้อมูลส่วนใหญ่ (ร้อยละ 79.37) เป็นสมาชิกของสถาบันการเกษตร ในขณะที่ร้อยละ 20.63 ไม่ได้เป็นสมาชิกของสถาบันการเกษตร โดยผู้ให้ข้อมูลที่เป็นสมาชิกสถาบันการเกษตรมากกว่าสองในสาม ร้อยละ 67.80 เป็นสมาชิกสหกรณ์การเกษตร รองลงมา ร้อยละ 58.19 เป็นสมาชิกธนาคารเพื่อการเกษตรและสหกรณ์การเกษตร ร้อยละ 55.37 เป็นสมาชิกกลุ่มเกษตรกร ร้อยละ 22.03 เป็นสมาชิกกลุ่มแม่บ้านเกษตรกร และร้อยละ 15.25 เป็นสมาชิกสถาบันหรือกลุ่มดำเนินการเกษตรอื่นๆ ตามลำดับ แสดงให้เห็นว่าผู้ให้ข้อมูลส่วนใหญ่เป็นสมาชิกสถาบันการเกษตร โดย

ส่วนใหญ่เป็นสมาชิกของกลุ่มสหกรณ์การเกษตรและธนาคารเพื่อการเกษตรและสหกรณ์การเกษตร ทั้งนี้เนื่องจากสถาบันการเกษตรมีสำนักงานกระจายไปทั่วถึงในท้องถิ่นต่าง ๆ และมีเงื่อนไขการเข้าเป็นสมาชิกไม่ค้ำย่งยากมากนัก และที่สำคัญคือในการกู้ยืมเงินมาลงทุนสามารถทำได้ง่าย เกษตรกรไม่จำเป็นต้องใช้หลักทรัพย์ในการค้ำประกันเงินกู้ ส่วนใหญ่จะใช้กลุ่มในการค้ำประกัน

การเปิดรับแหล่งการรับรู้ข่าวสารการเกษตร

ผู้ให้ข้อมูลส่วนใหญ่ (ร้อยละ 82.06) ได้รับข่าวสารการเกษตรจากสื่อโทรทัศน์ รองลงมาร้อยละ 73.99 รับข่าวสารจากเพื่อนบ้าน ร้อยละ 73.54 ได้รับข่าวสารจากสื่อวารสาร/นิตยสารเกี่ยวกับการเกษตร ร้อยละ 52.91 ได้รับข่าวสารจากสื่อวิทยุ ร้อยละ 38.57 ได้รับข่าวสารจากเจ้าหน้าที่โครงการหลวง ร้อยละ 30.04 ได้รับข่าวสารจากเอกสารเผยแพร่ทางการเกษตร และร้อยละ 7.17 ได้รับข่าวสารจากสื่ออื่นๆ ตามลำดับ (ตาราง 4) แสดงให้เห็นว่าผู้ให้ข้อมูลส่วนใหญ่เปิดรับข่าวสารการเกษตรจากโทรทัศน์ ทั้งนี้เนื่องจากสื่อโทรทัศน์ สามารถเปิดรับได้ง่าย ซึ่งในส่วนของวารสาร/นิตยสารเกี่ยวกับการเกษตรทางโครงการหลวงจะมีการแจกให้สมาชิกทุกเดือน

การติดต่อเจ้าหน้าที่ส่งเสริมการเกษตร

ผู้ให้ข้อมูลมากกว่าสามในสี่ (ร้อยละ 78.03) เคยติดต่อกับเจ้าหน้าที่โครงการหลวง มีเพียงร้อยละ 21.97 เท่านั้นที่ไม่เคยติดต่อกับเจ้าหน้าที่โครงการหลวงในรอบฤดูกาลที่ผ่านมา โดยผู้ให้ข้อมูลที่มีการติดต่อกับเจ้าหน้าที่โครงการหลวง ร้อยละ 64.37 มีการติดต่อกับเจ้าหน้าที่จำนวน 1 ครั้งต่อฤดูกาลผลิต รองลงมาร้อยละ 16.67 มีการติดต่อจำนวน 2 ครั้งต่อฤดูกาลผลิต ร้อยละ 8.62 มีการติดต่อจำนวน 5 ครั้งต่อฤดูกาลผลิต ร้อยละ 5.75 มีการติดต่อจำนวน 4 ครั้งต่อฤดูกาลผลิต ร้อยละ 2.87 มีการติดต่อจำนวน 3 ครั้งต่อฤดูกาลผลิต และมีการติดต่อจำนวน 6 ครั้งต่อฤดูกาลผลิต (ตาราง 4)

ประสบการณ์ในการฝึกอบรม

ผลการศึกษาเกี่ยวกับประสบการณ์ในการฝึกอบรมพบว่า ผู้ให้ข้อมูลเกือบสองในสาม (ร้อยละ 65.92) ไม่เคยได้รับการฝึกอบรมเลยในฤดูกาลผลิตที่ผ่านมา มีเพียงร้อยละ 34.08 เท่านั้นที่เคยได้รับการฝึกอบรมเกี่ยวกับการทำการเกษตรในรอบฤดูกาลที่ผ่านมา โดยพบว่าผู้ให้ข้อมูลร้อยละ 50.00 เคยรับการฝึกอบรม จำนวน 2 ครั้ง ร้อยละ 31.58 ได้รับการฝึกอบรมจำนวน 1 ครั้ง และร้อยละ 18.42 ได้รับการฝึกอบรมจำนวน 3 ครั้ง (ตาราง 4)

ตาราง 4 จำนวนและร้อยละของผู้ให้ข้อมูลจำแนกตามลักษณะทางสังคม

(n=223)

ลักษณะทางสังคม	จำนวน	ร้อยละ
ระยะเวลาในการเป็นสมาชิกโครงการหลวง (ปี)		
1-3	64	28.70
4-6	84	37.67
7-9	34	15.25
มากกว่า 9	41	18.39
$\bar{X} = 5.72$ $SD = 3.00$ $Min-Max = 1-12$		
ประสบการณ์ในการทำการเกษตร (ปี)		
1-10	101	45.29
11-20	76	34.08
21-30	45	20.18
มากกว่า 30	1	0.45
$\bar{X} = 15.16$ $SD = 8.34$ $Min-Max = 1-45$		
จำนวนแรงงานที่ใช้ในการเกษตร (คน)		
1-2	88	39.46
3-4	37	16.59
5-6	38	17.04
7-8	31	13.90
มากกว่า 8	29	13.00
$\bar{X} = 4.81$ $SD = 3.45$ $Min-Max = 1-17$		
การเป็นสมาชิกของสถาบันเกษตรกร		
ไม่ได้เป็น	46	20.63
เป็น*	177	79.37
กลุ่มสหกรณ์การเกษตร	120	67.80
ธนาคารเพื่อการเกษตรและสหกรณ์	103	58.19
กลุ่มเกษตรกร	98	55.37
กลุ่มแม่บ้านเกษตรกร	39	22.03
สถาบันหรือกลุ่มด้านการเกษตรอื่นๆ	27	15.25

ตาราง 4 (ต่อ)

(n=223)

ลักษณะทางสังคม	จำนวน	ร้อยละ
การเปิดรับแหล่งการเรียนรู้ข่าวสารการเกษตร*		
โทรทัศน์	183	82.06
เพื่อนบ้าน	165	73.99
วารสาร/นิตยสารเกี่ยวกับการเกษตร	164	73.54
วิทยุ	118	52.91
เจ้าหน้าที่โครงการหลวง	86	38.57
เอกสารเผยแพร่ทางการเกษตร	67	30.04
อื่น ๆ เช่น อินเทอร์เน็ต	16	7.17
การติดต่อกับโครงการหลวงแกน้อย (ครั้ง/ฤดูกาล)		
ไม่เคย	49	21.97
เคย	174	78.03
1	112	64.37
2	29	16.67
3	5	2.87
4	10	5.75
5	15	8.62
6	3	1.72
ประสบการณ์ในการฝึกอบรม (ครั้ง/ฤดูกาล)		
ไม่เคย	147	65.92
เคย	76	34.08
1	24	31.58
2	38	50.00
3	14	18.42

หมายเหตุ * ตอบได้มากกว่า 1 ข้อ

ส่วนที่ 2 ระดับความต้องการโครงการส่งเสริมการเกษตรของผู้ให้ข้อมูล

การศึกษาระดับความต้องการโครงการส่งเสริมการเกษตรของผู้ให้ข้อมูล โดยกำหนดเกณฑ์การให้คะแนนระดับความต้องการดังนี้ คือ 5 = มากที่สุด 4 = มาก 3 = ปานกลาง 2 = น้อย และ 1 = น้อยที่สุด จากนั้นนำคะแนนที่ผู้ให้ข้อมูลระบุมาคำนวณหาค่าเฉลี่ย (mean) โดยมีเกณฑ์ค่าคะแนนเฉลี่ยดังนี้

ต้องการมากที่สุด	ค่าเฉลี่ยเท่ากับ 4.21-5.00
ต้องการมาก	ค่าเฉลี่ยเท่ากับ 3.41-4.20
ต้องการปานกลาง	ค่าเฉลี่ยเท่ากับ 2.61-3.40
ต้องการน้อย	ค่าเฉลี่ยเท่ากับ 1.81-2.60
ต้องการน้อยที่สุด	ค่าเฉลี่ยเท่ากับ 1.00-1.80

ด้านการส่งเสริมการเกษตร

ผลการศึกษา พบว่า ผู้ให้ข้อมูลมีความต้องการโครงการส่งเสริมการเกษตรด้านการส่งเสริมการเกษตรโดยรวมในระดับมาก (ค่าเฉลี่ย 3.51) โดยผู้ให้ข้อมูลมีความต้องการในระดับมาก ในด้านการปลูกพืช (ค่าเฉลี่ย 4.04) และด้านอื่นๆ (ค่าเฉลี่ย 3.59) และมีความต้องการในระดับปานกลางในด้านการงานหัตถกรรม (ค่าเฉลี่ย 3.26) และด้านการเลี้ยงสัตว์ (ค่าเฉลี่ย 3.15) ตามลำดับ (ตาราง 5)

ตาราง 5 ระดับความต้องการโครงการส่งเสริมการเกษตรด้านการส่งเสริมการเกษตร

ความต้องการด้านการส่งเสริมการเกษตร	ค่าเฉลี่ย	ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน	ระดับความต้องการ
ด้านการปลูกพืช	4.04	0.68	มาก
ด้านการเลี้ยงสัตว์	3.15	0.81	ปานกลาง
ด้านงานหัตถกรรม	3.26	0.81	ปานกลาง
ด้านอื่นๆ เช่น การตลาด	3.59	0.79	มาก
รวม	3.51	0.36	มาก

ด้านการปลูกพืช

ผลการศึกษาพบว่า ผู้ให้ข้อมูลมีความต้องการโครงการส่งเสริมการเกษตรเกี่ยวกับการส่งเสริมการเกษตรด้านการปลูกพืชโดยรวมในระดับมาก (ค่าเฉลี่ย 4.04) โดยประเด็นที่ผู้ให้ข้อมูลมีความต้องการในระดับมากที่สุด คือ 1) การป้องกันกำจัดแมลงศัตรูพืช (ค่าเฉลี่ย 4.66) 2) การป้องกันกำจัดศัตรูพืช (ค่าเฉลี่ย 4.65) 3) การใส่ปุ๋ย/การบำรุงดูแลรักษาสภาพดิน (ค่าเฉลี่ย 4.51) และ 4) การเก็บเกี่ยวผลผลิต (ค่าเฉลี่ย 4.44) มีความต้องการในระดับมากในประเด็น 1) การจัดการหลังการเก็บเกี่ยว (ค่าเฉลี่ย 4.20) 2) การเตรียมดิน (ค่าเฉลี่ย 4.00) 3) การตลาด/การจำหน่ายผลผลิต (ค่าเฉลี่ย 3.98) และ 4) วิธีการแปรรูปผลผลิต (ค่าเฉลี่ย 3.51) และมีความต้องการในระดับน้อยในประเด็นการบรรจุหีบห่อ (ค่าเฉลี่ย 2.41) ตามลำดับ (ตาราง 6)

จากผลการศึกษาแสดงให้เห็นว่าผู้ให้ข้อมูลมีความต้องการด้านการส่งเสริมการเกษตรด้านการปลูกพืชมากที่สุดเกี่ยวกับการป้องกันกำจัดแมลงศัตรูพืช การป้องกันกำจัดศัตรูพืช การใส่ปุ๋ย/การบำรุงดูแลรักษาสภาพดิน และการเก็บเกี่ยวผลผลิต ทั้งนี้อาจจะเนื่องมาจากผู้ให้ข้อมูลยังมีความรู้ในเรื่องดังกล่าวยังไม่เด่นชัด จึงทำให้มีความต้องการฝึกอบรมด้านพืชในระดับมากที่สุด และเป็นที่น่าสังเกตว่าผู้ให้ข้อมูลมีความต้องการในระดับน้อยในการบรรจุหีบห่อ ทั้งนี้เนื่องจากพืชเป็นผลิตภัณฑ์ที่มีลักษณะจำหน่ายสด ทำให้ไม่จำเป็นต้องการในการส่งเสริมมากนัก

ด้านการเลี้ยงสัตว์

ผลการศึกษาพบว่า ผู้ให้ข้อมูลมีความต้องการโครงการส่งเสริมการเกษตรเกี่ยวกับการส่งเสริมการเกษตรด้านการเลี้ยงสัตว์โดยรวมในระดับปานกลาง (ค่าเฉลี่ย 3.15) โดยประเด็นที่ผู้ให้ข้อมูลมีความต้องการในระดับมาก คือ 1) การคัดเลือกพันธุ์ (ค่าเฉลี่ย 3.69) 2) การให้อาหารสัตว์เลี้ยง (ค่าเฉลี่ย 3.48) มีความต้องการในระดับปานกลางในประเด็น 1) เทคนิคและวิธีการเลี้ยง (ค่าเฉลี่ย 3.30) 2) การเตรียมโรงเรือน (ค่าเฉลี่ย 3.28) 3) การใช้วัคซีนและการป้องกันโรคระบาด (ค่าเฉลี่ย 3.22) และ 4) การตลาด/การจำหน่ายผลผลิต (ค่าเฉลี่ย 3.10) และมีความต้องการในระดับน้อยในประเด็น 1) การจัดการระบบฟาร์ม (ค่าเฉลี่ย 2.60) และ 2) การแปรรูปผลผลิต (ค่าเฉลี่ย 2.49) (ตาราง 7)

จากผลการศึกษาแสดงให้เห็นว่าผู้ให้ข้อมูลมีความต้องการโครงการส่งเสริมการเกษตรเกี่ยวกับการส่งเสริมการเกษตรด้านการเลี้ยงสัตว์ในระดับมากเกี่ยวกับการคัดเลือกพันธุ์ และการให้อาหารสัตว์เลี้ยง ทั้งนี้เนื่องจากในการเลี้ยงสัตว์นั้นพันธุ์ถือว่ามีความสำคัญ เพราะหากได้สัตว์ที่เป็นพันธุ์ที่ดีมาเลี้ยงก็จะสามารถให้ผลตอบแทนที่ดีเช่นเดียวกัน ในขณะที่

อาหารก็ถือว่าเป็นปัจจัยสำคัญในการที่จะให้สัตว์ที่เลี้ยงเจริญเติบโตที่ดี หากให้อาหารไม่ถูกวิธีก็เป็นการสิ้นเปลืองและเสียค่าใช้จ่ายโดยเปล่าประโยชน์ จึงทำให้ผู้ให้ข้อมูลมีความต้องการที่จะได้รับความรู้ในเรื่องดังกล่าวมาก

ด้านงานหัตถกรรม

ผลการศึกษาพบว่า ผู้ให้ข้อมูลมีความต้องการโครงการส่งเสริมการเกษตรเกี่ยวกับการส่งเสริมการเกษตรด้านงานหัตถกรรมโดยรวมในระดับปานกลาง (ค่าเฉลี่ย 3.26) โดยประเด็นที่ผู้ให้ข้อมูลมีความต้องการในระดับปานกลางทุกประเด็น คือ 1) ด้านการตลาด/การจำหน่ายผลผลิต (ค่าเฉลี่ย 3.28) 2) วิธีการทำ (ค่าเฉลี่ย 3.24) และ 3) ด้านเทคนิคการทำและการออกแบบ (ค่าเฉลี่ย 3.24) ตามลำดับ (ตาราง 8)

จากผลการศึกษาแสดงให้เห็นว่าผู้ให้ข้อมูลมีความต้องการโครงการส่งเสริมการเกษตรเกี่ยวกับการส่งเสริมการเกษตรด้านงานหัตถกรรมในระดับปานกลางทุกประเด็น ไม่ว่าจะเป็นด้านการตลาด/การจำหน่ายผลผลิต วิธีการทำ และด้านเทคนิคการทำและการออกแบบ ทั้งนี้เนื่องมาจากในการผลิตงานหัตถกรรมนั้น แต่ละคนเฝ้า นั้นจะมีเอกลักษณ์เป็นของตัวเองอยู่แล้ว และการดำเนินการผลิตเป็นลักษณะผลิตภัณฑ์ในครัวเรือน จึงทำให้มีความต้องการในการรับการส่งเสริมไม่มากนัก

ด้านอื่นๆ

ผลการศึกษาพบว่า ผู้ให้ข้อมูลมีความต้องการโครงการส่งเสริมการเกษตรเกี่ยวกับการส่งเสริมการเกษตรด้านอื่นๆ โดยรวมในระดับมาก (ค่าเฉลี่ย 3.59) โดยประเด็นที่ผู้ให้ข้อมูลมีความต้องการในระดับมาก คือ 1) การทำบัญชีรายรับรายจ่าย (ค่าเฉลี่ย 3.63) และ 2) การวางแผนการผลิต (ค่าเฉลี่ย 3.54) ตามลำดับ (ตาราง 9)

ตาราง 6 จำนวน ร้อยละ ค่าเฉลี่ย และความต้องการโครงการส่งเสริมการเกษตรด้านการส่งเสริมการเกษตรของผู้ให้ข้อมูล ด้านการปลูกพืช

(n = 223)

ด้านการปลูกพืช	ระดับความต้องการ					ค่าเฉลี่ย	ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน	ระดับความต้องการ
	มากที่สุด	มาก	ปานกลาง	น้อย	น้อยที่สุด			
การป้องกันกำจัดแมลงศัตรูพืช	175 (78.48)	21 (9.42)	27 (12.11)	-	-	4.66	0.68	มากที่สุด
การป้องกันกำจัดศัตรูพืช	172 (77.13)	24 (10.76)	27 (12.11)	-	-	4.65	0.69	มากที่สุด
การใส่ปุ๋ย/การบำรุงดูแลรักษาสภาพดิน	150 (67.26)	37 (16.59)	36 (16.14)	-	-	4.51	0.76	มากที่สุด
การเก็บเกี่ยวผลผลิต	163 (73.09)	18 (8.07)	20 (8.97)	22 (9.87)	-	4.44	1.01	มากที่สุด
การจัดการหลังการเก็บเกี่ยว	133 (59.64)	28 (12.56)	35 (15.70)	27 (12.11)	-	4.20	1.10	มาก
การเตรียมดิน	-	52 (23.32)	72 (32.29)	6 (2.69)	2 (0.90)	4.00	0.96	มาก

ตาราง 6 (ต่อ)

(n = 223)								
ด้านการปลูกพืช	ระดับความต้องการ					ค่าเฉลี่ย	ส่วนเบี่ยงเบน	ระดับ
	มากที่สุด	มาก	ปานกลาง	น้อย	น้อยที่สุด			
การตลาด/การจำหน่ายผลผลิต	142 (63.68)	3 (1.35)	15 (6.73)	57 (25.56)	6 (2.69)	3.98	1.41	มาก
วิธีการแปรรูปผลผลิต	69 (30.94)	30 (13.45)	70 (31.39)	54 (24.22)	-	3.51	1.17	มาก
การบรรจุหีบห่อ	12 (5.38)	12 (5.38)	46 (20.63)	138 (61.88)	15 (6.73)	2.41	0.90	น้อย
รวม						4.04	0.68	มาก

หมายเหตุ การแปลผลระดับความต้องการ

มากที่สุด ค่าคะแนนเฉลี่ย 4.21-5.00	มาก ค่าคะแนนเฉลี่ย 3.41-4.20	น้อยที่สุด ค่าคะแนนเฉลี่ย 1.00-1.80
ปานกลาง ค่าคะแนนเฉลี่ย 2.61-3.40	น้อย ค่าคะแนนเฉลี่ย 1.81-2.60	

ตาราง 7 จำนวน ร้อยละ ค่าเฉลี่ย และความต้องการโครงการส่งเสริมการเกษตรด้านการส่งเสริมการเกษตรของผู้ให้ข้อมูล ด้านการเลี้ยงสัตว์

(n = 223)

ด้านการเลี้ยงสัตว์	ระดับความต้องการ					ค่าเฉลี่ย	ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน	ระดับความต้องการ
	มากที่สุด	มาก	ปานกลาง	น้อย	น้อยที่สุด			
การคัดเลือกพันธุ์	78 (34.98)	53 (23.77)	36 (16.14)	56 (25.11)	-	3.69	1.19	มาก
การให้อาหารสัตว์เลี้ยง	53 (23.77)	61 (27.35)	50 (22.42)	59 (26.46)	-	3.48	1.12	มาก
เทคนิคและวิธีการเลี้ยง	32 (14.35)	63 (28.25)	69 (30.94)	59 (26.46)	-	3.30	1.02	ปานกลาง
การเตรียมโรงเรือน	45 (20.18)	31 (13.90)	88 (39.46)	59 (26.46)	-	3.28	1.07	ปานกลาง
การใช้วัคซีนและการป้องกันโรคระบาด	36 (16.14)	47 (21.08)	70 (31.39)	70 (31.39)	-	3.22	1.06	ปานกลาง
การตลาด/การจำหน่ายผลผลิต	46 (20.63)	28 (12.56)	51 (22.87)	98 (43.95)	-	3.10	1.18	ปานกลาง

ตาราง 7 (ต่อ)

(n = 223)								
ด้านการเลี้ยงสัตว์	ระดับความต้องการ					ค่าเฉลี่ย	ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน	ระดับความต้องการ
	มากที่สุด	มาก	ปานกลาง	น้อย	น้อยที่สุด			
การจัดการระบบฟาร์ม	10 (4.48)	9 (4.04)	86 (38.57)	118 (52.91)	-	2.60	0.77	น้อย
การแปรรูปผลผลิต	6 (2.69)	11 (4.93)	69 (30.94)	137 (61.43)	-	2.49	0.72	น้อย
รวม						3.15	0.81	ปานกลาง

หมายเหตุ การแปลผลระดับความต้องการ

มากที่สุด ค่าคะแนนเฉลี่ย 4.21-5.00	มาก ค่าคะแนนเฉลี่ย 3.41-4.20	น้อยที่สุด ค่าคะแนนเฉลี่ย 1.00-1.80
ปานกลาง ค่าคะแนนเฉลี่ย 2.61-3.40	น้อย ค่าคะแนนเฉลี่ย 1.81-2.60	

ตาราง 8 จำนวน ร้อยละ ค่าเฉลี่ย และความต้องการ โครงการส่งเสริมการเกษตรด้านการส่งเสริมการเกษตรของผู้ให้ข้อมูล ด้านงานหัตถกรรม

(n = 223)

ด้านงานหัตถกรรม	ระดับความต้องการ					ค่าเฉลี่ย	ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน	ระดับความต้องการ
	มากที่สุด	มาก	ปานกลาง	น้อย	น้อยที่สุด			
ด้านการตลาด/การจำหน่ายผลผลิต	10 (4.48)	91 (40.81)	74 (33.18)	48 (21.52)	-	3.28	0.85	ปานกลาง
วิธีการทำ	14 (6.28)	82 (36.77)	71 (31.84)	56 (25.11)	-	3.24	0.90	ปานกลาง
ด้านเทคนิคการทำและการออกแบบ	7 (3.14)	91 (40.81)	74 (33.18)	51 (22.87)	-	3.24	0.84	ปานกลาง
รวม						3.26	0.81	ปานกลาง

หมายเหตุ การแปลผลระดับความต้องการ

มากที่สุด ค่าคะแนนเฉลี่ย 4.21-5.00

ปานกลาง ค่าคะแนนเฉลี่ย 2.61-3.40

มาก ค่าคะแนนเฉลี่ย 3.41-4.20

น้อย ค่าคะแนนเฉลี่ย 1.81-2.60

น้อยที่สุด ค่าคะแนนเฉลี่ย 1.00-1.80

ตาราง 9 จำนวน ร้อยละ ค่าเฉลี่ย และความต้องการโครงการส่งเสริมการเกษตรด้านการส่งเสริมการเกษตรของผู้ให้ข้อมูล ด้านอื่นๆ

(n = 223)								
ด้านงานอื่นๆ	ระดับความต้องการ					ค่าเฉลี่ย	ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน	ระดับ
	มากที่สุด	มาก	ปานกลาง	น้อย	น้อยที่สุด			
การวางแผนการผลิต	-	162	20	41	-	3.54	0.79	มาก
		(72.65)	(8.97)	(18.39)				
การทำบัญชีรายรับรายจ่าย	14	148	26	35	-	3.63	0.82	มาก
	(6.28)	(66.37)	(11.66)	(15.70)				
รวม						3.59	0.79	มาก

หมายเหตุ การแปลผลระดับความต้องการ

มากที่สุด ค่าคะแนนเฉลี่ย 4.21-5.00	มาก ค่าคะแนนเฉลี่ย 3.41-4.20	น้อยที่สุด ค่าคะแนนเฉลี่ย 1.00-1.80
ปานกลาง ค่าคะแนนเฉลี่ย 2.61-3.40	น้อย ค่าคะแนนเฉลี่ย 1.81-2.60	

ความต้องการด้านการบริการเกษตรกร

ผลการศึกษา พบว่า ผู้ให้ข้อมูลมีความต้องการ โครงการส่งเสริมการเกษตรด้านความต้องการการบริการเกษตรกร โดยรวมในระดับมาก (ค่าเฉลี่ย 3.89) โดยผู้ให้ข้อมูลมีความต้องการในระดับมากที่สุดในด้านการปลูกพืช (ค่าเฉลี่ย 4.41) มีความต้องการในระดับมากในด้านปัจจัยการผลิต (ค่าเฉลี่ย 4.06) และมีความต้องการในระดับปานกลางในด้านวิธีการส่งเสริม (ค่าเฉลี่ย 3.19) ตามลำดับ (ตาราง 10)

ตาราง 10 ระดับความต้องการ โครงการส่งเสริมการเกษตรด้านความต้องการการบริการเกษตรกร

ด้านความต้องการการบริการเกษตรกร	ค่าเฉลี่ย	ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน	ระดับความต้องการ
วิธีการส่งเสริม	3.19	0.62	ปานกลาง
ปัจจัยการผลิต	4.06	0.69	มาก
การตลาด	4.41	0.99	มากที่สุด
รวม	3.89	0.77	มาก

ด้านวิธีการส่งเสริม

ผลการศึกษาพบว่า ผู้ให้ข้อมูลมีความต้องการ โครงการส่งเสริมการเกษตรเกี่ยวกับด้านการบริการการตลาดด้านวิธีการส่งเสริมโดยรวมในระดับปานกลาง (ค่าเฉลี่ย 3.19) โดยประเด็นที่ผู้ให้ข้อมูลมีความต้องการในระดับมาก คือ 1) การตรวจเยี่ยมและการให้คำแนะนำในพื้นที่ (ค่าเฉลี่ย 3.58) มีความต้องการในระดับปานกลางในประเด็น 1) การติดต่อทางโทรศัพท์ (ค่าเฉลี่ย 3.55) 2) การฝึกอบรม (ค่าเฉลี่ย 3.27) 3) การศึกษาดูงาน (ค่าเฉลี่ย 3.20) และ 4) การจัดแปลงสาธิตในพื้นที่ (ค่าเฉลี่ย 3.14) มีความต้องการในระดับน้อยในประเด็น การสื่อมวลชน (ค่าเฉลี่ย 2.57) ตามลำดับ (ตาราง 11)

จากผลการศึกษาแสดงให้เห็นว่าผู้ให้ข้อมูลมีความต้องการ โครงการส่งเสริมการเกษตรเกี่ยวกับด้านการบริการการตลาดด้านวิธีการส่งเสริมในระดับมากในประเด็นการตรวจเยี่ยมและการให้คำแนะนำในพื้นที่ ทั้งนี้เนื่องมาจากการที่เจ้าหน้าที่โครงการไปเยี่ยมและการให้คำแนะนำกับเกษตรกรโดยตรง ทำให้เป็นการสร้างความมั่นใจและความเป็นกันเองให้กับเกษตรกร

และทำให้เจ้าหน้าที่เข้าไปอยู่ในเหตุการณ์จริงที่เกษตรกรประสบอยู่ ทำให้สามารถช่วยเหลือหรือให้คำแนะนำแก่เกษตรกร ได้อย่างชัดเจน

ด้านปัจจัยการผลิต

ผลการศึกษาพบว่า ผู้ให้ข้อมูลมีความต้องการ โครงการส่งเสริมการเกษตรเกี่ยวกับการบริการการตลาดด้านปัจจัยการผลิตโดยรวมในระดับมาก (ค่าเฉลี่ย 4.06) โดยประเด็นที่ผู้ให้ข้อมูลมีความต้องการในระดับมากที่สุด คือ 1) การจัดหาแหล่งสารเคมีที่ได้มาตรฐานและมีราคาถูก (ค่าเฉลี่ย 4.67) 2) การจัดหาแหล่งเครื่องทุ่นแรงทางการเกษตรราคาถูก (ค่าเฉลี่ย 4.48) 3) การจัดหาแหล่งปุ๋ยเคมี และปุ๋ยชีวภาพ ที่ได้มาตรฐานและมีราคาถูก (ค่าเฉลี่ย 4.46) มีความต้องการในระดับมากในประเด็น 1) การจัดหาแหล่งพันธุ์สัตว์ที่ดีและให้ผลผลิตสูง (ค่าเฉลี่ย 4.04) 2) การจัดหาแหล่งพันธุ์พืชที่ดีและให้ผลผลิตสูง (ค่าเฉลี่ย 3.92) และมีความต้องการในระดับปานกลางในประเด็น การจัดหาแหล่งบริการสินเชื่อ (ค่าเฉลี่ย 2.79) (ตาราง 12)

จากผลการศึกษาแสดงให้เห็นว่าผู้ให้ข้อมูลมีความต้องการ โครงการส่งเสริมการเกษตรเกี่ยวกับการบริการการตลาดด้านปัจจัยการผลิตในระดับมากที่สุดในประเด็นการจัดหาแหล่งสารเคมีที่ได้มาตรฐานและมีราคาถูก การจัดหาแหล่งเครื่องทุ่นแรงทางการเกษตรราคาถูก และการจัดหาแหล่งปุ๋ยเคมี และปุ๋ยชีวภาพ ที่ได้มาตรฐานและมีราคาถูก ทั้งนี้เนื่องมาจากปัจจัยการผลิตถือว่าเป็นสิ่งสำคัญในการผลิต หากเกษตรกร ได้ซื้อปัจจัยการผลิตไม่ว่าจะเป็นสารเคมี เครื่องทุ่นแรง ตลอดจนปุ๋ยเคมี และปุ๋ยชีวภาพ ที่มีคุณภาพและราคาถูก ก็จะเป็นการช่วยลดต้นทุนให้เกษตรกร ได้เป็นอย่างมาก และส่งผลต่อผลตอบแทนที่มากขึ้นเช่นเดียวกัน

ด้านการตลาด

ผลการศึกษาพบว่า ผู้ให้ข้อมูลมีความต้องการ โครงการส่งเสริมการเกษตรเกี่ยวกับการบริการการตลาดด้านการตลาดโดยรวมในระดับมากที่สุด (ค่าเฉลี่ย 4.41) โดยประเด็นที่ผู้ให้ข้อมูลมีความต้องการในระดับมากที่สุด คือ 1) การประกันราคารับซื้อผลผลิต (ค่าเฉลี่ย 4.58) 2) การให้ข้อมูลข่าวสารทางการตลาด (ค่าเฉลี่ย 4.55) 3) มีความต้องการในระดับมากในประเด็น การจัดหาแหล่งตลาดรับซื้อผลผลิต (ค่าเฉลี่ย 4.11) (ตาราง 13)

จากผลการศึกษาแสดงให้เห็นว่าผู้ให้ข้อมูลมีความต้องการ โครงการส่งเสริมการเกษตรเกี่ยวกับการบริการการตลาดด้านการตลาดในระดับมากที่สุด เกี่ยวกับการประกันราคารับซื้อผลผลิต และการให้ข้อมูลข่าวสารทางการตลาด ทั้งนี้เนื่องมาจากการรับประกันราคารับซื้อเป็นการสร้างความมั่นใจให้กับเกษตรกรในเรื่องของรายได้เช่นเดียวกัน

ตาราง 11 จำนวน ร้อยละ ค่าเฉลี่ย และความต้องการโครงการส่งเสริมการเกษตรการบริการการเกษตรของผู้ให้ข้อมูล ด้านวิธีการส่งเสริม

(n = 223)

วิธีการส่งเสริม	ระดับความต้องการ					ค่าเฉลี่ย	ส่วนเบี่ยงเบน มาตรฐาน	ระดับ ความต้องการ
	มากที่สุด	มาก	ปานกลาง	น้อย	น้อยที่สุด			
การตรวจเยี่ยมและการให้คำแนะนำในพื้นที่	32 (14.35)	99 (44.39)	59 (26.46)	33 (14.80)	-	3.58	0.91	มาก
การติดต่อทางโทรศัพท์	-	111 (49.78)	78 (34.98)	34 (15.25)	-	3.35	0.73	ปานกลาง
การฝึกอบรม	-	98 (43.95)	88 (39.46)	37 (16.59)	-	3.27	0.73	ปานกลาง
การศึกษาดูงาน	-	94 (42.15)	80 (35.87)	49 (21.97)	-	3.20	0.78	ปานกลาง
การจัดแปลงสาธิตในพื้นที่	-	85 (38.12)	84 (37.67)	54 (24.22)	-	3.14	0.78	ปานกลาง
การสื่อมวลชน	-	18 (8.07)	92 (41.26)	113 (50.67)	-	2.57	0.64	น้อย
รวม						3.19	0.62	ปานกลาง

ตาราง 12 จำนวน ร้อยละ ค่าเฉลี่ย และความต้องการโครงการส่งเสริมการเกษตรการบริการการเกษตรของผู้ให้ข้อมูล ด้านปัจจัยการผลิต

(n = 223)

ปัจจัยการผลิต	ระดับความต้องการ					ค่าเฉลี่ย	ส่วนเบี่ยงเบน มาตรฐาน	ระดับ ความต้องการ
	มากที่สุด	มาก	ปานกลาง	น้อย	น้อยที่สุด			
การจัดหาแหล่งสารเคมีที่ได้มาตรฐานและมี ราคาถูก	187 (83.86)	14 (6.28)	6 (2.69)	16 (7.17)	-	4.67	0.84	มากที่สุด
การจัดหาแหล่งเครื่องทุ่นแรงทางการเกษตร ราคาถูก	172 (77.13)	16 (7.17)	6 (2.69)	29 (13.00)	-	4.48	1.04	มากที่สุด
การจัดหาแหล่งปุ๋ยเคมี และปุ๋ยชีวภาพ ที่ได้ มาตรฐานและมีราคาถูก	172 (77.13)	12 (5.38)	9 (4.04)	30 (13.45)	-	4.46	1.07	มากที่สุด
การจัดหาแหล่งพันธุ์สัตว์ที่ดีและให้ผลผลิตสูง	123 (55.16)	33 (14.80)	19 (8.52)	48 (21.52)	-	4.04	1.23	มาก
การจัดหาแหล่งพันธุ์พืชที่ดีและให้ผลผลิตสูง	128 (57.40)	12 (5.38)	21 (9.42)	62 (27.80)	-	3.92	1.34	มาก
การจัดหาแหล่งบริการสินเชื่อ	48 (21.52)	6 (2.69)	60 (26.91)	69 (30.94)	40 (17.94)	2.79	1.37	ปานกลาง
รวม						4.06	0.69	มาก

หมายเหตุ น้อยที่สุด ไม่มีผู้ตอบ

ตาราง 13 จำนวน ร้อยละ ค่าเฉลี่ย และความต้องการโครงการส่งเสริมการเกษตรการบริการการเกษตรของผู้ให้ข้อมูล ด้านการตลาด

(n = 223)

ด้านการตลาด	ระดับความต้องการ					ค่าเฉลี่ย	ส่วนเบี่ยงเบน มาตรฐาน	ระดับ ความต้องการ
	มากที่สุด	มาก	ปานกลาง	น้อย	น้อยที่สุด			
การประกันราคารับซื้อผลผลิต	181 (81.17)	15 (6.73)	3 (1.35)	24 (10.76)	-	4.58	0.96	มากที่สุด
การให้ข้อมูลข่าวสารทางการตลาด	174 (78.03)	22 (9.87)	2 (0.90)	25 (11.21)	-	4.55	0.97	มากที่สุด
การจัดหาแหล่งตลาดรับซื้อผลผลิต	148 (66.37)	12 (5.38)	14 (6.28)	37 (16.59)	12 (5.38)	4.11	1.37	มาก
รวม						4.41	0.99	มากที่สุด

หมายเหตุ การแปลผลระดับการยอมรับมากที่สุด ค่าคะแนนเฉลี่ย 4.21-5.00 มาก ค่าคะแนนเฉลี่ย 3.41-4.20
ปานกลาง ค่าคะแนนเฉลี่ย 2.61-3.40 น้อย ค่าคะแนนเฉลี่ย 1.81-2.60 น้อยที่สุด ค่าคะแนนเฉลี่ย 1.00-1.80

ส่วนที่ 3 ความสัมพันธ์ระหว่างปัจจัยลักษณะบุคคล เศรษฐกิจ และสังคม กับความต้องการโครงการส่งเสริมการเกษตรของผู้ให้ข้อมูล

การศึกษาความสัมพันธ์ระหว่างปัจจัยลักษณะบุคคล เศรษฐกิจ และสังคม กับความต้องการโครงการส่งเสริมการเกษตร สถิติที่ใช้วิเคราะห์ปัจจัยที่มีผลต่อการมีส่วนร่วมในการจัดการประชุมเชิงความสัมพันธ์ ได้แก่ การวิเคราะห์การถดถอยพหุแบบปกติ (ตาราง 14)

ซึ่งในวิเคราะห์ครั้งนี้แบ่งเป็น 2 ส่วนคือ การวิเคราะห์การถดถอยพหุธรรมดา (Multiple Regression Analysis) เพื่อศึกษาความสัมพันธ์ระหว่างคุณสมบัติทั่วไปกับปัจจัยความต้องการโครงการส่งเสริมการเกษตรของเกษตรกร ว่ามีความสัมพันธ์กันหรือไม่อย่างไร ซึ่งก่อนที่จะวิเคราะห์การถดถอยเพื่อศึกษาความสัมพันธ์ของปัจจัยต่างๆ ที่มีผลต่อความต้องการโครงการส่งเสริมการเกษตรของเกษตรกรนั้น จะขอนำเสนอค่าสัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์ของเพียร์สัน (Pearson's correlation)

จากตาราง 15 เป็นค่าสหสัมพันธ์ของตัวแปรอิสระแต่ละตัวกับตัวแปรตาม (partial correlation) ที่สัมพันธ์ในทิศทางบวก ได้แก่ ระดับการศึกษา จำนวนสมาชิกในครัวเรือน ลักษณะการถือครองที่ดิน ขนาดพื้นที่ทำการเกษตร รายได้ ระยะเวลาในการเป็นสมาชิก ประสบการณ์ในการทำการเกษตร จำนวนแรงงานที่ใช้ในการเกษตร การเป็นสมาชิกกลุ่ม การเปิดรับแหล่งการเรียนรู้ ข่าวสารการเกษตร การติดต่อกับโครงการหลวงแกน้อย และประสบการณ์ในการฝึกอบรม ส่วนตัวแปรอิสระที่เหลือ มีความสัมพันธ์ทางลบกันและค่าสัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์ของตัวแปรอิสระต่างๆ มีด้วยกันมีค่าค่อนข้างต่ำ แสดงถึงการไม่มีความสัมพันธ์ระหว่างตัวแปรอิสระด้วยกัน (Multicollinearity) ซึ่งเป็นเงื่อนไขของการวิเคราะห์การถดถอย ดังนั้นจึงสามารถนำตัวแปรอิสระเหล่านี้มาวิเคราะห์หาความสัมพันธ์ในรูปแบบของสมการถดถอยได้

ตาราง 14 ตัวแปรที่ใช้ในการศึกษาความต้องการ โครงการส่งเสริมการเกษตรของเกษตรกร

ตัวแปร	รายละเอียด	การวัด/รหัส
ตัวแปรตาม		รวมตัวแปร
WANT	ความต้องการโครงการส่งเสริมการเกษตร	$(EXTEN + SERVE)/2$
ประกอบด้วยตัวแปร 2 ตัว		
EXTEN	ความต้องการการส่งเสริมการเกษตร	คะแนน 1-5
SERVE	ความต้องการการบริการการเกษตร	คะแนน 1-5
ตัวแปรอิสระ		
SEX	เพศ	ชาย = 1 หญิง = 0
AGE	อายุ	จำนวน (ปี)
EDU	ระดับการศึกษา	จำนวน (ปี)
NUM	จำนวนสมาชิกในครัวเรือน	จำนวน (คน)
LAND	ลักษณะการถือครองที่ดิน	โฉนด = 1 แบบอื่นๆ = 0
LAND1	ขนาดพื้นที่ทำการเกษตร	จำนวน (ไร่)
INCOME	รายได้	จำนวน (บาท)
TIME	ระยะเวลาในการเป็นสมาชิก	จำนวน (ปี)
AGRI	ประสบการณ์ในการทำการเกษตร	จำนวน (ปี)
LABOR	จำนวนแรงงานที่ใช้ในการเกษตร	จำนวน (คน)
MEMBER	การเป็นสมาชิกกลุ่ม	จำนวน (กลุ่ม)
INFOR	การเปิดรับแหล่งการเรียนรู้ข่าวสารการเกษตร	จำนวน (ข่าวสาร)
CONTACT	การติดต่อกับโครงการหลวงแกน้อย	จำนวน (ครั้ง)
TRAIN	ประสบการณ์ในการฝึกอบรม	จำนวน (ครั้ง)

ตาราง 15 เมตริกซ์ความสัมพันธ์ระหว่างตัวแปรอิสระกับตัวแปรตามที่ใช้ในการวิเคราะห์

ตัวแปร	WANT	SEX	AGE	EDU	NUM	LAND	LAND1	INCOME	TIME	AGRI	LABOR	MEMBER	INFOR	CONTACT
SEX	-0.047													
AGE	-0.014	-0.075												
EDU	.299**	.302**	-.200**											
NUM	.271**	.134*	-0.064	.285**										
LAND	.373**	0.059	.243**	.267**	-0.082									
LAND1	.475**	0.117	0.089	.328**	.180**	.628**								
INCOME	.441**	0.052	0.09	.264**	.151*	.636**	.786**							
TIME	0.001	-0.121	.173**	-0.065	-.136*	.198**	0.079	0.038						
AGRI	.309**	-0.007	.344**	0.06	.177**	.260**	.352**	.319**	.132*					
LABOR	.286**	.208**	.141*	.161*	.198**	.422**	.468**	.391**	0.036	.302**				
MEMBER	.240**	-0.12	0.026	-0.111	-.154*	.466**	.381**	.363**	-0.116	-0.12	0.108			
INFOR	.556**	0.106	0.073	.271**	-0.043	.673**	.656**	.666**	0.03	.290**	.457**	.475**		
CONTACT	.349**	0.027	-0.047	0.128	-0.04	-0.013	0.103	.294**	-.142*	.269**	.142*	-.157*	.415**	
TRAIN	.158*	-0.031	.316**	.151*	-.251**	.269**	.212**	.181**	0.054	.224**	0.108	-0.053	.227**	.264**

การวิเคราะห์ความสัมพันธ์ระหว่างคุณสมบัติทั่วไปกับปัจจัยความต้องการโครงการส่งเสริมการเกษตรของเกษตรกร

สำหรับการวิเคราะห์ความสัมพันธ์ระหว่างคุณสมบัติทั่วไปประกอบด้วย 14 ตัวแปร ได้แก่ เพศ (SEX) อายุ (AGE) ระดับการศึกษา (EDU) จำนวนสมาชิกในครัวเรือน (NUM) ลักษณะการถือครองที่ดิน (LAND) ขนาดพื้นที่ทำการเกษตร (LAND1) รายได้ (INCOME) ระยะเวลาในการเป็นสมาชิก (TIME) ประสบการณ์ในการทำเกษตร (AGRI) จำนวนแรงงานที่ใช้ในการเกษตร (LABOR) การเป็นสมาชิกกลุ่ม (MEMBER) การเปิดรับแหล่งการเรียนรู้ข่าวสารการเกษตร (INFOR) การติดต่อกับโครงการหลวงแกน้อย (CONTACT) และประสบการณ์ในการฝึกอบรม (TRAIN) กับปัจจัยความต้องการ โครงการส่งเสริมการเกษตรของเกษตรกร (WANT) เพื่อต้องการทราบว่า เป็นไปตามกรอบแนวคิดหรือไม่ โดยมีสมการแสดงความสัมพันธ์ดังนี้

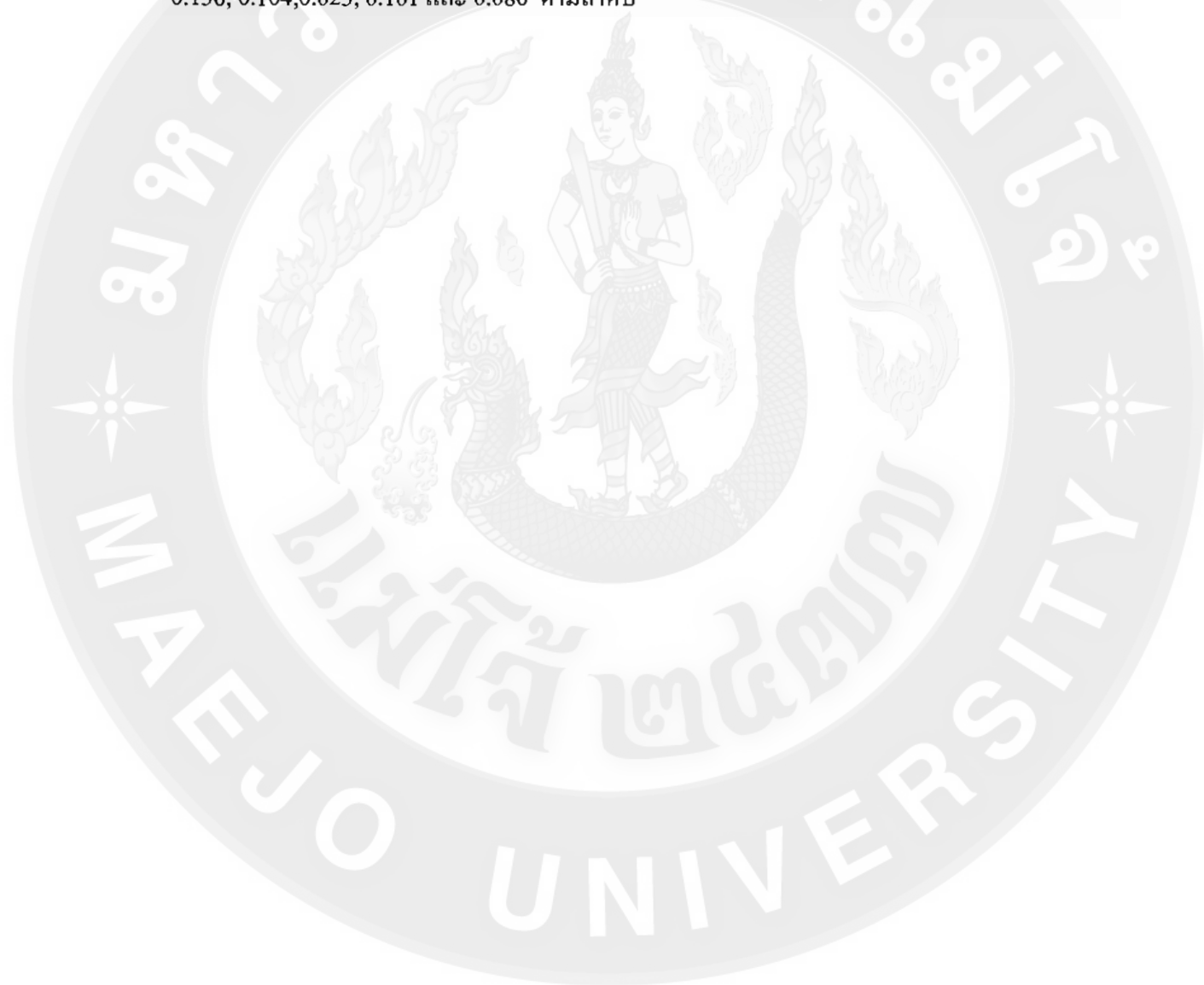
$$\begin{aligned} \text{WANT} = & b_0 + b_1 \text{SEX} + b_2 \text{AGE} + b_3 \text{EDU} + b_4 \text{NUM} + b_5 \text{LAND} + b_6 \text{LAND1} + \\ & b_7 \text{INCOME} + b_8 \text{TIME} + b_9 \text{AGRI} + b_{10} \text{LABOR} + b_{11} \text{MEMBER} + \\ & b_{12} \text{INFOR} + b_{13} \text{CONTACT} + b_{14} \text{TRAIN} \quad \dots(1) \end{aligned}$$

โดยที่ b_0 คือค่าคงที่ และ $b_1, b_2, \dots, b_{14}$ เป็นสัมประสิทธิ์การถดถอยของตัวแปรอิสระ

ผลการวิเคราะห์การถดถอยในตาราง 16 พบว่าตัวแปรอิสระมีความสัมพันธ์กับตัวแปรตาม (ความต้องการ) เป็นการหาความสัมพันธ์ของคุณสมบัติทั่วไปกับความต้องการโครงการส่งเสริมการเกษตร จำนวนมี 5 ตัวแปรที่มีผลต่อความต้องการโครงการส่งเสริมการเกษตร ($\text{Sig} < .05$) ได้แก่ เพศ จำนวนสมาชิกในครัวเรือน การเป็นสมาชิกกลุ่ม การเปิดรับแหล่งการเรียนรู้ข่าวสารการเกษตรและการติดต่อกับโครงการหลวงแกน้อย ที่ระดับนัยสำคัญที่ 0.009, 0.000, 0.026, 0.006 และ 0.001 ตามลำดับ และเมื่อพิจารณาในภาพรวมทุกตัวแปรอิสระแล้ว พบว่าระดับความสัมพันธ์ระหว่างตัวแปรตามและตัวแปรอิสระทุกตัว โดยมีค่า $R^2 = 0.486$ หรือร้อยละ 48.60 นั่นคือ ตัวแปรอิสระทั้งหมดสามารถอธิบายความผันแปรของตัวแปรตาม (ความต้องการโครงการส่งเสริมการเกษตร) ได้ร้อยละ 48.60 ส่วนที่เหลืออีกร้อยละ 51.40 เป็นอิทธิพลจากตัวแปรอื่นๆ

จึงสรุปได้ว่าความต้องการโครงการส่งเสริมการเกษตรกับเพศ (SEX) จำนวนสมาชิกในครัวเรือน (NUM) การเป็นสมาชิกกลุ่ม (MEMBER) การเปิดรับแหล่งการเรียนรู้ข่าวสารการเกษตร (INFOR) และการติดต่อกับโครงการหลวงแกน้อย (CONTACT) โดย b_1, b_4, b_{11}, b_{12} และ b_{13} มีค่าเป็นบวก นั่นคือ ผู้ที่มีเพศ จำนวนสมาชิกในครัวเรือน การเป็นสมาชิกกลุ่ม การเปิดรับแหล่งการเรียนรู้ข่าวสารการเกษตรและการติดต่อกับโครงการหลวงแกน้อย มากจะมีความต้องการโครงการ

ส่งเสริมการเกษตรมากด้วย ซึ่งค่า b_1 เท่ากับ 0.136, b_4 เท่ากับ 0.104, b_{11} เท่ากับ 0.023, b_{12} เท่ากับ 0.101 และ b_{13} เท่ากับ 0.086 หมายความว่า ถ้าเพศ จำนวนสมาชิกในครัวเรือน การเป็นสมาชิกกลุ่ม การเปิดรับแหล่งการเรียนรู้ข่าวสารการเกษตรและการติดต่อกับ โครงการหลวงแกน้อย แต่ละตัวแปร เพิ่มขึ้น 1 หน่วย เมื่อตัวแปรอื่นๆ คงที่ จะทำให้มีความต้องการโครงการส่งเสริมการเกษตรเพิ่มขึ้น 0.136, 0.104, 0.023, 0.101 และ 0.086 ตามลำดับ

ตาราง 16 การวิเคราะห์การถดถอยพหุ ของคุณสมบัติทั่วไปที่มีผลต่อปัจจัยความต้องการโครงการ
ส่งเสริมการเกษตรของเกษตรกร

ตัวแปรอิสระ	ตัวแปรตาม		
	ความต้องการโครงการส่งเสริมการเกษตร		
	b	t	sig
เพศ	0.136	-2.627	0.009
อายุ	-0.004	-1.333	0.184
ระดับการศึกษา	0.057	1.559	0.121
จำนวนสมาชิกในครัวเรือน	0.104	5.186	0.000
ลักษณะการถือครองที่ดิน	0.094	1.04	0.300
ขนาดพื้นที่ทำการเกษตร	0.025	1.691	0.092
รายได้	-9.75E-07	-1.824	0.070
ระยะเวลาในการเป็นสมาชิก	0.009	0.98	0.328
ประสบการณ์ในการทำการเกษตร	0.006	1.569	0.118
จำนวนแรงงานที่ใช้ในการเกษตร	-0.004	-0.44	0.661
การเป็นสมาชิกกลุ่ม	0.023	2.243	0.026
การเปิดรับแหล่งการเรียนรู้ข่าวสารการเกษตร	0.101	2.778	0.006
การติดต่อกับโครงการหลวงแกน้อย	0.086	3.413	0.001
ประสบการณ์ในการฝึกอบรม	0.034	1.134	0.258
ค่าคงที่	2.918	16.868	0.000
R ²		0.486	(48.60%)
SEE		0.350	
F		14.052	
Sig. F		.000*	

การวิเคราะห์ความสัมพันธ์ระหว่างคุณสมบัติทั่วไปกับปัจจัยความต้องการโครงการส่งเสริม
การเกษตรของเกษตรกรในด้านการส่งเสริมการเกษตร

$$\begin{aligned} \text{EXTEN} = & b_0 + b_1 \text{SEX} + b_2 \text{AGE} + b_3 \text{EDU} + b_4 \text{NUM} + b_5 \text{LAND} + b_6 \text{LANDI} \\ & + b_7 \text{INCOME} + b_8 \text{TIME} + b_9 \text{AGRI} + b_{10} \text{LABOR} + b_{11} \text{MEMBER} \\ & + b_{12} \text{INFOR} + b_{13} \text{CONTACT} + b_{14} \text{TRAIN} \quad \dots(2) \end{aligned}$$

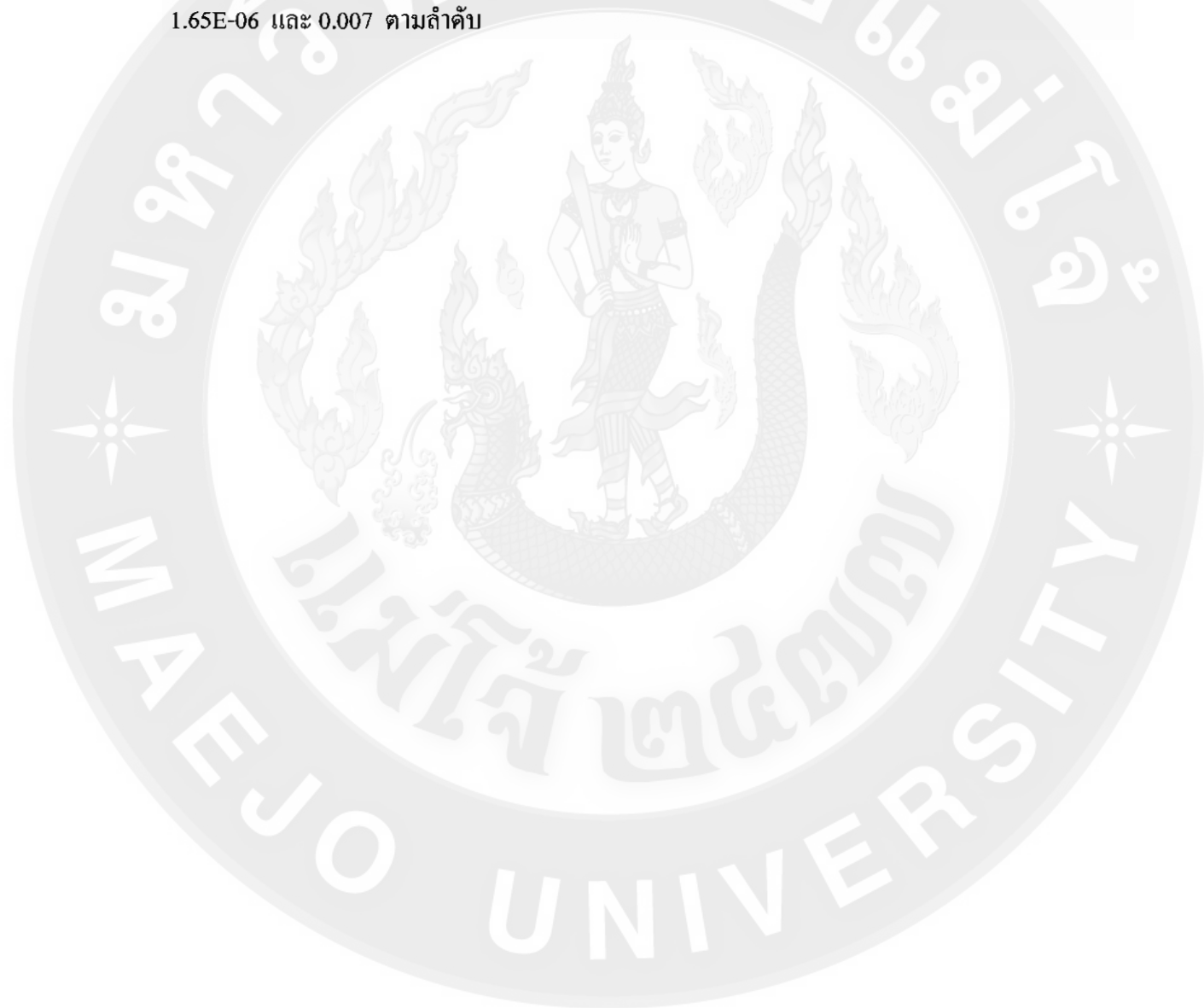
โดยที่ b_0 คือค่าคงที่ และ $b_1, b_2, \dots, b_{14}$ เป็นสัมประสิทธิ์การถดถอยของตัวแปร

อิสระ

ผลการวิเคราะห์การถดถอยในตาราง 17 พบว่าตัวแปรอิสระมีความสัมพันธ์กับตัวแปรตาม (ความต้องการ) เป็นการหาความสัมพันธ์ของคุณสมบัติทั่วไปกับความต้องการโครงการส่งเสริมการเกษตรในด้านการส่งเสริมการเกษตร จำนวนมี 6 ตัวแปรที่มีผลต่อความต้องการโครงการส่งเสริมการเกษตรในด้านการส่งเสริมการเกษตร ได้แก่ เพศ จำนวนสมาชิกในครัวเรือน รายได้ ประสบการณ์ในการทำการเกษตร การเปิดรับแหล่งการเรียนรู้ข่าวสารการเกษตร และการติดต่อกับโครงการหลวงแกน้อย ที่ระดับนัยสำคัญที่ 0.004, 0.002, 0.001, 0.039, 0.005 และ 0.002 ตามลำดับ และเมื่อพิจารณาในภาพรวมทุกตัวแปรอิสระแล้ว พบว่าระดับความสัมพันธ์ระหว่างตัวแปรตามและตัวแปรอิสระทุกตัว โดยมีค่า $R^2 = 0.294$ หรือร้อยละ 29.40 นั่นคือ ตัวแปรอิสระทั้งหมดสามารถอธิบายความผันแปรของตัวแปรตาม (ความต้องการ โครงการส่งเสริมการเกษตรในด้านการส่งเสริมการเกษตร) ได้ร้อยละ 29.40 ส่วนที่เหลืออีกร้อยละ 70.60 เป็นอิทธิพลจากตัวแปรอื่นๆ

จึงสรุปได้ว่าความต้องการ โครงการส่งเสริมการเกษตรในด้านการส่งเสริมการเกษตรในด้านการส่งเสริมการเกษตร ขึ้นกับเพศ (SEX) จำนวนสมาชิกในครัวเรือน (NUM) รายได้ (INCOME) ขนาดพื้นที่ทำการเกษตร (LAND) รายได้ (INCOME) ระยะเวลาในการเป็นสมาชิก (TIME) ประสบการณ์ในการทำการเกษตร (AGRI) การเปิดรับแหล่งการเรียนรู้ข่าวสารการเกษตร (INFOR) และการติดต่อกับโครงการหลวงแกน้อย (CONTACT) โดย b_4, b_{12} และ b_{13} มีค่าเป็นบวก นั่นคือ ผู้ที่มีจำนวนสมาชิกในครัวเรือน การเปิดรับแหล่งการเรียนรู้ข่าวสารการเกษตร และการติดต่อกับโครงการหลวงแกน้อย มากจะมีความต้องการ โครงการส่งเสริมการเกษตรในด้านการส่งเสริมการเกษตร มากด้วย ซึ่งค่า b_4 เท่ากับ 0.056 b_{12} เท่ากับ 0.093 และ b_{13} เท่ากับ 0.071 หมายความว่า ถ้าจำนวนสมาชิกในครัวเรือน การเปิดรับแหล่งการเรียนรู้ข่าวสารการเกษตร และการติดต่อกับโครงการหลวงแกน้อย เพิ่มขึ้น 1 หน่วย จะทำให้มีความต้องการโครงการส่งเสริมการเกษตรในด้านการส่งเสริมการเกษตรเพิ่มขึ้น 0.056, 0.093 และ 0.071 ตามลำดับ ส่วน b_1, b_2

และ b_9 มีค่าเป็นลบ นั่นคือ ผู้ที่มีเพศ รายได้ และประสบการณ์ในการทำการเกษตร น้อยจะมีความต้องการโครงการส่งเสริมการเกษตรมาก ซึ่งค่า b_1 เท่ากับ -0.136 b_7 เท่ากับ $-1.65E-06$ และ b_9 เท่ากับ -0.007 หมายความว่า ถ้าเพศ รายได้ และประสบการณ์ในการทำการเกษตร เพิ่มขึ้น 1 หน่วย จะทำให้มีความต้องการ โครงการส่งเสริมการเกษตรในด้านการส่งเสริมการเกษตรลดลง 0.136 , $1.65E-06$ และ 0.007 ตามลำดับ

ตาราง 17 การวิเคราะห์การถดถอยพหุ ของคุณสมบัติทั่วไปที่มีผลต่อปัจจัยความต้องการโครงการ
ส่งเสริมการเกษตรของเกษตรกรในด้านการส่งเสริมการเกษตร

ตัวแปรอิสระ	ตัวแปรตาม		
	ความต้องการโครงการส่งเสริมการเกษตร		
	ด้านการส่งเสริมการเกษตร		
	b	t	sig
เพศ	-0.136	-2.91	0.004
อายุ	-0.005	-1.747	0.082
ระดับการศึกษา	0.052	1.575	0.117
จำนวนสมาชิกในครัวเรือน	0.056	3.103	0.002
ลักษณะการถือครองที่ดิน	0.024	0.298	0.766
ขนาดพื้นที่ทำการเกษตร	0.018	1.367	0.173
รายได้	-1.65E-06	-3.417	0.001
ระยะเวลาในการเป็นสมาชิก	0.015	1.908	0.058
ประสบการณ์ในการทำการเกษตร	-0.007	-2.075	0.039
จำนวนแรงงานที่ใช้ในการเกษตร	-0.006	-0.76	0.448
การเป็นสมาชิกกลุ่ม	0.011	1.166	0.245
การเปิดรับแหล่งการเรียนรู้ข่าวสาร			
การเกษตร	0.093	2.845	0.005
การติดต่อกับโครงการหลวงแกน้อย	0.071	3.157	0.002
ประสบการณ์ในการฝึกอบรม	0.041	1.52	0.130
ค่าคงที่	3.317	21.259	0.000
R ²		0.294 (29.40%)	
SEE		0.316	
F		6.189	
Sig. F		.000 [*]	

การวิเคราะห์ความสัมพันธ์ระหว่างคุณสมบัติทั่วไปกับปัจจัยความต้องการโครงการส่งเสริมการเกษตรของเกษตรกรในด้านการบริการการเกษตร

$$\begin{aligned} \text{SERVE} = & b_0 + b_1 \text{SEX} + b_2 \text{AGE} + b_3 \text{EDU} + b_4 \text{NUM} + b_5 \text{LAND} + b_6 \text{LAND1} \\ & + b_7 \text{INCOME} + b_8 \text{TIME} + b_9 \text{AGRI} + b_{10} \text{LABOR} + b_{11} \text{MEMBER} \\ & + b_{12} \text{INFOR} + b_{13} \text{CONTACT} + b_{14} \text{TRAIN} \dots (3) \end{aligned}$$

โดยที่ b_0 คือค่าคงที่ และ $b_1, b_2, \dots, b_{14}$ เป็นสัมประสิทธิ์การถดถอยของตัวแปรอิสระ

อิสระ

ผลการวิเคราะห์การถดถอยในตาราง 16 พบว่าตัวแปรอิสระมีความสัมพันธ์กับตัวแปรตาม (ความต้องการ) เป็นการหาความสัมพันธ์ของคุณสมบัติทั่วไปกับความต้องการโครงการส่งเสริมการเกษตรในด้านการบริการการเกษตร จำนวนมี 6 ตัวแปรที่มีผลต่อความต้องการโครงการส่งเสริมการเกษตรได้แก่ เพศ จำนวนสมาชิกในครัวเรือน ประสบการณ์ในการทำ การเกษตร การเป็นสมาชิกกลุ่ม การเปิดรับแหล่งการเรียนรู้ข่าวสารการเกษตร และการติดต่อกับโครงการหลวงแกน้อย ที่ระดับนัยสำคัญที่ 0.045, 0.000, 0.000, 0.009, 0.023 และ 0.003 ตามลำดับ และเมื่อพิจารณาในภาพรวมทุกตัวแปรอิสระแล้ว พบว่าระดับความสัมพันธ์ระหว่างตัวแปรตามและตัวแปรอิสระทุกตัว โดยมีค่า $R^2 = 0.583$ หรือร้อยละ 58.30 นั่นคือ ตัวแปรอิสระทั้งหมดสามารถอธิบายความผันแปรของตัวแปรตาม (ความต้องการโครงการส่งเสริมการเกษตรในด้านการบริการการเกษตร) ได้ร้อยละ 58.30 ส่วนที่เหลืออีกร้อยละ 41.70 เป็นอิทธิพลจากตัวแปรอื่นๆ

จึงสรุปได้ว่าความต้องการโครงการส่งเสริมการเกษตรในด้านการบริการการเกษตรขึ้นกับเพศ (SEX) จำนวนสมาชิกในครัวเรือน (NUM) ประสบการณ์ในการทำ การเกษตร (AGRI) การเป็นสมาชิกกลุ่ม (MEMBER) การเปิดรับแหล่งการเรียนรู้ข่าวสารการเกษตร (INFOR) และการติดต่อกับโครงการหลวงแกน้อย (CONTACT) โดย $b_1, b_4, b_9, b_{11}, b_{12}$ และ b_{13} มีค่าเป็นบวก นั่นคือ ผู้ที่มีเพศ จำนวนสมาชิกในครัวเรือน ประสบการณ์ในการทำ การเกษตร การเป็นสมาชิกกลุ่ม การเปิดรับแหล่งการเรียนรู้ข่าวสารการเกษตร และการติดต่อกับโครงการหลวงแกน้อย มากจะมีความต้องการโครงการส่งเสริมการเกษตรในด้านการบริการการเกษตรมากด้วย ซึ่งค่า b_1 เท่ากับ 0.136 b_4 เท่ากับ 0.151 b_9 เท่ากับ 0.018 b_{11} เท่ากับ 0.036 b_{12} เท่ากับ 0.108 และ b_{13} เท่ากับ 0.100 หมายความว่า ถ้าเพศ จำนวนสมาชิกในครัวเรือน ประสบการณ์ในการทำ การเกษตร การเป็นสมาชิกกลุ่ม การเปิดรับแหล่งการเรียนรู้ข่าวสารการเกษตรและการติดต่อกับโครงการหลวงแกน้อย เพิ่มขึ้น 1 หน่วย จะทำให้มีความต้องการโครงการส่งเสริมการเกษตรในด้านการบริการการเกษตรเพิ่มขึ้น 0.136, 0.151, 0.018, 0.036, 0.108 และ 0.100 ตามลำดับ

ตาราง 18 การวิเคราะห์การถดถอยพหุ ของคุณสมบัติทั่วไปที่มีผลต่อปัจจัยความต้องการโครงการส่งเสริมการเกษตรในด้านการบริการการเกษตร

ตัวแปรอิสระ	ตัวแปรตาม ความต้องการโครงการส่งเสริมการเกษตรใน ด้านการบริการการเกษตร		
	b	t	sig
เพศ	0.136	-2.019	0.045
อายุ	-0.003	-0.837	0.404
ระดับการศึกษา	0.062	1.304	0.194
จำนวนสมาชิกในครัวเรือน	0.151	5.817	0.000
ลักษณะการถือครองที่ดิน	0.164	1.391	0.166
ขนาดพื้นที่ทำการเกษตร	0.032	1.650	0.100
รายได้	-3.03E-07	-0.434	0.664
ระยะเวลาในการเป็นสมาชิก	0.002	0.184	0.854
ประสบการณ์ในการทำการเกษตร	0.018	3.848	0.000
จำนวนแรงงานที่ใช้ในการเกษตร	-0.002	-0.149	0.882
การเป็นสมาชิกกลุ่ม	0.036	2.637	0.009
การเปิดรับแหล่งการเรียนรู้ข่าวสาร			
การเกษตร	0.108	2.297	0.023
การติดต่อกับโครงการหลวงแกน้อย	0.100	3.056	0.003
ประสบการณ์ในการฝึกอบรม	0.027	0.689	0.492
ค่าคงที่	2.519	11.186	0.000
R ²		0.583 (58.30%)	
SEE		0.456	
F		20.789	
Sig. F		.000*	

ปัญหาและอุปสรรคในการดำเนินการร่วมกับศูนย์พัฒนาโครงการหลวงแกน้อย

ผลการการศึกษาปัญหาและอุปสรรคในการดำเนินการร่วมกับศูนย์พัฒนาโครงการหลวงแกน้อย มีดังนี้

1. ด้านการส่งเสริมการเกษตร
 - 1.1 ขาดแรงงานในการเก็บเกี่ยว
 - 1.2 พ่อค้าคนกลางกดราคารับซื้อ
 - 1.3 การจัดการระบบฟาร์มเลี้ยงสัตว์ที่เกษตรกรใช้ต้นทุนสูง
2. ด้านการบริการการเกษตร
 - 2.1 ขาดแคลนแหล่งพันธุ์พืชและสัตว์ที่ดีและให้ผลผลิตสูง
 - 2.2 ขาดแคลนเงินลงทุนในการทำการเกษตร
 - 2.3 ปัจจัยการผลิตมีราคาสูง
 - 2.4 การรับรู้ข่าวสารเกี่ยวกับการเกษตรและการตลาดน้อย

บทที่ 5

สรุป อภิปรายผล และข้อเสนอแนะ

การวิจัยเรื่อง “ความต้องการโครงการส่งเสริมการเกษตรของเกษตรกรในศูนย์พัฒนาโครงการหลวงแกน้อย อำเภอเชียงดาว จังหวัดเชียงใหม่” สามารถสรุปผลการวิจัยได้ดังนี้

สรุปผลการวิจัย

ลักษณะส่วนบุคคล สถานภาพทางเศรษฐกิจ และสังคมของผู้ให้ข้อมูล

ผลการวิจัยลักษณะส่วนบุคคล พบว่า เป็นเพศชายและเพศหญิงในสัดส่วนใกล้เคียงกัน มีอายุเฉลี่ยประมาณ 41 ปี โดยมีผู้ให้ข้อมูลที่อายุน้อยที่สุดคือ 20 ปี และผู้ให้ข้อมูลที่มีอายุมากที่สุดคือ 66 ปี เกือบครึ่งหนึ่งไม่เคยได้รับการศึกษา มีสมาชิกภายในครอบครัวเฉลี่ย 3.14 คน น้อยที่สุดคือ 1 คน และมากที่สุดคือ 7 คน

ผลการศึกษาลักษณะทางเศรษฐกิจ พบว่า ผู้ให้ข้อมูลเกือบสองในสามมีสภาพการถือครองที่ดินเป็นโฉนด มีขนาดของพื้นที่ถือครองเฉลี่ย 5.58 ไร่ มีจำนวนพื้นที่ถือครองน้อยที่สุดคือ 0.5 ไร่ และมากที่สุดคือ 16 ไร่ มีขนาดของพื้นที่ทำการเกษตรเฉลี่ย 4.59 ไร่ ประกอบอาชีพปลูกพืชมีรายได้ในภาคการเกษตรมีรายได้เฉลี่ย 148,622.45 บาทต่อปี ประกอบอาชีพนอกภาคการเกษตรอาชีพรับจ้าง รายได้นอกภาคการเกษตรทั้งหมดเฉลี่ย 18,520.83 บาทต่อปี โดยมีรายได้ทั้งในภาคเกษตรและนอกภาคการเกษตรทั้งหมดเฉลี่ย 137,392.38 บาทต่อปี

ผลการศึกษาลักษณะทางสังคม พบว่า ผู้ให้ข้อมูลเป็นสมาชิกโครงการหลวงมาเป็นระยะเวลาเฉลี่ย 5.72 ปี โดยเป็นสมาชิกโครงการน้อยที่สุด 1 ปี และมากที่สุด 12 ปี มีประสบการณ์ในการทำการเกษตร เฉลี่ย 15.16 ปี โดยมีประสบการณ์น้อยที่สุดคือ 1 ปี และมากที่สุดคือ 45 ปี มีจำนวนแรงงานที่ใช้ในการเกษตรเฉลี่ย 4.81 คน โดยมีจำนวนแรงงานที่ใช้ในการเกษตรน้อยที่สุดคือ 1 คน และมากที่สุดคือ 17 คน เป็นสมาชิกสหกรณ์การเกษตรและธนาคารเพื่อการเกษตรและสหกรณ์การเกษตร ได้รับข่าวสารการเกษตรจากสื่อโทรทัศน์และเพื่อนบ้าน เคยติดต่อกับเจ้าหน้าที่โครงการหลวงจำนวน 1 ครั้งต่อฤดูกาลผลิต ไม่เคยได้รับการฝึกอบรมเลขในฤดูกาลผลิตที่ผ่านมา

ระดับความต้องการโครงการส่งเสริมการเกษตรของผู้ให้ข้อมูล

การส่งเสริมการเกษตร พบว่า ผู้ให้ข้อมูลมีความต้องการโครงการส่งเสริมการเกษตรด้านการส่งเสริมการเกษตรโดยรวมในระดับมาก โดยผู้ให้ข้อมูลมีความต้องการในระดับมากในด้านการปลูกพืช และด้านอื่นๆ และมีความต้องการในระดับปานกลางในด้านงานหัตถกรรม และด้านการเลี้ยงสัตว์ ตามลำดับ เมื่อพิจารณาในแต่ละประเด็นพบว่า

1. **ด้านการปลูกพืช** ผู้ให้ข้อมูลมีความต้องการโดยรวมในระดับมาก โดยประเด็นที่ผู้ให้ข้อมูลมีความต้องการในระดับมากที่สุด คือ 1) การป้องกันกำจัดแมลงศัตรูพืช 2) การป้องกันกำจัดศัตรูพืช 3) การใส่ปุ๋ย/การบำรุงดูแลรักษาสภาพดิน และ 4) การเก็บเกี่ยวผลผลิต มีความต้องการในระดับมากในประเด็น 1) การจัดการหลังการเก็บเกี่ยว 2) การเตรียมดิน 3) การตลาด/การจำหน่ายผลผลิต และ 4) วิธีการแปรรูปผลผลิต และมีความต้องการในระดับน้อยในประเด็นการบรรจุหีบห่อ ตามลำดับ

2. **ด้านการเลี้ยงสัตว์** ผู้ให้ข้อมูลมีความต้องการโดยรวมในระดับปานกลาง โดยประเด็นที่ผู้ให้ข้อมูลมีความต้องการในระดับมากที่สุด คือ 1) การคัดเลือกพันธุ์ 2) การให้อาหารสัตว์เลี้ยง มีความต้องการในระดับปานกลางในประเด็น 1) เทคนิคและวิธีการเลี้ยง 2) การเตรียมโรงเรือน 3) การใช้วัคซีนและการป้องกันโรคระบาด และ 4) การตลาด/การจำหน่ายผลผลิต และมีความต้องการในระดับน้อยในประเด็น 1) การจัดการระบบฟาร์ม และ 2) การแปรรูปผลผลิต

3. **ด้านงานหัตถกรรม** ผู้ให้ข้อมูลมีความต้องการโดยรวมในระดับปานกลาง โดยประเด็นที่ผู้ให้ข้อมูลมีความต้องการในระดับปานกลางทุกประเด็น คือ 1) ด้านการตลาด/การจำหน่ายผลผลิต 2) วิธีการทำ และ 3) ด้านเทคนิคการทำและการออกแบบ ตามลำดับ

4. **ด้านอื่นๆ** ผู้ให้ข้อมูลมีความต้องการโดยรวมในระดับมาก โดยประเด็นที่ผู้ให้ข้อมูลมีความต้องการในระดับมากที่สุด คือ 1) การทำบัญชีรายรับรายจ่าย และ 2) การวางแผนการผลิต ตามลำดับ

การบริการการเกษตร พบว่า ผู้ให้ข้อมูลมีความต้องการโครงการส่งเสริมการเกษตรด้านความต้องการการบริการการเกษตรโดยรวมในระดับมาก โดยผู้ให้ข้อมูลมีความต้องการในระดับมากที่สุดในการปลูกพืช มีความต้องการในระดับมากในด้านปัจจัยการผลิต และมีความต้องการในระดับปานกลางในด้านวิธีการส่งเสริม ตามลำดับ เมื่อพิจารณาในแต่ละประเด็นพบว่า

1. ด้านวิธีการส่งเสริม ผู้ให้ข้อมูลมีความต้องการโดยรวมในระดับปานกลาง โดยประเด็นที่ผู้ให้ข้อมูลมีความต้องการในระดับมาก คือ 1) การตรวจเยี่ยมและการให้คำแนะนำในพื้นที่ที่มีความต้องการในระดับปานกลางในประเด็น 1) การติดต่อทางโทรศัพท์ 2) การฝึกอบรม 3) การศึกษาดูงาน และ 4) การจัดแปลงสาธิตในพื้นที่ที่มีความต้องการในระดับน้อยในประเด็น การเชื่อมวลชน ตามลำดับ

2. ด้านปัจจัยการผลิต ผู้ให้ข้อมูลมีความต้องการโดยรวมในระดับมาก โดยประเด็นที่ผู้ให้ข้อมูลมีความต้องการในระดับมากที่สุด คือ 1) การจัดหาแหล่งสารเคมีที่ได้มาตรฐานและมีราคาถูก 2) การจัดหาแหล่งเครื่องทุนแรงทางการเกษตรราคาถูก 3) การจัดหาแหล่งปุ๋ยเคมี และปุ๋ยชีวภาพ ที่ได้มาตรฐานและมีราคาถูก มีความต้องการในระดับมากในประเด็น 1) การจัดหาแหล่งพันธุ์สัตว์ที่ดีและให้ผลผลิตสูง 2) การจัดหาแหล่งพันธุ์พืชที่ดีและให้ผลผลิตสูง และมีความต้องการในระดับปานกลางในประเด็น การจัดหาแหล่งบริการสินเชื่อ

3. ด้านการตลาด ผู้ให้ข้อมูลมีความต้องการโดยรวมในระดับมากที่สุด โดยประเด็นที่ผู้ให้ข้อมูลมีความต้องการในระดับมากที่สุด คือ 1) การประกันราคารับซื้อผลผลิต 2) การให้ข้อมูลข่าวสารทางการตลาด 3) มีความต้องการในระดับมากในประเด็น การจัดหาแหล่งตลาดรับซื้อผลผลิต

ความสัมพันธ์ระหว่างปัจจัยลักษณะบุคคล เศรษฐกิจ และสังคม กับความต้องการโครงการส่งเสริมการเกษตรของผู้ให้ข้อมูล

ผลการศึกษาปัจจัยที่มีความสัมพันธ์ระหว่างลักษณะส่วนบุคคล เศรษฐกิจ สังคม กับความต้องการ โครงการส่งเสริมการเกษตร มีดังนี้

โครงการส่งเสริมการเกษตรในภาพรวม พบว่า มีตัวแปรอิสระจำนวนมี 5 ตัวแปรที่มีผลต่อความต้องการโครงการส่งเสริมการเกษตร ได้แก่ เพศ จำนวนสมาชิกในครัวเรือน การเป็นสมาชิกกลุ่ม การเปิดรับแหล่งการเรียนรู้ข่าวสารการเกษตรและการติดต่อกับโครงการหลวงแกนน้อย ที่ระดับนัยสำคัญที่ 0.05 และเมื่อพิจารณาในภาพรวมทุกตัวแปรอิสระแล้ว พบว่าระดับความสัมพันธ์ระหว่างตัวแปรตามและตัวแปรอิสระทุกตัว โดยมีค่า $R^2 = 0.486$ หรือร้อยละ 48.60 นั่นคือ ตัวแปรอิสระทั้งหมดสามารถอธิบายความผันแปรของตัวแปรตาม (ความต้องการโครงการส่งเสริมการเกษตร) ได้ร้อยละ 48.60 ส่วนที่เหลืออีกร้อยละ 51.40 เป็นอิทธิพลจากตัวแปรอื่นๆ

ด้านการส่งเสริมการเกษตร พบว่า มีตัวแปรอิสระ จำนวนมี 6 ตัวแปรที่มีผลต่อความต้องการโครงการส่งเสริมการเกษตรในด้านการส่งเสริมการเกษตร ได้แก่ เพศ จำนวนสมาชิก

ในครัวเรือน รายได้ ประสบการณ์ในการทำการเกษตร การเปิดรับแหล่งการเรียนรู้ข่าวสารการเกษตร และการติดต่อกับโครงการหลวงแกน้อย ที่ระดับนัยสำคัญที่ 0.05 และเมื่อพิจารณาในภาพรวมทุกตัวแปรอิสระแล้ว พบว่าระดับความสัมพันธ์ระหว่างตัวแปรตามและตัวแปรอิสระทุกตัว โดยมีค่า $R^2 = 0.294$ หรือร้อยละ 29.40 นั่นคือ ตัวแปรอิสระทั้งหมดสามารถอธิบายความผันแปรของตัวแปรตาม (ความต้องการโครงการส่งเสริมการเกษตรในด้านการส่งเสริมการเกษตร) ได้ร้อยละ 29.40 ส่วนที่เหลืออีกร้อยละ 70.60 เป็นอิทธิพลจากตัวแปรอื่นๆ

ด้านการบริการการเกษตร พบว่าตัวแปรอิสระ จำนวนมี 6 ตัวแปรที่มีผลต่อความต้องการโครงการส่งเสริมการเกษตรด้านการบริการการเกษตร ได้แก่ เพศ จำนวนสมาชิกในครัวเรือน ประสบการณ์ในการทำการเกษตร การเป็นสมาชิกกลุ่ม การเปิดรับแหล่งการเรียนรู้ข่าวสารการเกษตร และการติดต่อกับโครงการหลวงแกน้อย ที่ระดับนัยสำคัญที่ 0.05 และเมื่อพิจารณาในภาพรวมทุกตัวแปรอิสระแล้ว พบว่าระดับความสัมพันธ์ระหว่างตัวแปรตามและตัวแปรอิสระทุกตัว โดยมีค่า $R^2 = 0.583$ หรือร้อยละ 58.30 นั่นคือ ตัวแปรอิสระทั้งหมดสามารถอธิบายความผันแปรของตัวแปรตาม (ความต้องการโครงการส่งเสริมการเกษตรในด้านการบริการการเกษตร) ได้ร้อยละ 58.30 ส่วนที่เหลืออีกร้อยละ 41.70 เป็นอิทธิพลจากตัวแปรอื่นๆ

อภิปรายผลการวิจัย

1. ผลการศึกษา พบว่า ผู้ให้ข้อมูลมีความต้องการโครงการส่งเสริมการเกษตรในด้านการส่งเสริมการเกษตรและด้านการบริการการเกษตรโดยรวมในระดับมาก ทั้งนี้เนื่องจากผู้ให้ข้อมูลมีอายุค่อนข้างมาก และส่วนใหญ่ไม่เคยได้รับการศึกษาหรือจบการศึกษาในภาคบังคับเท่านั้น จึงทำให้ผู้ให้ข้อมูลไม่มีประสบการณ์ในการฝึกอบรมด้านการเกษตรแผนใหม่มากนัก ซึ่งจะเห็นได้จากผู้ให้ข้อมูลร้อยละ 65.92 ไม่เคยได้รับการฝึกอบรมเลยในฤดูกาลผลิตที่ผ่านมา ซึ่งมีผลกระทบต่อการทำการผลิตภาคเกษตรที่เป็นรายได้หลักของเกษตรกรในพื้นที่รอบๆ โครงการหลวง

2. ผลวิเคราะห์ความสัมพันธ์ระหว่างลักษณะส่วนบุคคล เศรษฐกิจ สังคม กับความต้องการโครงการส่งเสริมการเกษตรทั้งในภาพรวม ด้านการส่งเสริมการเกษตร และด้านการบริการการเกษตร สามารถอภิปรายผลได้ดังนี้

2.1 เพศ มีความสัมพันธ์กับความต้องการโครงการส่งเสริมการเกษตรในภาพรวมและในด้านการส่งเสริมการเกษตร ทั้งนี้เนื่องจากสังคมไทยที่ส่วนใหญ่เพศชายมักจะได้รับการยอมรับให้เป็นผู้นำครอบครัว หรือเป็นตัวแทนของครอบครัวในการเข้าไปเป็นสมาชิกกลุ่มต่างๆ และมักถูกกำหนดให้เป็นผู้ตัดสินใจในเรื่องต่าง ๆ ซึ่งสอดคล้องกับวงักตร์ ภูพันธ์ศรี

(2542: 461-462) ได้กล่าวว่าเพศเป็นองค์ประกอบที่ทำให้ชายและหญิงมีความแตกต่างกัน ทั้งด้านการเรียน อารมณ์ ด้านบุคลิกภาพ

2.2 ระดับการศึกษา มีความสัมพันธ์กับความต้องการ โครงการส่งเสริมการเกษตรในภาพรวม ด้านการส่งเสริมการเกษตร และด้านการบริการการเกษตร ซึ่งสอดคล้องกับวรรณิตา จักรปิง (2540: 9) ทำการศึกษาเรื่องความต้องการฝึกอบรมในเรื่องการปลูกหม่อนเลี้ยงไหมของเกษตรกรตำบลในเขตจังหวัดน่าน พบว่าระดับการศึกษาและระดับความรู้เรื่อง การปลูกหม่อนเลี้ยงไหมมีความสัมพันธ์กับความต้องการเข้ารับการฝึกอบรมอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ

2.3 จำนวนสมาชิกในครัวเรือน มีความสัมพันธ์กับความต้องการ โครงการส่งเสริมการเกษตรในภาพรวม ด้านการส่งเสริมการเกษตร และด้านการบริการการเกษตร ซึ่งสอดคล้องกับไกรสิทธิ์ ชัยพรหม (2536: 103) ได้กล่าวสรุปไว้ว่า ขนาดของครอบครัวมีความสัมพันธ์อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ กับการมีส่วนร่วมของสมาชิกในกิจกรรมกลุ่มเกษตรกร และสอดคล้องกับ Santiago (1972 อ้างใน นำชัย ทนุผล, 2529: 11) ได้ศึกษาการมีส่วนร่วมในกิจกรรมของการพัฒนาพบว่าขนาดของครอบครัวมีนัยสำคัญกับดำเนินงานของประชาชนในโครงการ Massagamany Maison ของประเทศฟิลิปปินส์ ดังนั้นสามารถสรุปได้ว่าขนาดของครอบครัวมีความสัมพันธ์กับการมีส่วนร่วมในกิจกรรมการพัฒนา

2.4 ขนาดพื้นที่ทำการเกษตร มีความสัมพันธ์กับความต้องการ โครงการส่งเสริมการเกษตรในภาพรวม ด้านการส่งเสริมการเกษตร และด้านการบริการการเกษตร ซึ่งสอดคล้องกับนพวรรณ สิงห์ทอง (2543: 9) ทำการศึกษาเรื่องความต้องการฝึกอบรมหลักสูตรเกษตรกรระยะสั้นของทหารผ่านศึกในจังหวัดน่าน พบว่า ขนาดพื้นที่ถือครองที่ดินทางการเกษตร มีความสัมพันธ์กับความต้องการฝึกอบรมหลักสูตรเกษตรกรระยะสั้น

2.5 รายได้ มีความสัมพันธ์กับความต้องการ โครงการส่งเสริมการเกษตรในด้านการส่งเสริมการเกษตร ซึ่งสอดคล้องกับพรทิพย์ อุดมศิลป์ (2538 อ้างใน วชิรดา ทิพย์อุบล, 2548: 11) ให้ทรรศนะเพิ่มเติมว่าฐานะทางเศรษฐกิจแตกต่างกันย่อมมีประสบการณ์แตกต่างกันดังนั้นการรับรู้ย่อมแตกต่างกัน อย่างไรก็ตามกล่าวได้ว่า รายได้มีส่วนสัมพันธ์ในการที่เกษตรกรจะมีความต้องการการเข้าร่วมฝึกอบรมอาชีพเกษตรกรอย่างมีนัยสำคัญยิ่ง

2.6 การติดต่อกับโครงการหลวงแก่งน้อย มีความสัมพันธ์กับความต้องการ โครงการส่งเสริมการเกษตรในภาพรวม ด้านการส่งเสริมการเกษตร และด้านการบริการการเกษตร ซึ่งสอดคล้องกับบุญสม วราเอกศิริ (2539: 148) กล่าวว่า การติดต่อสื่อสารเป็นเครื่องมือสำคัญในการติดต่อสร้างความเข้าใจร่วมกันระหว่างบุคคล การอยู่ร่วมกันของบุคคลเป็นกลุ่ม มีลักษณะเป็นระบบสังคม มีความเกี่ยวข้องระหว่างบุคคลตั้งแต่ 2 คนขึ้นไป และชีวิตประจำวันของบุคคลจะต้อง

ผูกพันอยู่กับการติดต่อ การสร้างความหมาย ความเข้าใจระหว่างบุคคล ก่อให้เกิดการเปลี่ยนแปลงภายในสังคม ไม่ว่าจะเป็นการพัฒนาแนวคิดใหม่ การกระจายความคิดใหม่ หรือมีการเปลี่ยนแปลงที่เกิดจากแนวคิดใหม่ การเปลี่ยนแปลงในชนบทในประชาชนชาวชนบทจะติดต่อสัมพันธ์กับประชาชนชาวเมือง โดยแลกเปลี่ยนข้อคิดเห็นในสิ่งต่างๆ ทำให้เกิดการเรียนรู้รู้จักผลผลิตทางการเกษตรด้วยการใช้เทคโนโลยีใหม่ ๆ และเปลี่ยนแปลงแนวทางการผลิตเพื่อยังชีพมาสู่การผลิตเพื่อการค้า

ข้อเสนอแนะ

ข้อเสนอแนะจากผลการวิจัย

1. ในการดำเนินการ โครงการส่งเสริมการเกษตรต่างๆ ของศูนย์พัฒนาโครงการหลวงแก่งน้อย ควรมีการประสานงานกับองค์การบริหารส่วนตำบลแก่งน้อยในการลงพื้นที่สำรวจความต้องการที่แท้จริงของเกษตรกร เพื่อให้โครงการหรือแผนงานที่ปฏิบัติงานมีความสอดคล้องและตรงกับความต้องการของเกษตรกรอย่างแท้จริง และควรมีการติดตามและประเมินผลอย่างสม่ำเสมอและต่อเนื่อง เพื่อให้การดำเนินงานมีประสิทธิภาพและประสิทธิผลมากที่สุด
2. ศูนย์พัฒนาโครงการหลวงแก่งน้อย ควรมีการเข้าไปส่งเสริมการเกษตรทั้งในด้านการส่งเสริมการเกษตรและด้านการบริการการเกษตรเกี่ยวกับการปลูกพืช การส่งเสริมเกี่ยวกับปัจจัยการผลิต ตลอดจนการให้ความรู้เกี่ยวกับการตลาดให้กับเกษตรกรในพื้นที่
3. ศูนย์พัฒนาโครงการหลวงแก่งน้อย และองค์การบริหารส่วนตำบลแก่งน้อย ควรเป็นผู้ริเริ่มในการสนับสนุนโครงการต่างๆ เพื่อแก้ไขปัญหาต่างๆ ของเกษตรกรทั้งในเรื่องราคาและตลาด เช่น การจัดตั้งกลุ่มเกษตรกร การจัดหาแหล่งจำหน่ายผลผลิต เป็นต้น

ข้อเสนอแนะสำหรับการวิจัยครั้งต่อไป

1. ควรมีการศึกษาถึงทัศนคติหรือความคิดเห็นต่อการดำเนินการส่งเสริมของสมาชิกของโครงการหลวง เพื่อให้ทราบถึงความคิดเห็นว่าในการจัดกิจกรรมการส่งเสริมต่างๆ เกษตรกรมีความคิดเห็นอย่างไร เพื่อให้ทราบข้อมูลนำไปพัฒนารูปแบบในการส่งเสริมการเกษตรในครั้งต่อไป
2. ควรมีการศึกษาเพิ่มเติมถึงการมีส่วนร่วมในกิจกรรมของโครงการหลวงของสมาชิกว่ามีส่วนร่วมในกิจกรรมของโครงการหลวงมากน้อยเพียงใด

บรรณานุกรม

- กรกฎ ทราชข้าว. 2551. ความต้องการฝึกอบรมวิชาชีพด้านเกษตรของเกษตรกรสมาชิกโครงการหลวงแม่ทาเหนือ. เชียงใหม่: ปัญหาพิเศษปริญญาโท. มหาวิทยาลัยแม่โจ้.
- กรรณิกา ชมดี. 2524. การมีส่วนร่วมของประชาชนที่มีผลต่อการพัฒนาทางเศรษฐกิจศึกษาเฉพาะกรณีโครงการสารพี. ต.ท่าซ่าย อ.วารินชำราบ จ.อุบลราชธานี. กรุงเทพฯ: วิทยานิพนธ์ปริญญาโท มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์.
- กังสกล เทพหัสดิน ณ อยุธยา. 2545. การพัฒนาทักษะการวางแผนพึ่งพาตนเองของชุมชนชาวไทยภูเขา ศูนย์พัฒนาโครงการหลวง. กรุงเทพฯ: มูลนิธิโครงการหลวง.
- เกษม พิพัฒน์ปัญญากุล. 2538. การควบคุมคุณภาพ. พิมพ์ครั้งที่ 8. กรุงเทพฯ : ประกอบมิตร.
- โกวิท พวงงาม. 2545. การเสริมสร้างความเข้มแข็งของชุมชน. ม.ป.ท. : ม.ป.พ.
- ขจักษ์ บุรุษพัฒน์. 2538. ชาวเขา. กรุงเทพฯ: แพร่พิทยา.
- จำเนียร ศิลปอาษา. 2540. การมีส่วนร่วมของผู้นำบ้านและผู้ช่วยผู้นำบ้านในการป้องกันและรักษาทรัพยากรธรรมชาติ อ.สวนผึ้ง จ.ราชบุรี. กรุงเทพฯ: วิทยานิพนธ์ปริญญาโท, มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์.
- เจร ผกเผ่า. 2541. ความสัมพันธ์ระหว่างสภาพทางสังคมของประชาชนในชุมชนบ้านต่อการ. ม.ป.ท. : ม.ป.พ.
- ฉลองชัย สุวรรณบุรณ์. 2531. เทคโนโลยีทางการศึกษา ภาควิชาเทคโนโลยีการศึกษา. ม.ป.ท. : ม.ป.พ.
- จิต นิลพานิช และกุลธน ธนาพงศธร. 2532. การมีส่วนร่วมของประชาชนในการพัฒนา ชนบท. ในเอกสารการสอนชุดวิชาความรู้ทั่วไปสำหรับการพัฒนาระดับตำบล หมู่บ้าน. พิมพ์ครั้งที่ 3. นนทบุรี: โรงพิมพ์มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมมาธิราช.
- ทัศนีย์ ศรีมงคล. 2546. วัฒนธรรมของชุมชนโครงการหลวง. กรุงเทพฯ: สิริวัฒนาอินเตอร์พริ้นท์.
- ธวัชชัย วิสมล. 2538. การมีส่วนร่วมของประชาชนในการพัฒนาหมู่บ้าน ศึกษากรณี อำเภोजอมบึง จังหวัดราชบุรี. กรุงเทพฯ: วิทยาลัยการปกครอง กรมการปกครอง.

นพพร เชื้อจำ. 2531. ปัจจัยที่มีอิทธิพลต่อการมีส่วนร่วมของสมาชิกในการส่งเสริมกิจกรรม

สหกรณ์การเกษตรเมืองมินบุรี จำกัด. กรุงเทพฯ: วิทยานิพนธ์ปริญญาโท,
มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์.

นรินทร์ชัย พัฒนพงศา. 2546. การมีส่วนร่วม หลักการพื้นฐาน เทคนิคและกรณี ตัวอย่าง. กรุงเทพฯ:
598 Print.

_____. 2548. การสำรวจจิตสำนึกในการวางแผนพึ่งพาตนเองของชุมชนชาวไทยภูเขา ของ
ศูนย์พัฒนาโครงการหลวง. กรุงเทพฯ: มูลนิธิโครงการหลวง.

นำชัย ทนุผล. 2529. การพัฒนาชุมชน: หลักและยุทธวิธี. เชียงใหม่: ภาควิชาส่งเสริมการเกษตร,
สถาบันเทคโนโลยีการเกษตรแม่โจ้.

นิรันดร์ จงวุฒิเวศย์. 2527. “กลวิธีแนวทางวิธีการเสริมสร้างการมีส่วนร่วมของประชาชนในการ
พัฒนาชนบท.” ใน การมีส่วนร่วมของประชาชนในการพัฒนา. กรุงเทพฯ: ศูนย์ศึกษา
นโยบายสาธารณะสุข, มหาวิทยาลัยมหิดล.

นิรันดร์ จงวุฒิเวศย์. 2527. การมีส่วนร่วมของประชาชนในการพัฒนา. กรุงเทพฯ: สำนักพิมพ์
มหาวิทยาลัยมหิดล.

เนาวรัตน์ พลายน้อย และ ศุภวัตร พลายน้อย. 2532. การยอมรับนวัตกรรมที่ดำเนินการ. ม.ป.ท. :
ม.ป.พ.

บรรจง จันทมาศ. 2541. ระบบบริหารคุณภาพ ISO 9002. พิมพ์ครั้งที่ 8. กรุงเทพฯ : ประกอบ
เมไตร์.

ณรงค์ ผาบัจันดา. 2541. ความต้องการของเกษตรกรในการฝึกอบรมหลักสูตรระยะสั้นวิชาชีพ
เกษตรกรรมในวิทยาลัยเกษตรและเทคโนโลยีลพบุรี. เชียงใหม่: วิทยานิพนธ์ปริญญาโท,
มหาวิทยาลัยเชียงใหม่.

แดนคอย พิกุลทอง. 2553. ความต้องการของเกษตรกรในการรับการส่งเสริมการเกษตรจากหน่วย
ส่งเสริมการเกษตรและสหกรณ์ สำนักพัฒนาภาค 3 หน่วยบัญชาการทหารพัฒนา.
เชียงใหม่: การค้นคว้าแบบอิสระ มหาวิทยาลัยเชียงใหม่.

บัณฑิต อ่อนคำ. 2533. “กระบวนการกระตุ้นให้เกิดกลุ่มเกษตรกรรายย่อย.” วารสารสังคมพัฒนา.

- บุญสม วราเอกศิริ. 2539. ส่งเสริมการเกษตรหลักและวิธีการ. เชียงใหม่: ภาควิชาส่งเสริมการเกษตร. มหาวิทยาลัยแม่โจ้.
- ประภาวดี อุสาร. 2542. การมีส่วนร่วมของพนักงานในการจัดทำ ระบบคุณภาพ ISO 9002. ม.ป.ท. : ม.ป.พ.
- ปัญญา หิรัญรัมย์. 2529. ความรู้พื้นฐานการส่งเสริมการเกษตร. เชียงใหม่: พี.อาร์. คอมพิวเตอร์.
- ปาริชาติ วลัยเสถียร, พระมหา (สุทนต์ อบอุ่น), สหัทธยา วิเศษ, จันทนา เบญจทรัพย์ และชลกาญจน์ ฮาชนนารี. 2543. กระบวนการและเทคนิคการทำงานของนักพัฒนา. กรุงเทพฯ: สำนักงานกองทุนสนับสนุนการวิจัย.
- พรรณี อินทะแสง. 2542. ระบบบริหารงานคุณภาพ ISO 9000. กรุงเทพฯ: ศูนย์รวมหนังสือ กรุงเทพฯ.
- พวงรัตน์ ทวีรัตน์. 2543. วิธีการวิจัยทางพฤติกรรมศาสตร์และสังคมศาสตร์. กรุงเทพฯ: สำนักทดสอบทางการศึกษา และจิตวิทยา มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ ประสานมิตร.
- พัชรี พงษ์ศิริ. 2541. การมีส่วนร่วมทางการเมืองของข้าราชการ: ศึกษาเฉพาะกรณีข้าราชการการจัดหางาน. มหาวิทยาลัยรามคำแหง.
- ไพบุลย์ เจริญทรัพย์. 2534. การส่งเสริมการพัฒนาการมีส่วนร่วมของชุมชน. กรุงเทพฯ: นวคนก.
- ไพรัตน์ เดชะรินทร์. 2527. “นโยบายและกลวิธีการมีส่วนร่วมของชุมชนในยุทธศาสตร์การพัฒนาปัจจุบัน.” การมีส่วนร่วมของประชาชนในการพัฒนา. กรุงเทพฯ: สักดิ์โสภารการพิมพ์.
- อุพาพร รูปงาม. 2545. การมีส่วนร่วมของข้าราชการสำนักงบประมาณ ในการปฏิรูป ระบบราชการ. กรุงเทพฯ : ภาคนิพนธ์ศิลปศาสตรมหาบัณฑิต, สถาบันบัณฑิตพัฒนบริหารศาสตร์.
- วรพจน์ ผ่องสมัย. 2540. ความต้องการในการพัฒนาคุณภาพชีวิตของชาวเขาเผ่ากะเหรี่ยงในเขตพื้นที่อุทยานแห่งชาติดอยอินทนนท์ อำเภอจอมทอง จังหวัดเชียงใหม่. เชียงใหม่: วิทยานิพนธ์ปริญญาโท. มหาวิทยาลัยแม่โจ้.
- วรวงศ์ กาญจนวงศ์. 2543. การมีส่วนร่วมในการส่งเสริมการเกษตรของผู้นำหมู่บ้านชายแดนเขตภาคตะวันออกเฉียงใต้ของประเทศไทย. เชียงใหม่: วิทยานิพนธ์ปริญญาโท, มหาวิทยาลัยแม่โจ้.

วนารัตน์ คำกล่อมใจ. 2545. การประเมินความต้องการของเกษตรกรในการพัฒนาอาชีพเกษตรกรใน

เขตปฏิรูปที่ดินจังหวัดพะเยา. เชียงใหม่: การค้นคว้าแบบอิสระ มหาวิทยาลัยเชียงใหม่.

วันรักษ์ มิ่งมณีนาคิน. 2531ก. การพัฒนาชนบท. กรุงเทพฯ: สำนักพิมพ์มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์.

_____. 2531ข. การพัฒนาชนบทไทย. กรุงเทพฯ: โรงพิมพ์มหาวิทยาลัย ธรรมศาสตร์.

วิจิตร วิมาลย์. 2531. การมีส่วนร่วมของเกษตรกรในการดำเนินกิจกรรมของศูนย์ถ่ายทอด

เทคโนโลยีการเกษตรประจำตำบล ตำบลแม่มาตัง อำเภอลำปาง จังหวัดแม่ฮ่องสอน.

เชียงใหม่: วิทยานิพนธ์ปริญญาโท, มหาวิทยาลัยแม่โจ้.

วิศิษฐ์ ไผ่จันทร์. 2544. การยอมรับเทคโนโลยีการเลี้ยงไหมของเกษตรกรในจังหวัดกาญจนบุรี.

นนทบุรี : วิทยานิพนธ์ปริญญาโท, มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมาธิราช.

วีรพงษ์ เฉลิมจิรรัตน์. 2541. คู่มือพัฒนาคุณภาพผู้มาตรฐาน. พิมพ์ครั้งที่ 3. กรุงเทพฯ: นาน็อก.

สกนธ์ จันทักษ์. 2528. ปัจจัยบางประการเกี่ยวกับการมีส่วนร่วมของประชาชนในการจัดตั้งศูนย์

เยาวชนจังหวัดตรัง. กรุงเทพฯ: วิทยานิพนธ์ปริญญาโท, มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์.

สถาบันวิจัยและพัฒนาพื้นที่สูง (องค์การมหาชน). 2550. เอกสารประกอบการสัมมนา เรื่อง

แผนปฏิบัติการศูนย์พัฒนาโครงการหลวงระยะ 4 ปี (พ.ศ. 2551 – 2554). กรุงเทพฯ:

มูลนิธิโครงการหลวง.

สานิตย์ บุญชู. 2527. การพัฒนาชุมชน: การมีส่วนร่วมของประชาชน. กรุงเทพฯ: สำนักพิมพ์

มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์.

สำนักงานปลัดกระทรวงเกษตรและสหกรณ์ กองพัฒนาเกษตรที่สูง. 2545. ข้อมูลพื้นฐาน ศูนย์

พัฒนาโครงการหลวง 36 ศูนย์ ประจำปี พ.ศ. 2544. เชียงใหม่ : สำนักงานปลัดกระทรวง

เกษตรและสหกรณ์ กองพัฒนาเกษตรที่สูง.

สำนักมาตรฐานการศึกษา, สำนักงานสภาพัฒนาฯ, กระทรวงศึกษาธิการ, สำนักมาตรฐาน

อุดมศึกษา และทบวงมหาวิทยาลัย. 2545. ชุดการเรียนรู้ด้วยตนเอง ชุดวิชาการวิจัยชุมชน.

กรุงเทพฯ: เอส. อาร์. พรินติ้ง.

สุชาติ ประสิทธิ์รัฐสินธุ์. 2534. ระเบียบวิธีวิจัยทางสังคมศาสตร์. กรุงเทพฯ: สถาบันบัณฑิต

พัฒนบริหารศาสตร์.

สุนิรัตน์ เสริมประสาทกุล. 2541. การยอมรับแนวคิดใหม่ในแผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคม

แห่งชาติ ฉบับที่ 8: ศึกษากรณีเจ้าหน้าที่ของสำนักงานคณะกรรมการพัฒนาการเศรษฐกิจและสังคม. กรุงเทพฯ : ภาคนิพนธ์บัณฑิตวิทยาลัย สาขาเทคโนโลยีสังคมมหาวิทยาลัยเกริก.

สุเมธ แสงนิมิต. 2531. ปัจจัยที่มีผลต่อการมีส่วนร่วมของสมาชิกสหกรณ์ในกิจกรรมหมู่บ้าน

เคหะบาร: ศึกษาเฉพาะกรณีหมู่บ้านสหกรณ์เคหะสถานกรุงเทพฯ จำกัด โครงการ 4.

กรุงเทพฯ: วิทยานิพนธ์ปริญญาโท, มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์.

เสนห์ จามริก. 2527. “นโยบายกลวิธีการมีส่วนร่วมของประชาชนในการพัฒนาชุมชน.” ใน การมี

ส่วนร่วมของประชาชนในการพัฒนา. กรุงเทพฯ: ศูนย์ศึกษานโยบายสาธารณสุข, มหาวิทยาลัยมหิดล.

อดิน รพีพัฒน์. 2527ก. “การมีส่วนร่วมของชุมชนในการพัฒนาชนบทในสภาพสังคมและ

วัฒนธรรมไทย.” ใน การมีส่วนร่วมของประชาชนในการพัฒนา. กรุงเทพฯ: ศูนย์ศึกษานโยบายสาธารณสุข, มหาวิทยาลัยมหิดล.

_____. 2527ข. การมีส่วนร่วมของชุมชนในการพัฒนาชนบทในสภาพสังคม และวัฒนธรรม

ไทย. กรุงเทพฯ: ศักดิ์โสการพิมพ์.

อนุชา ศรีมา. 2540. พฤติกรรมในการประกอบอาชีพเกษตรของชาวเขาเผ่ากะเหรี่ยงในเขตและ

นอกเขตรับผิดชอบของศูนย์พัฒนาโครงการหลวง ตำบลแม่วิน อำเภอแม่วาง จังหวัดเชียงใหม่. เชียงใหม่: วิทยานิพนธ์ปริญญาโท, มหาวิทยาลัยแม่โจ้.

อรรณพ อุ่นอก. 2538. การมีส่วนร่วมของคณะกรรมการหมู่บ้านฝ่ายกิจการสตรี ต่อการ

บริหารงานพัฒนาท้องถิ่น: ศึกษาเฉพาะกรณีคณะกรรมการหมู่บ้านฝ่ายกิจการสตรี ในอำเภอเมืองอำนาจเจริญ จังหวัดอำนาจเจริญ. กรุงเทพฯ: วิทยานิพนธ์ปริญญาโท, มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์.

อัญชนา นิติกุล. 2543. การมีส่วนร่วมในโครงการส่งเสริมและพัฒนาอาชีพสตรีของชาวเขาเผ่า

กะเหรี่ยงโดยโครงการพัฒนาป่าไม้ สวนป่าสิริกิติ์ อำเภอแม่แจ่ม จังหวัดเชียงใหม่.

เชียงใหม่: วิทยานิพนธ์ปริญญาโท, มหาวิทยาลัยแม่โจ้.

ภาคผนวก

ภาคผนวก ก
แบบสัมภาษณ์

แบบสัมภาษณ์

เรื่อง

ความต้องการโครงการส่งเสริมการเกษตรของเกษตรกรในศูนย์พัฒนาโครงการหลวงแกน้อย
อำเภอเชียงดาว จังหวัดเชียงใหม่

คำชี้แจง การวิจัยในครั้งนี้เป็นการศึกษาถึงความต้องการ โครงการส่งเสริมการเกษตรของเกษตรกร
ในศูนย์พัฒนาโครงการหลวงแกน้อย อำเภอเชียงดาว จังหวัดเชียงใหม่ โดยข้อมูลที่ได้จะนำไปใช้ในการ
ประกอบการทำการค้นคว้าอิสระผู้วิจัยเท่านั้น แบบสัมภาษณ์นี้ประกอบด้วย 3 ตอน คือ

ตอนที่ 1 ข้อมูลเกี่ยวกับลักษณะส่วนบุคคล สถานภาพทางเศรษฐกิจ และสังคมของ
เกษตรกร

ตอนที่ 2 ความต้องการ โครงการส่งเสริมการเกษตรในการดำเนินกิจกรรมของ
ศูนย์พัฒนาโครงการหลวงแกน้อย

ตอนที่ 3 ปัญหาและอุปสรรคในการดำเนินการร่วมกับศูนย์พัฒนาโครงการหลวง
แกน้อย

ชื่อผู้สัมภาษณ์.....วันที่...../...../.....

เลขที่แบบสอบถาม

[][][][]

ตอนที่ 1 ข้อมูลเกี่ยวกับลักษณะส่วนบุคคล สถานภาพทางเศรษฐกิจ และสังคมของเกษตรกร

ก. ลักษณะส่วนบุคคล

1. เพศ

() 1. ชาย () 2. หญิง

2. ปัจจุบันท่านมีอายุ.....ปี

3. ระดับการศึกษาชั้นสูงสุดที่ได้รับ

() 1. ไม่ได้รับการศึกษา () 2. ประถมศึกษาภาคบังคับปีที่ 4-7

() 3. มัธยมศึกษาตอนต้น () 4. มัธยมศึกษาตอนปลาย/ปว.ช.

() 5. อนุปริญญา/ปว.ส. () 6. ปริญญาตรี

() 7. สูงกว่าปริญญาตรี () 8. อื่น ๆ ระบุ.....

4. จำนวนสมาชิกในครอบครัว.....คน

๖. ลักษณะทางเศรษฐกิจ

5. สภาพการถือครองที่ดิน

- () 1. โฉนด () 2. นส.3
() 3. สปก.401 () 4. อื่น ๆ ระบุ.....

6. จำนวนพื้นที่ถือครองทั้งหมด.....ไร่

7. ขนาดพื้นที่ทำการเกษตรทั้งหมดไร่

8. รายได้ในภาคการเกษตรในปีที่ผ่านมา

รายได้จากการปลูกพืช คิดเป็นเงิน.....บาท

รายได้จากการเลี้ยงสัตว์ คิดเป็นเงิน.....บาท

รายได้จากการเกษตรอื่น ๆ คิดเป็นเงิน.....บาท

รวม คิดเป็นเงิน.....บาท

9. รายได้นอกภาคการเกษตรในปีที่ผ่านมา

รายได้จากการรับจ้าง คิดเป็นเงิน.....บาท

รายได้จากการค้าขาย คิดเป็นเงิน.....บาท

รายได้อื่น ๆ คิดเป็นเงิน.....บาท

รวม คิดเป็นเงิน.....บาท

ค. ลักษณะทางสังคม

10. ระยะเวลาในการเป็นสมาชิกโครงการหลวง.....ปี

11. ประสบการณ์ในการทำเกษตร.....ปี

12. จำนวนแรงงานที่ใช้ในการเกษตร

- () 1. แรงงานในครอบครัว.....คน
- () 2. แรงงานจ้างประจำ.....คน
- () 3. แรงงานจ้างชั่วคราว.....คน

รวม.....คน

13. ท่านเป็นสมาชิกของสถาบันเกษตรกรกรีกี่กลุ่ม.....กลุ่ม อะไรบ้าง

- () 1. กลุ่มสหกรณ์การเกษตร () 2. กลุ่มเกษตรกร
() 3. กลุ่มแม่บ้านเกษตรกร () 4. ธนาคารเพื่อการเกษตรและสหกรณ์
() 5. สถาบันหรือกลุ่มด้านการเกษตรอื่นๆ ระบุ.....
() 6. ไม่ได้เป็นสมาชิกกลุ่มใดเลย

14. การเปิดรับแหล่งการเรียนรู้ข่าวสารการเกษตร (ตอบได้มากกว่า 1 ข้อ)

- () 1. วิทยู () 2. โทรทัศน์
 () 3. วารสาร/นิตยสารเกี่ยวกับการเกษตร () 4. เอกสารเผยแพร่ทางการเกษตร
 () 5. เพื่อนบ้าน () 6. เจ้าหน้าที่โครงการหลวง
 () 7. อื่น ๆ ระบุ.....

15. การติดต่อกับโครงการหลวงแกน้อย

- () 1. ไม่เคย () 2. เคย..... ครั้ง/ฤดูกาล

16. ประสบการณ์ในการฝึกอบรมในรอบปีที่ผ่านมา

16.1 ท่านเคยเข้าร่วมฝึกอบรมเกี่ยวกับการการปลูกพืชครั้ง/ปี

16.2 ท่านเคยเข้าร่วมฝึกอบรมเกี่ยวกับเลี้ยงสัตว์ครั้ง/ปี

16.2 ท่านเคยเข้าร่วมฝึกอบรมเกี่ยวกับการเกษตรด้านอื่น ๆครั้ง/ปี

รวมได้รับการฝึกอบรม

.....ครั้ง/ปี

ตอนที่ 2 ความต้องการโครงการส่งเสริมการเกษตรในการดำเนินกิจกรรมของศูนย์ฯ

คำชี้แจง ข้อความในรายการต่อไปนี้ เป็นแบบสอบถามเกี่ยวกับความต้องการ โครงการส่งเสริมการเกษตรในการดำเนินกิจกรรมของศูนย์ฯ โดยทำเครื่องหมาย ✓ ในช่องว่างระดับความต้องการที่ตรงกับความคิดเห็นของท่านมากที่สุด

ต้องการมากที่สุด เท่ากับ 5

ต้องการมาก เท่ากับ 4

ต้องการปานกลาง เท่ากับ 3

ต้องการน้อย เท่ากับ 2

ต้องการน้อยที่สุด เท่ากับ 1

1. ความต้องการโครงการส่งเสริมการเกษตร

ข้อมูลความต้องการโครงการส่งเสริมการเกษตร	ความต้องการ				
	มากที่สุด	มาก	ปานกลาง	น้อย	น้อยที่สุด
ด้านการปลูกพืช					
1. การเตรียมดิน					
2. การใส่ปุ๋ย/การบำรุงดูแลรักษาสภาพดิน					
3. การป้องกันกำจัดศัตรูพืช					
4. การป้องกันกำจัดแมลงศัตรูพืช					
5. การเก็บเกี่ยวผลผลิต					
6. การจัดการหลังการเก็บเกี่ยว					
7. วิธีการแปรรูปผลผลิต					
8. การบรรจุหีบห่อ					
9. การตลาด/การจำหน่ายผลผลิต					
10. อื่นๆ ระบุ.....					

ข้อมูลความต้องการการส่งเสริมการเกษตร	ความต้องการ				
	มากที่สุด	มาก	ปานกลาง	น้อย	น้อยที่สุด
ด้านการเลี้ยงสัตว์					
1. การคัดเลือกพันธุ์					
2. การเตรียมโรงเรือน					
3. เทคนิคและวิธีการเลี้ยง					
4. การให้อาหารสัตว์เลี้ยง					
5. การใช้วัคซีนและการป้องกันโรคระบาด					
6. การจัดการระบบฟาร์ม					
7. การแปรรูปผลผลิต					
8. การตลาด/การจำหน่ายผลผลิต					
9. อื่นๆ ระบุ.....					
ด้านงานหัตถกรรม					
1. วิธีการทำ					
2. ด้านเทคนิคการทำและการออกแบบ					
3. ด้านการตลาด/การจำหน่ายผลผลิต					
4. อื่นๆ ระบุ.....					
ด้านอื่นๆ					
1. การวางแผนการผลิต					
2. การทำบัญชีรายรับรายจ่าย					
3. อื่นๆ ระบุ.....					

2. ความต้องการการบริการการเกษตร

ข้อมูลความต้องการการบริการการเกษตร	ความต้องการ				
	มากที่สุด	มาก	ปานกลาง	น้อย	น้อยที่สุด
วิธีการส่งเสริม					
1. การตรวจเยี่ยมและการให้คำแนะนำในพื้นที่					
2. การติดต่อทางโทรศัพท์					
3. การฝึกอบรม					
4. การศึกษาดูงาน					
5. การจัดแปลงสาธิตในพื้นที่					
6. การสื่อมวลชน					
7. อื่นๆ ระบุ.....					
ปัจจัยการผลิต					
1. การจัดหาแหล่งพันธุ์พืชที่ดีและให้ผลผลิตสูง					
2. การจัดหาแหล่งพันธุ์สัตว์ที่ดีและให้ผลผลิตสูง					
3. การจัดหาแหล่งปุ๋ยเคมี และปุ๋ยชีวภาพ ที่ได้มาตรฐานและมีราคาถูก					
4. การจัดหาแหล่งสารเคมีที่ได้มาตรฐานและมีราคาถูก					
5. การจัดหาแหล่งเครื่องทุ่นแรงทางการเกษตรราคาถูก					
6. การจัดหาแหล่งบริการสินเชื่อ					
7. อื่นๆ ระบุ.....					
ด้านการตลาด					
1. การจัดหาแหล่งตลาดรับซื้อผลผลิต					
2. การประกันราคารับซื้อผลผลิต					
3. การให้ข้อมูลข่าวสารทางการตลาด					
4. อื่นๆ ระบุ.....					

ตอนที่ 3 ปัญหาและอุปสรรคในการดำเนินการร่วมกับศูนย์พัฒนาโครงการหลวงแก่งน้อย

1. ด้านการส่งเสริมการเกษตร

1.1 การปลูกพืช

.....

.....

.....

1.2 การเลี้ยงสัตว์

.....

.....

.....

1.3 งานหัตถกรรม

.....

.....

.....

1.4 อื่นๆ

.....

.....

2. ด้านการบริการการเกษตร

2.1 วิธีการส่งเสริม

.....

.....

.....

2.2 ปัจจัยการผลิต

.....

.....

.....

2.3 ด้านการตลาด

.....

.....

ภาคผนวก ข

ประวัติผู้วิจัย

ประวัติผู้วิจัย

ชื่อ – สกุล	นายธนพงศ์ บุญญประภา
เกิดเมื่อ	26 กรกฎาคม 2523
ประวัติการศึกษา	พ.ศ. 2540 โรงเรียนบุพราขวิทยาลัย จังหวัดเชียงใหม่ พ.ศ. 2551 ปริญญาตรีศิลปศาสตรบัณฑิต สาขาจิตวิทยาองค์การ มนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏ เชียงใหม่
ประวัติการทำงาน	พ.ศ. 2551 เจ้าหน้าที่เวชระเบียน โรงพยาบาลเวียงแหง สำนักงานสาธารณสุขจังหวัดเชียงใหม่ กระทรวงสาธารณสุข